

Musamu kásonika Mathayi

Mathayi

Khotidi ya mukanda

Musamu wa Bukheti wa Mathayi wubati zonzila Bakidisitu babana benina Bayuta. Bawu bazayi mboti mboti mikanda mya Bulunda bwa Khulu. Mathayi kabati muzonzila Yesu hanga wuna wisi lungisa mana bázonzila muna mikanda meni mina. Kisi zonzilamya kosu tangwa. Tangwa kabati sonika Mathayi, bakidisitu babana ba kisina kya Bayuta babakukwasa mu nzu za bisambu za Bayuta. Hanga bayidiki mangumba kikuma kya kuyambilaka batu babana bakondi kala Bayuta.

Kikuma kya Mathayi, Yesu kenina "Mulongi" wuna wenina yi hamu dya kuzimbula mambu mana kisi lombi Nzambi kwena bakwikidi. Mulongi meni wuna kabati songila phila ya pha ya kubakisila mitsiku mina myatuka ku Bulunda bwa Khulu. Yesu kenina "Kidisitu" ho loni "Masiya" wuna bisi hingila Bayuta. Mu kuzonzila Kipfumu kya mazilu, kabati zonga bwabu: Nzambi kenina Kyamvu, amana kipfumu kyandi kisi monika kedi ha tsi.

Musamu wa Bukheti wa Mathayi wisi landa nzila ya mikanda mitatu mya theti mya bulunda bwa pha.

Muna kati dya nzila meni yina, Mathayi wakhokika ndinga za Yesu mu mazimbu matanu:

Dya theti: yandika khaphu ya tanu yi kuna tsambwadi, ho loni zimbu hana thandu ya mongu, mwamuna bazonzidi mutsiku wumosi kikuma kya luzingu lwa balonguki ba Yesu. Mutsiku wuna wutadidi hika luzingu mu kati dya batu, bawu yi bawu, mu kati dya batu yi Nzambi. Zimbu dya khaphu ya kumi dibati senda yi kuhana malongi kwena bana bisi kwenda mwanga Musamu wa Bukheti. Zimbu dya khaphu ya kumi yi tatu dibati wongika bingana bina kisi ta Yesu kikuma kya kuzayikisa mana misi luta yuka ni Nzambi kakala kyamvu. Zimbu dya khaphu ya kumi yi nana dibati tendula abweti bufwani kuzingila mu kimosi ha kati dya baphangi ba bayakala yi baphangi ba bakhetu muna kimvuka kya bakidisitu. Zimbu dya khaphu ya makumodi yi ya yi dina dya khaphu ya makumodi yi tanu dibati zimbula buna bafwani balonguki kuhingila kinunga kya tsuka kya Nzambi.

Ku thwala yi ku manima ma mazimbu mana, mameni mabati tendula abweti Yesu kisi belula bambefu, kisi hana madya kwena milumba-lumba mya batu, kisi ta bingana bina byisi tuma mu kuyindula, kisi finda phaka yi bapfumu ba bayuta.

Ku luyandiku lwa Musamu wa Bukheti, Mathayi kabati zonzila lubutuku yi kileki kya Yesu, kyamvu wa Bayuta (khaphu ya 1 yi 2). Ku tsuka ya mukanda, Yesu, kyamvu wa bayuta, bamuzengidi lufwa ndangu bamukhoka ha kitakani (khaphu ya 27). Kaasi Nzambi wamufutumuna ku bafwa. Yesu wadimonikisa kwena balonguki

bandi. Wubalombi kusamuna Musamu wa Bukheti kwena batu boosu ba tsi (khaphu ya 28).

Ku thwala lubutuku lwandi, Yesu bisi mutela "Manwedi", disongidila: «Nzambi ha kimosi yi betu.» (1:23) Musamu wa Bukheti wa Mathayi wumanisini yi lusilu lwalu lwa Yesu: «Amana meni yenina yi benu bilumbu byosu tii yi kuna tsuka ya tsi.» (28:20) Yesu kenina Nzambi mu kati dya batu.

Bakhaka ba Yesu
(Luk 3:23-38)

¹ Tala ndala ya Yesu Kidisitu^a, mwana wa Tavidib yi mwana wa Bulahami.

² Bulahami kabuta Yizaki amana Yizaki kabuta Yakobi; Yakobi kabuta Yuta yi baphangi bandi ba bayakala;

³ Yuta kabuta Fwalesi yi Zala, ngudi wa bawu Thamadi; Fwalesi kabuta Hesiloni; Hesiloni kabuta Alami;

⁴ Alami kabuta Aminatabi; Aminatabi wabuta Nasoni; Nasoni kabuta Salamani;

⁵ amana Salamani kabuta Bowasi, ngudi wandi Lahabi; Bowasi kabuta Yobedi ngudi wandi Luti; Yobedi kabuta Yese

⁶ Yese kabuta Tavidi wuna wakituka kyamvu.

Tavidi Kabuta Solumoni, yi mukhetu wa Wudiye;

^a **1:1 1:1** Muhowu wawu "Kidisitu" wubati hana kifwanisu kya kyamvu yi muhuludi wuna kasila Nzambi mu kutuma. ^b **1:1 1:1** Mu khama tsambwadi za mvula, ku thwala Yesu, Nzambi wasila ni Masiya mwana wa kyamvu Tavidi kakala. (Yes 9:6-7; 11:1-5; Yel 23:5)

⁷ Solumoni kábuta Lobuwami; Lobuwami kábuta Abiya; Abiya kábuta Azafu;

⁸ Azafu kábuta Yosafati; Yosafati kábuta Yolami; Yolami kábuta Ozyasi;

⁹ Ozyasi kábuta Yowatami; Yowatami kábuta Akhazi; Akhazi kábuta Ezekyasi;

¹⁰ Ezekyasi kábuta Manase; Manase kábuta Amosi; Amosi kábuta Yozyasi;

¹¹ Yozyasi kábuta Yekonya yi baphangi bandi ba bayakala; mu tangwa bákala mu tsi ya kinzenza ku Babiloni.

¹² Amana kunima dya kukota mu kinzenza ku Babiloni, Yekonya kábuta Salasyedi; Salasyedi kábuta Zolubabedi;

¹³ Zolubabedi kábuta Abiwudi, Abiwudi kábuta Edyakimi; Edyakimi kábuta Azolu,

¹⁴ Azolu kábuta Satoki; Satoki kábuta Akimi; Akimi kábuta Ediwudi;

¹⁵ Ediwudi kábuta Eleyazadi; Eleyazadi kábuta Matani; Matani kábuta Yakobi;

¹⁶ Yakobi kábuta Yozefu, yakala dya Madiya, kwena Madiya kwábutuka Yesu, wuna bisi tela Kidisitu.

¹⁷ Disongidila, makula kumi yi maya máhita, tukidila Bulahami tii yi kuna Tavidi, amana makula kumi yi maya hika máhyoka, tukidila Tavidi tii yi kuna kinzenza kya ku Babiloni, amana makula kumi yi maya máhyoka tukidila mu kinzenza kya ku Babiloni tii yi kuna Kidisitu.

*Lubutuku lwa Yesu Kidisitu
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Amana tala buna lwákadila lubutuku, lwa Yesu Kidisitu. Madiya, ngudi wandi, kakala mbayi wa Yozefu; ku thwala ya kikhunda kya lutu lwa bawu, wádimona ku vumu mu ngolu za Kitembu kyatoma.

¹⁹ Amana Yozefu, yakala dyandi^d, kakala wabukheti yi wasungama amana kátondaku kumuyukisa tsoni ha mbasi, kahanga, wubongi dibanza dya kumuyambula mu kitsweki.

²⁰ Bwosu kákalabwa banza, hanga wanzo wa Pfumu wumulubwakidi mu ndosi amana wuzimbudi: «Yozefu, mwana wa Tavidí, kalaku yi bweya bwa kutambula, Madiya, hanga mukhetu waku, mukuma kifundu kya mwana wuna kayimiti, kwena Kitembu Kyatoma kitukini.

²¹ Amana kabúta mwana mosi wa yakala, amana wamutediki mu khumbu ya Yesue, mukuma yandi wahúlula kikanda kyandi ku masumu mandi.»

²² Moosu mana máhangama ndangu malungila mana kázimbula Pfumu mu nzila ya mbikudi:

²³ «Ndumba wakonda kedi zaya yakala, kayímita vumu amana kabúta mwana mosi wa yakala,

amana bamútediki mu khumbu ya Manwedi.»

Disongidila: «Nzambi kenina ha kimosi yi betu.»

^d **1:19 1:19** Yozefu kabanza ni mbongi kata mukhetu wandi. Disongidila, kazolaku hika kumukwela. ^e **1:21 1:21** Disongidila dya khumbu ya Yesu «Nzambi kisi hulula».

24 Mu kutokama kwandi, Yozefu wahanga buna kámulongikila wanzyo wa Pfumu, amana watambula mukhetu wandi.

25 Kaasi kamuzayaku lutu tii yi kuna kabutila mwana mosi wa yakala, wuna kaheka yandi khumbu ya Yesu.

2

Banganga ba bathetimbwa bisi tala Yesu

1 Amana kunima lubutuku lwa Yesu, ku Betelemi dya Yuteya, mu tangwa dya kyamvu^a Eloti, hanga banganga ba bathetimbwa bátuka ku Kola, bisa tula ku Yelusalemi;

2 amana bázimbula: «Akwetí kenina kyamvu wa Bayuta wuna wubutukini? Mukuma tumonikini katumbwa kandi kuna Kola, amana thwisi fukama ku thwala ya yandi.»

3 Amana mu kuyuka musamu wuna, kyamvu Eloti wakituka yangalakanu, yi Yelusalemi dyosu kumosi yi yandi.

4 Amana wakhokisa bambuta ba banganga Nzambi boosu yi balongi ba mitsiku mya kanda, mu kubahyula keti kubiki kafwani kubutwakila Kidisitu?

5 Amana bawu bamuzimbwala: «Ku Betelemi dya Yuteya, mukuma tala mana masonama kwena mbikudi:»

6 "Amana ngeyi, Betelemi, mulambu wa Yuteya,

^a 2:1 2:1 Kyamvu: khumbu yina básonika mu mikanda mya kisina yibati zonzila "Thotila", kaasi ndinga ya betu bisiya yala kwena "bapfumu". Yi kikuma kina tuzodi kubalumuna khumbu ya "thotila" ha kifulu kya "kyamvu".

mu kyedika, weku wa khunda

muna kati dya mbanza za mbuta za Yuteya;

mukuma mwena ngeyi mwalubwakila mutwa-
disi mosi

wuna wakala muhungudi wa Kiseledi, kanda
dyama".

⁷ «Hanga Eloti wutedisi banganga ba
bathetimbwa ku phengu amana wazikisa kwena
bawu tangwa dya kumonika kwa katumbwa.»

⁸ Amana buna kabatuma ku Betelemi wuz-
imbudi: «Ndenu lwenda zikisa tsikiningi ya
mambu kikuma kya mwana, amana, tangwa
lwamusengumuna, alwisa nzayisa, ndangu meni
phi yisa fukama ku thwala yandi.»

⁹ Amana kunima dya kuyuka kyamvu,
benda. Kinga katumbwa kana bamona ku Kola
wabatekidila kuna thwala; buna katula hana
thandu ya homa hana kakala mwana, hanga
wutelami.

¹⁰ Amana buna bamona katumbwa, bayuka
kyesi kya lawu.

¹¹ Bakota muna nzu, bamona mwana yi
Madiya ngudi wandi, babwa muna malu
mandi, kikuma kya kufukama ku thwala yandi,
kunima bakangula mafuka ma bawu amana
bamulambwala makabu: wolu, pfwabidi yi

milab.

¹² Kunima, Nzambi wábalwengisa mu ndosi ni bavutwakilaku hika kwena Eloti; hanga, bávutwakila ku nzila ya hika ku tsi ya bawu.

Kutina ku Ngiphiti

¹³ Kunima kukwenda kwa bawu, wanzyo wa Pfumu wámonika kwena Yozefu, mu ndosi amana wámuzimbwala: «Telama, bonga mwana yi ngudi wandi, amana tina ku Ngiphiti, zakala kwakuna tii yi kuna yikúzimbwala mu kuvutwakisa. Mukuma ka thama ku, Eloti kasánda mwana mu kumuhondisa.»

¹⁴ Yozefu watelama, wábonga muna phipha mwana yi ngudi wandi, watina ku Ngiphiti.

¹⁵ Hanga wuzakadini kwakuna tii yi kuna lufwa lwa Eloti. Mambu mana másalama ndangu malungila mana kázimbula Pfumu mwena mbikudi: «Yimútela mwana wama kalubuka ku Ngiphiti^d.»

Kuhonda kwa bana

¹⁶ Tangwa kadimona Eloti ni bamuhuni kwena banganga ba bathetimbwa, nganzi zandi zátombuka lawu. Wátuma bahonda bana ba bayakala boosu, yandikila mvula zodi yi kuna banda, bana bákala ku Betelemi yi kuna milambu

b 2:11 2:11 Wolu dyenina hanga tadi dya thalu ya lawu. Bisi sadiladya hanga mbongu yi kuyidikila bilunga. Pfwabidi yena kisi dya thalu ya lawu yina bisi yoka kikuma kya kulubula tsudi ya kitoku. Bisi yidikaya yi budimbu bwa miti myafwanakana. Mila mena mananasi ma thalu ya lawu bisi yidikama yi budimbu bwa miti wumosi. **d 2:15 2:15** Oze 11:1

myandi; bwosu tangwa dina kádizikisila kwena banganga ba bathetimbwa.

¹⁷ Kinga bwabuna málungila mana mázonzama kwena mbikudi Yelemiya:

¹⁸ «Ndinga mosi yibati yukalakana ku hata dya Lama;

bidilu yi makana ma lawu:

Lakhedi wuna wubati dila bana bandi;

katondiku ni bamuhomba kikuma bafinié.»

Kuvutuka ku Ngiphiti

¹⁹ Kunima lufwa lwa Eloti, hanga, wanzo wa Pfumu wámonika mu ndosi kwena Yozefu, muna Ngiphiti.

²⁰ Wámuzibwala: «Telamad, bonga mwana yi ngudi wandi, amana vutuka muna tsi ya Kiseledi, mukuma babana bakala sanda moya wa mwana, bamani fwa.»

²¹ Amana Yozefu wátelama, wábonga mwana yi ngudi wandi wávutuka ku tsi ya Kiseledi.

²² Kaasi, ha káyuka ni Alakelawusu wuyadi ku Yuteya ha kifulu kya Eloti tata wandi; wáyuka bweya mu kuvutukakwa; bámulwengisa hika mu ndosi amana wáyombuka ku milambu mya Ngadidi.

²³ Hanga, wisa kala muna mbanza mosi bisi tela, Nazaleti, ndangu malungila mana mázonzama mwena bambikudi: «bamútediki Mwisi Nazaleti.»

e 2:18 2:18 Yel 31:15 d 2:20 2:20 Muhowu wawu "telama" wusongidi hika: "tokama", "vumbuka" amana ndawenda.

3

Malongi ma Yowani Mubotiki

(Mlk 1:1-18; Luk 3:1-18; Ywn 1:19-28)

¹ Kunima mvula za lawu, wátula Yowani Mubotiki, kakala samuna muna nganga ya Yuteya amana wekina zimbula:

² «Balumunenu mbundu, mukuma Kipfumu kya mazilu kibwesukinia.»

³ Kinga yandu kenina wuna kázonzila mbikudi Yesaya:

«Ndinga mosi yibati kalunga muna nganga:

Yidikenu nzila ya Pfumub,
sungikenu mikinda myandi.»

⁴ Yandi Yowani kákala yi muledi wa mwika mya kamela^d amana kakala vwata mukaba wa tsibu muna mbunda; kakala dya baphasu yi bwiki bwa mu tsekie.

a 3:2 3:2 Kubalumuna kwa mbundu kubati songila kuluta «kuyanana» holo «kubalumuna mabanza»; nzonzidi yina yibati zonzila mbikutulu zina za bulunda bwa khulu, tangwa bakala mutela Kiseledi mu «kuvutuka kwena Nzambi», mu kuyambula mutwa wa ngolu ndangu kakala yi bulemvu bwosu buna bwalomba bulunda. Kubalumuna kwa mbundu kwisa mupfunu wa lawu ku mwini wa kukwisa kwa Kipfumu kya mazilu. **b 3:3**

3:3 Yayi yena phila ya kufwanikisa. Mathayi kazonzila Yesaya mu kuzimbula ni batu bafwana kuyilama ndangu Pfumu kisa. Bakala yi mupfunu wa kubalumuna mbundu yi kuyidika mbundu za bawu yi luzingu lwa bawu mu ngisilu yandi. Yesaya káfwanikisa mambu mamana yi kuyidika kwa nzila kikuma kya kuyambila Pfumu. **d 3:4 3:4** Kamela kena mbisi mosi wa mbuta wa mu hata, kisi tikula batu yi bifunda mu nganga. **e 3:4 3:4**

Mbandu ya luzingu yi miledi mya Yowani myakala songila kwena batu ba bilumbu byabi ni yandi mbikudi kakala. Kakala fwanakana yi mbikudi Diya (2Th 1:8).

⁵ Bisi Yelusalemi yi bisi Yuteya yi bisi mulambu wuna wosu wa kinzunga kya Yolutani, bakala kwenda kwena yandi.

⁶ Amana bakala babotika muna nzadi Yolutani bwabuna bakala funguna masumu ma bawu.

⁷ Amana bwosu kamona lawu dya Bafwadisie yi Basadise^f bakala kwisa ku mbotika ya yandi, kikuma kya kubotama; amana wubazimbwadini: «Mbandu ya masawa! Nati wululongisidi mu kutina kyana, khabu za Nzambi zazi zakwisa?

⁸ Songilenu mu bibundu bya bukheti ni lusobini bikalulu byenu;

⁹ amana lubanzaku mu kudizonzilaka: "Thwenina yi tata wetu Bulahamih". Mukuma, mbati luzimbwala ni Nzambi wufwani, muna

^e **3:7 3:7** Bafwadisi bakala dingumba dimosi dya basadi basambidi bana bakala lunda mitsiku mya bakhaka ba bawu. Bakala landila mboti-mboti mitsiku mya kuwakana kwa khulu yi kuyika mitsiku mya hika. Bakala mu dingumba dimosi dina dyakala dimonikisa lawu ku thwala ya Bayuta bahika amana bakala bazitisa phi lawu kwena Bayuta bahika.

^f **3:7 3:7** Basadise bakala dingumba dya basadi ba Nzambi bana bakala lunda mitsiku mya bakhaka ba Bayuta. Bawu bakala zitisa lwesi mitsiku mya bulunda bwa khulu kikuma bakosikila keti mutsiku mosi. Kaasi bakalaku kwikila mu mambu matadidi banzyo keti bitembu, keti mu lufutumuku lwa bafwa. Bawu phi batambwasa mabanza mahika ma baphani. Bakala kibuka kya khunda kaasi bakala yi ngolu mu mambu ma leta. Bawu bakala kaka bamvwama.

^h **3:9 3:9** Nzambi kámusola Bulahami kikuma kya kuyandika kanda dimosi dya batu bandi básolama. Kinga, mu tangwa dya Yowani, Bayuta balawu bazola ni, bwosu básolama kwena Nzambi, bakala kwikila ni batu ba masonga benina ku thwala ya Nzambi. Bakala banza ni Nzambi kabahekaku ndola ku pfundusu ya tsuka.

matadi mama, kukitula bana ba Bulahami!

¹⁰ iAmana kisoka kya kusikula kedi kyenina hana sina dya miti: disongidila miti wosu wuna wisiku ha kibundu kya bukheti bakwángawa amana balósawa ku mbawu.

¹¹ Meni, mbati lubotika mu mamba, mu kusongila ni lubalumuni mbundu; kaasi wuna wisi kwisa ku manima ma meni, wunduti meni mu ngolu, kyeku walunga mu kumuwomuna tsabatu zandi, kalúbotika mu Kitembu kyatoma yi mu mbawu.

¹² Kenina yi muyungulu hana koku dyandi kikuma kya kuhambula ngenza yi tswala; kasóla ngenza za bukheti, wulumbikiza muna khila, kaasi kayóka tswala mu mbawu yina yisiku zimal.»

Mbotika ya Yesu

(Mlk 1:9-11; Luk 3:21-22)

ⁱ **3:10 3:10** Yowani kakala zimbula ni bwosu kenina mutu wosu bela-bela mu kuzenga miti wosu wuna wisiku buta bibundu bya bukheti, Nzambi kenina bela-bela mu kuhana ndola kwena batu bana bisiku hanga mihangu mya mboti mina mibati songila ni babalumuni mbundu.

^k **3:11 3:11** Kuvwata tsabatu zandi: kyakala kisalu kimosi muna bisalu bya bahika.

^l **3:12 3:12** Yesu bakala mufwanikisa yi mukwa mahata. Musadi wa bilanga kisi hambula ngenza yi tswala. Kisi sweka ngenza amana wuyoki tswala. Buna kakwisa Yesu, kahámbula batu bana básoba bikalulu bya bawu mboti-mboti yi bana bakonda soba bikalulu bya bawu. Katám-bula, muna Kipfumu kya Nzambi, boosu bana básoba bikalulu kaasi kazánga bana bakonda soba bikalulu.

¹³ Hanga Yesu wutuki ku Ngadidi yi kuna nzadi Yolutani; wenda kwena Yowani ndangu bamubotika kwena yandi.

¹⁴ Yowani wábwisabwa amana wámuzimbwala: «Meni yenina yi mupfunu wa kubotama kwena ngeyi amana ngeyi wisi kwena meni!»

¹⁵ Kaasi Yesu wámuvutwala: «Yambula bwa-hangama bwabuna mu tangwa dyadi. Mukuma muna phila meni yayina twalúngisila mambu moosu mana kabati lomba Nzambi.» Hanga yandi wutambwasi.

¹⁶ Amana buna kabotama Yesu, walubuka mu mamba. Muna tangwa meni dyadina, mazilu mákanguka: wámona Kitembu wa Nzambi kuku-lumuka hanga yembi amana wisi hana thandu ya yandi.

¹⁷ Ndinga mosi yátuka ku zilu yizonzi: «Yandu kenina ^mMwana wa meni watondama; mwena yandi tsidini kyesi kyama.»

4

Kuhukumuka kwa Yesu (Mlk 1:12-13; Luk 4:1-13)

^m **3:17 3:17** Nzambi kenina Tata wa Yesu Mwana mu phila yina yifwanakaniku yi yina ya batu, batata yi bana ba bawu. Bibila dibati sadila muhowu wa Mwana mu kusongila ni Yesu kena phila mosi yi Nzambi amana phi kwena Nzambi katuka.

¹ Hanga Yesu bamunatisi, kwena Kitembu, muna nganga, ndangu bamuhukumuna kwena kiphidi-mutu^a.

² Amana kunima kuzila kudya bilumbu maku-maya bya mwini yi phipha makumaya, wáyuka nzala.

³ Amana muhukumuni^b wisa bwesuka, wámuzimbwala: «Yukani ^dMwana wa Nzambi wenina, zimbula kwena matadi mama, makituka mapha.»

⁴ Amana, yandi wámuvutwala: «Tala mana másonama: "Mutu kazingilaku mu madya lwesi, kaasi mu ndinga yosu yina yisi lubuka mu munwa wa Nzambi".»

⁵ Hanga Kiphidi-Mutu wumunati ku Yelusalemi, mbanza yatoma, wumunenginiki hana kisoka kya mudilu wa nzu ya Nzambi,

⁶ amana wumuzimbwadi: «Yukani Mwana wa Nzambi wenina, tsutsuka ha tsi, mukuma tala mana masonama:»

^a **4:1 4:1** Kiphidi-mutu kenina pfumu wa bitembu bya mbi byosu. Kakala theti wanzo mosi ku zilu, kaasi kahanga wusi lulendu ku thwala ya Nzambi. Nzambi wamukukwasa ku zilu amana buthweni kisi hukumuna batu ha tsi. Tala khumbu zandi za hika Satana zina zenina mu Bibila: «Belezebula»: «mbeni» yi «muhukumuni».

^b **4:3 4:3** Muhowu wawu muhukumuni wubati fwanakana yi kiphidi-mutu, pfumu wa bitembu bya mbi. Kulemvula batu kwena mosi wa mihangu myandi. Kosu tangwa, kisi meka kusumuna batu.

^d **4:3 4:3** Nzambi tata kenina Tata wa mwana wandi, Yesu Kidisitu, bweku phila mosi yi mutu wuna wena tata wa bana bandi. Bibila dibati muheka Yesu khumbu ya Mwana (Mwana wa yakala) wa Nzambi mu kusongila ni Yesu phila mosi kenina yi Tata wandi.

"Kahana kwena banzyo bandi miswa kikuma kya ngeyi,
amana bakwisa kuyaka muna moku ma bawu,
ndangu kitambi kyaku kidikhukulaku ku tadi dimosi."

⁷ Yesu wumuvutwadi: «Tala mana másonama hika: "Wamekaku Pfumu, Nzambi waku.»

⁸ Kiphidi-mutu wámunata hika ha mongu wa kaleyi lawu, wámusongila bipfumu byosu bya tsi yi khembu ya byawu,

⁹ amana wumuzimbwadi: «Yikuheka bima bina byosu, yuka ni wabwa mu bitambi byama mu kufukama ku thwala meni.»

¹⁰ Hanga Yesu wumuzimbwadi: «Katuka Satana! Mukuma tala mana másonama: "Ku thwala Pfumu, Nzambi waku, lwesi wafukama amana yandi lwesi wasámbla.»

¹¹ Hanga kiphidi-mutu wumusisi. Amana banzyo babwesuka amana bekina musadila.

*Yesu wuyandikini kisalu kyandi ku Ngadidi
(Mlk 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² Amana buna káyuka ni Yowani bamulam-budi, hanga wáyombuka ku Ngadidi.

¹³ Amana wakatuka ku Nazaleti, wenda kala ku Kafadinawumu, ku mukinda wa yanga dya mbuta, muna milambu mya Zabuloni yi Nefutadi.

¹⁴ Ndangu dyalungila dyambu dina bázimbula mwena mbikudi Yesaya:

¹⁵ «Tsi ya Zabuloni, tsi ya Nefutadi,
mukinda wa nzadi, yi kuna sambwa dya Yolutani,
Ngadidi ya makanda ma batu!

¹⁶ Kanda dina dyákala mu phipha,

dimoni mutemu wā lawu!
Yi kwena bana bazakala mu kinzunga yi mu
kivula kya lufwa,
mutemu wumosi wumoniki kwena bawu!»

¹⁷ Tuka tangwa meni dina, Yesu wayandika kusamuna yi kulonga: «Balumunenu mbundu zenu mukuma Kipfumu kya mazilu kibwesukini!»

*Balonguki baya batheti ba Yesu
(Mlk 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Amana Yesu buna kakala kangala muna mukinda wa yanga dya Ngadidi, wámona baphangi bodi, Simoni, wuna bisi tela Phetelu, yi Andele myaki wandi; bakala losa wanda dimosi muna yanga dya mbuta, mukuma balobi bákala.

¹⁹ Hanga wubazimbwadi: «Alwisa ndanda, amana yilukitula balobi ba batu.»

²⁰ Amana bawu, muna mbala mosi, básisa mawanda, benda mulanda.

²¹ Amana buna kaphusana, wámona baphangi bahika bodi, Zyaki mwana wa Zebeteya yi Yowani, phangi wandi, bákala muna mudimba yi tata wa bawu Zebeteya, bakala yilulula mawanda ma bawu. Yesu wabatela;

²² Amana bawu muna mbala mosi básisa mudimba yi tata wa bawu, amana bamulanda.

Yesu kisi longa amana kisi belula

²³ Amana kakala kwenda muna Ngadidi yosu; mu kulonga muna nzu za kimvuka za Bayuta za bawu yi kusamuna Musamu wa Bukheti wa Kipfumu kya mazilu, amana kakala belula maladi moosu yi bimbefu byosu mu kati dya batu.

²⁴ Amana khululuka ya yandi yámwangana mu mulambu wosu wa Sidiya. Amana bakala mu-natina batu boosu babana bákala bela, babana bakala yi makhasi ma mutindu yi mutindu yi miyangu mya bitembu bya mbi yi bakwa kikhoni, yi khonzu, amana wubabeludi.

²⁵ Milumba-lumba mya batu bakala mulanda; tuka mu Ngadidi yi kuna mulambu wa Mbanza Kumi yi ku Yelusalemi yi ku Yuteya yi ku sambwa dikwawu dya Yolutani.

5

Malongi hana thandu ya mongu

(Mth 5-7)

¹ Amana tangwa kámona milumba-lumba mya batu, watombuka ku mongu, amana buna kázakala, balonguki bandi bábwesuka kwena yandi

² amana mu kukangula munwa wandi, wáyandika kubalonga bwabu:

Mamboti ma kyedika

(Luk 6:20-23)

³ «Kyesi kwena bana bena baphutu mu kitembu, mukuma Kipfumu kya mazilu kyenina kwena bawu!

⁴ Kyesi kwena bana bisi dila, mukuma bakwisa bahomba!

⁵ Kyesi kwena bana benina balembama, mukuma bavwáya tsi.

⁶ Kyesi kwena bana benina yi nzala yi kihwinya kya masonga,

mukuma bawu bayukuta!

⁷ Kyesi kwena bana bisi yukila bakwawu kyadi, mukuma Nzambi kyadi kabáyukila!

⁸ Kyesi kwena bana benina yi mbundu ya hedila, mukuma bawu bamóna Nzambi!

⁹ Kyesi kwena bana bisi yadisa ngemba, mukuma bawu babátela bana ba Nzambi!

¹⁰ Kyesi kwena bana bisi nyokuna kikuma kya masonga,

mukuma Kipfumu kya mazilu kyenina kwena bawu!

¹¹ Kyesi lwenina kyawu mu tangwa bisi lutukwana amana bisi lunyokuna amana bisi luhunina misamu mya mutindu yi mutindu kikuma kya meni.

¹² Sangwalenu, amana kalenu mu kyesi, mukuma lufutu lweni lwa lawu lwenina mu mazilu, mukuma, yi bwabuna phi babanyokuna bambikudi bana balutekidila.»

Mungwa yi Kyesesi

(Mlk 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ «Benu lwenina mungwa wa tsi. Kaasi yukani mungwa wekina laku-laku, yi biki balenda vutwalawa mutomu? Wa phamba, weku hika mupfunu, ho kakulosawoku ku nzila batu badyatikisawa^a.

^a **5:13 5:13** Mungwa wisi yidika bima. Wawu wisi hana mutomu wa kitoku ku bisaka amana wisi sadisa ndangu bisaka bizanganaku. Phila mosi, bakwikidi bisi yidika tsi yi batu bana bisi zingilamwa, mu kuzinga bwosu kalombibwa Nzambi. Bisi sadisa phi batu ndangu bazanganaku.

14 «Benu lwenina kyesesi kya tsi. Mbanza mosi bátunga ha thandu ya mongu yifwaniku kuswamanab^b.

15 Amana bisiku lemisa mwinda ndangu bafidingawa ku tsya nzungu ya tuma; kaasi bisiwa sya ha muzanga, amana wulemi ndangu wayinika boosu bana benina mu nzu.

16 Bwabuna kyakenzudiki kyesesi kyenu ku thwala batu, ndangu bamona miza myenu mya bukheti amana bamuzatulaka Tata wenu wuna wenina mu mazilu.»

Malongi matadidi mitsiku

17 «Lubanzaku ni meni yisi zanga Mitsiku holo Bambikudi. Yisaku kikuma kya kuzanga, kaasi kulungisa.

18 Abwabuna, kikuma yiluzimbwadi: yi kuna dyalútila zilu yi tsi, ka kisona ku kimosi kya Mitsiku kyalúta, yi kuna mabwíla mambu moosu.

19 Disongidila wuna wakúlula keti mosi wa khunda muna mitsiku myami amana kalonga bwabuna kwena batu, bamútela wa khunda mu Kipfumu kya mazilu, kaasi wuna wazítisamya, walóngamya phi, yandi bamútela wa mbuta mu Kipfumu kya mazilu.

20 Mukuma, yiluzimbwadi, yuka ni masonga menu malutiku mana ma balongi ba mitsiku

^b 5:14 5:14 Yesu kabafwanikisa balonguki bandi yi mwini. Kyesesi kimosi kyisi twa kikuma kya bana benina mu phipha yi kubasongila nzila ya bawu. Phila mosi, balonguki ba Yesu bafwana kusongila nzila yina yisi nata kwena Nzambi kikuma kya batu bana bena mu phipha ya kitembu.

yi Bafwadisi, lwakótamwoku mu Kipfumu kya mazilu.»

Malongi matadidi khabu

²¹ «Lwáyuka ni bázimbula bwabu kwena bambuta: "Walendaku honda mvumbi wa khengu; wuna wahonda mvumbi wa khengu, bamunata ku pfundusu".

²² Kaasi meni, yiluzimbwadi bwabu: Wosu wuna wáyukila phangi wandi khabu, bulungi bamunata ku pfundusu. Amana wuna wazím-bula kwena phangi wandi: "Zoba", bulungi bamunata ku thwala kimvuka kya mbuta^d; amana wuna wázimbula kwena phangi wandi "Kilawu", bulungi bamulosa ku bilungi.

²³ Kisongidila, yukani wubati kwenda hana kabu dyaku ku mesa ma kimenga, amana kwakuna, yuka wayubuka ni phangi waku kena yi kima kitadi ngeyi,

²⁴ sisa hana kabu dyaku, kuna thwala ya mesa ma kimenga, amana wenda theti kuvutula ngemba yi phangi waku, kunima awisa hana kabu dyaku.

²⁵ «Yidika tswatsu yi mbeni waku, buna lwenina yi yandi mu nzila ya nganda ya bazusi; kondilo, kakúlambula nana kwena zusi, amana

^d 5:22 5:22 «Kimvuka kya mbuta» kina bisi tela ni Sanedeni, bisikya bongila hanga nganda ya mbuta ya basadi ba Nzambi ba Bayuta. Bapfumu ba bayuta makumi tsambwadi bakalaya tala, kaka banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku yi bambuta ba dibundu bakala muna. Pfumu wa mbuta muna nganda meni kakala mbuta wa banganga Nzambi.

zusi kwena phumbulu, amana bakutimbula mu boloku.

²⁶ Abwabuna yikuzimbwadi: walúbukamwoku kedi yuka wufutiku yi kuna dikuta dya tsuka.»

Malongi matadidini mbongi

²⁷ «Lwayuka ni bazimbula bwabu: "Wataku mbongi."

²⁸ Kaasi meni, yiluzimbwadi: Wosu wuna watala mukhetu wa ngani mu phila ya kumukemba, wuti kedi mbongi yi yandi muna mbundu yandi.

²⁹ eAmana yukani disu dyaku dya kitata dyakubwisaka mu masumu, lokuladya amana losadya kyana yi ngeyi! Mukuma bwena mboti kwena ngeyi watotisa lwesi kitini kimosi kya lutu lwaku, kaasi bweku mboti ni balosa lutu lwosu ku bilungi.

³⁰ Amana yukani koku dyaku dya kitata dyakusumunaka, zengadya, losadya kyana yi ngeyi; mukuma bwena mboti kwena ngeyi watotisa lwesi kitini kimosi kya lutu lwaku, kaasi bweku mboti ni balosa lutu lwaku lwosu ku bilungi.»

*Malongi matadidi kufwa kwa longu
(Mth 19:9; Mlk 10:11-12; Luk 16:18)*

^e **5:29** **5:29** Mu nzila yayi yi yina yilandi, Yesu kasadidi bitini bya lutu bina thwisi sadila tangwa thwisi sumuka. Kasadila koku dya kitata yi disu dya kitata hanga bidimbu mu kusongila mana thwisi sala yi mana thwisi tala. Tangwa kazimbula ni tufwani kukatula koku dyetu dya kitata holo disu dyetu dya kitata, kazola kuzimbula ni twafwana kusya ngolu mu kubwisa masumu.

³¹ «Amana bazimbula bwabu: "Ni wuna wayambula mukhetu wandi, kamuheka mukanda wa kufwa kwa longu.

³² Kaasi meni, yiluzimbwadi: Wosu wuna wayambula mukhetu wandi, katula kusala kindumba, wumukitudi kita kya mbongi, amana wuna wakwéla mukhetu bayambudi ku longu, yandi phi mbongi kisi ta.»

Malongi matadidi ndefi

³³ «Lwáyuka hika buna bázonza kwena bambuta: "Waléwulaku ndefi yaku, kaasi walúngisa ku thwala Pfumu mana wasila mu ndefi yaku."

³⁴ Kaasi meni yiluzimbwadi lwesi ni ludyaku ndefi kyamakulu: keti ku zilu, kikuma kina kyenina kiti kya Kipfumu kya Nzambi;

³⁵ keti ha tsi, kikuma mafu yi kidyatilu kyandi; keti ku Yelusalemi, kikuma yina yenina mbanza ya Kyamvu wa Mbuta.

³⁶ Wadyáku ndefi keti mu mutwa waku, mukuma walendaku balumuna lusuki lumosi mu katoki kondilo mu kaphindi.

³⁷ Amana yambula nzonzidi yenu yakala: yukani "abwabuna", "abwabuna", ho "loni", "loni"; mana bisikwa yika, kwena kiphidi-mutu misi tuka.»

Kuvutula mbela (Luk 6:29-30)

³⁸ «Lwáyuka ni bázimbula bwabu: "Disu muna disu amana dinu muna dinu^f."

³⁹ Kaasi meni, yiluzimbwadi: Luvutulaku mbela kwena mbeni. Honi mutu kakuta mbata ku tama dya kitata, mubalwamina hika dikwawu.

⁴⁰ Amana yuka mutu wuzodi kakunatisa mukanu ndangu kalenga tambula kikutu kyaku, muyambula katambula hika muzakah^h waku.

⁴¹ Amana yukani mutu kakulundika mu kusala funda dya thambi, ngeyi fwokula mu mbala zodi.

⁴² Kwena wuna wusi kulomba, hana, amana kwena wuna wutondi kulefwa kima kwena ngeyi, wuhungaku.»

Tonda dya bambeni

(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ «Lwáyuka ni bázimbula bwabu: "Watóna khunda waku, amana waménga mbeni waku."

⁴⁴ Kaasi meni, yiluzimbwadi: Tondenu bambeni benu amana lombilenu kikuma kya bana bisi lunyokuna.

⁴⁵ Bwabuna lwakítwakila bana ba Tata wenu wuna wenina mu mazilu. Kikuma kisi lubula tangwa kikuma kya batu ba mbi yi batu ba mboti, amana kisi nokisa mvula kikuma kya batu ba masonga yi batu bakonda masonga.

^f **5:38 5:38** Mambu mama básonikama phi mu bulunda bwa khulu. Yuka watanga mukanda wa Kulonga 19:21 ^h **5:40 5:40** «Kikutu» wena mbandu ya muledi wa batu bana bafwana kuzengila mukanu. Kuyika kima kubati songila lutonde kwena mutu wambi.

⁴⁶ Mukuma, yukani lwatondaka lwesi bana bisi lutonda, khi ndandu lwatámbula? Bakalaki ba phaku bisi bwoku hanga bwabuna phila mosiⁱ?

⁴⁷ Amana yukani benu lwahanaka mboti kwena baphangi benu lwesi, khi kima lwisi sala kya ngituka? Baphani bawu phi bisi bwoku hanga bwabuna phila mosi?

⁴⁸ Disongidila, lwakala balungila bwosu kenina Tata wenu, wa ku zilu, walungila.»

6

Malongi matadidi lusadisu lwa batsukami

¹ «Kebenu mu kusadila masonga menu ku thwala ya batu, mu kudimonikisa. Kondilo, lwatámbulaku ndandu kwena Tata wenu wuna wenina mu mazilu.

² Disongidila tangwa wisi hana kabu dya khenda, wutaku kindanda ku thwala ya ngeyi meni, bwosu bisibwa sala bakavungalosi mu nzu za kimvuka za Bayuta yi muna phambu: ndangu babazatula kwena batu. Mu kyedika yiluzimbwadi, bátambula kedi hakana ndandu ya bawu.

ⁱ **5:46 5:46** Bakalaki ka phaku bababwisa kwena banduku ba bawu Bayuta kikuma kya mambu matatu: 1. Matangwa ma lawu bakala bonga makuta hana thandu ya makuta mana bazenga kikuma kya phaku, bakala swekama kikuma kya bawu meni amana bakala kituka bamvwama. 2. Bakala sadila bapfumu ba bisi Loma bana bakala nyokuna batu. 3. Bwosu bakala mu kikhunda yi bisi Loma bana bakonda kala bayuta, bawu phi bakala bamona, mu mitsiku mya bawu, hanga «batu ba mvindu, kikuma bakalaku zitisa mutsiku wa bayuta wuna wa kudisemisa».

³ Kaasi tangwa wisi hana kabu dya khenda, koku dyaku dya kimama dizayaku mambu mana dibati sala koku dyaku dya kitata,

⁴ ndangu kabu dyaku dya khenda dyasalama mu kitsweki; amana Tata waku, wuna wisi mona mu kitsweki, kakuvutwaladya.»

Malongi matadidi lombilu
(Luk 11:2-4)

⁵ «Tangwa lubati lombila, lukalaku hanga bakavungalosi: bana bisi zola kulombila mutendendi muna nzu za kimvuka za Bayuta yi muna pfumba za mabala-bala ma mbuta, mu kudimonikisa kwena batu. Mu kyedika, yiluzimbwadi: bátambula kedi hakana lufutu lwa bawu^a.

⁶ Kaasi ngeyi, tangwa wubati lombila, kota kuna suku dina dya tsuka, phata mwelu amana lombila Tata waku wuna wena mu kitsweki, wisi mona mu kitsweki, kakuvutwala.»

⁷ «Amana mu kulombila, lulutikisakaku ndinga, hanga baphani; bisi banza ni mu kulutikisa ndinga babáyukila kwena banzambi ba bawu.

⁸ Disongidila ni lubasokululaku, mukuma Tata wenu wuzayi keti biki lwenina byawu mupfunu ku thwala ya kumulombabya.»

⁹ Disongidila talenu buna lufwani kulombila: "Tata wetu wenina muna mazilu, yambula khumbu yaku batomisaya,

¹⁰ Kipfumu kyaku kisa, luzolu lwaku lwahangama ha tsi, hanga ku zilu.

¹¹ Tuheka lelu madya metu ma kosu kilumbu.

^a 6:5 6:5 Luk 18:11

12 Amana tulolula mitsoki myetu,
bwosu thwisi lolula betu phi kwena bana bisi
tukota mbi.

13 Amana wutuyambulaku ni twabwa mu
kimeka,
kaasi tuhulula kwa Mbi."

b[Mukuma kwena ngeyi kwenina luyalu, ngolu yi
khembu, mvula muna mvula, Abwabuna.]

14 «Amana, yukani lwisi lolula kwenu bakwenu
mitsoki mya bawu, Tata wenu wenina ku zilu
kalúlolula benu phi.

15 dKaasi yuka lwisiku lolula kwena batu, Tata
wenu kalúlolulaku benu phi mitsoki myenu.»

Mutindu wa kuzila madya

16 «Amana tangwa lwisi zila madya, lukalakaku
yi mbunzu ya kiwayi, bwosu bisi hanga bakavun-
galosi: bisi kasa mbunzu mu kusongila kwena
batu ni bawu bazidi madya. Mu kyedika, yiluz-
imbwadi, batambudi kedi ndandu ya bawu.

17 Kaasi ngeyi, tangwa wubati zila madya,
tomisa khambu ku mutwa amana sukula
mbunzu,

18 ndangu wumonikisaku kwena batu ni wu-
bati zila madya, kaasi kwena Tata waku wuna
wenina hakana mu kitsweki amana Tata waku
wisi mona muna kitsweki kakuvutwalakya.»

Bimvwama muna zilu (Luk 12:33-34)

b 6:13 6:13 Mu ndambu ya mikanda mya tsukinina lwesi mwen-
ina bisona byabi byenina mu khunga. d 6:15 6:15 Ywn 2:13

¹⁹ «Ludilumbikilaku kuvwa ha tsi, henina yi batseledi yi mboku byisi zanga yi befi bisi lungula ndangu bayiba.

²⁰ Kaasi dilumbikelenu kuvwa kwenu muna zilu, mwamuna mwakonda kala keti tseledi keti mboku bisi zanga, amana kweku keti befi balenda lungula keti kuyiba.

²¹ Mukuma hana hena kuvwa kwaku, hahana phi hakala mbundu yaku.»

Mwinda wa lutu

(Luk 11:34-36)

²² «Disu dyenina mwinda wa lutu; ho disu dyaku dyakala bukheti, lutu lwaku lwosu lwakala mu mutemu^e.

²³ Kaasi, yukani disu dyaku dyakala dya mbi, lutu lwaku lwosu lwakala mu phipha! Honi, disongidila, mutemu wuna wenina mwena ngeyi wakala phipha, mu khi mutindu wa phipha wakala!»

Nzambi ho mbongu

(Luk 16:13)

²⁴ «Ka mutu ku walenda kusadila bapfumu bodi: Holo, kamumenga mosi amana katonda mukwawu; holo, kadinama kwena mosi amana kamubusa mukwawu. Lwalendaku, lwasadila Nzambi yi mbongu.»

Kukala yi kivuvu mwena Nzambi

(Luk 12:22-31)

^e **6:22 6:22** Mu tangwa dya Yesu, batu bakala bongila disu hanga kisina kya myesi. Bakala banza ni disu dyakala kitini kya lutu kina kisi yinika kitembu holo mbundu ya mutu.

25 «Yi hakana ni yiluzimbwadi bwabu: ludiyangisaku, kikuma kya luzingu lweni, keti biki lwadya holo keti biki lwanwa, keti kikuma kya lutu lweni, keti biki lwavwata. Luzingu luhitiku madya, amana lutu kuluta muledi?

26 fTalenu banuni ku zilu, bisiku kuna, bisiku katula mbutu, bisiku sweka kima mu khila; amana Tata wenu wenina ku zilu kisi badisa! Benu lweku mupfunu lawu kuluta bawu?

27 Amana nati mu kati dya benu walenda, muna nyengi dyandi, kukosikila keti koma ka tangwa ka luzingu lwandi?

28 «Amana biki lwisi dinyengina kikuma kya muledi? Talenu abweti bisi mena bithundu bya mu bilanga: bisiku sala, bisiku londa,

29 amana yiluzimbwadi ni keti Solumoni^h, muna khembu yandi yosu, kavwataku hanga mosi wa byawu.

30 Amana yukani Nzambi kisi vwatisa buna mwangu wa bilanga wuna wena hana lelu amana mbasi balosiwa ku mbawu, abweti kalendabwoku sala kuluta, kikuma kya benu, batu ba lukwikilu lwa khunda?

31 Disongidila ni ludinyengaku, mu kuzonzaka: "Biki twadya? Biki twanwa? Holo biki twavwata?

32 Mukuma bima bina byosu, byabina bisi sanda batu ba makanda moosu, konda kulem-

f 6:26 6:26 Mupfunu wa Yesu wakala ni balonguki babakisa, Nzambi kabaheka madya mana benina mawu mupfunu.

h 6:29 6:29 Solumoni kakala mvwama wa mbuta ha kati dya bakyamvu boosu ba Kiseledi (1Ba 10:23). Solumoni kazinga mu tangwa dya mvula khama vwa ku thwala tangwa dya Yesu.

bwa. Mukuma Tata wenu wenina ku zilu wuzayi ni mupfunu luvwibya.

³³ Kaasi sandenu theti Kipfumu kya Nzambi yi masonga mandi, amana bina byosu baluyikabya.

³⁴ Disongidila ni ludinyengaku kikuma kya mbasi; mukuma mbasi kadínyenga kikuma kya yandi meni. Mu kosu kilumbu kifwanani yi phasi za kyawu.»

7

Lufundisaku bakwenu

(Luk 6:37-38,41-42)

¹ «Lufundisaku, ndangu Nzambi kalufundisaku phi.

² Mukuma muna phila ya pfundusu yina lwisi fundisila bakwenu, mwamuna phi balufundisila; amana mu kitesu kina lwisi tesila, kyakina phi kalútesila benu.

³ Amana kikuma kya biki wisi tadila kitswala kyenina mu disu dya phangi waku, kaasi wisiku mona kitini kya miti kyenina mu disu dyaku^a?

⁴ Holo abweti wufwani kuzimbula kwena phangi waku: "Ngyambula yikatula kitswala kyenina muna disu dyaku", kinga ni muna disu dya ngeyi meni kibuku kya miti kyenina muna?

⁵ Kavungalosi, katula theti kitini kya miti kyenina muna disu dyaku, amana wamóna phila ya kukatula kitswala kya disu dya phangi waku.

^a **7:3 7:3** Kitswala kibati songila disumu dimosi dya khunda holo kifu holo thalu ya khunda ya masumu. Kibuku kya miti kibati songila disumu dya mbuta holo mbi holo thalu ya mbuta ya masumu.

⁶ «Luhanaku bina byena byatoma kwena bambwa kondilo baluvutwakila mu kululunza amana lulosaku misanga myenu ku thwala ya bangulu, kondilo badyatikisamya.»

Lombenu, sandenu, khokwatilenu
(Luk 11:9-13)

⁷ «Lombenu amana lwatambula; sandenu, amana lwasengumuna; khokwatilenu, amana baluyafwadila.

⁸ Mukuma wosu wuna wisi lomba, kisi tambula, wuna wisi sanda kisi sengumuna, amana kwena wuna wisi khokutila, mwelu wakuyafuula wakala.

⁹ Holo nati ha kati dya benu, ho mwana wandi kamulomba dipha, amana kamuheka tadi?

¹⁰ Kondilo, yukani kalomba tsema, amana kamuheka nyokab?

¹¹ Yukani benu batu ba mbi, lwazayaka kuhana bima bya bukheti kwena bana benu, kikuma kya biki ni lo, Tata wenu wenina kuna mazilu kakonda sala kuluta mu kuhana bima bya bukheti kwena bana bisibya mulomba!

¹² «Mambu mana moosu lwisi tonda ni batu bahangaka kikuma kya benu, benu phi hangakenuma phila mosi kikuma kya bawu: Amamana malongi moosu ma mitsiku yi bambikudi.»

Mwelu wafitakana
(Luk 13:24)

b 7:10 7:10 Bisi Kiseledi bakala dya batsema kosu tangwa. Mu bikalulu bya Bayuta, kuhana nyoka, kyakala kifu kya mbi kikuma mutsiku wa Bayuta wabwisabwa.

13 «Kotilenu mu mwelu wafitakana; mukuma mwelu wuna wisi natisa ku bilungi wambuta wenina amana nzila yayalumuka, amana henina yi balawu bisimwa kotila;

14 Kaasi wa khunda wenina mwelu amana nzila yina yisi natisa batu ku luzingu, yafitakana yenina, amana bakhunda bena beninamwa.»

Miti yi bibundu byandi

(Luk 6:43-44)

15 «Lwengenu kikuma kya bambikudi ba bukamvi. Bisi kwisa kwena benu bavwata miledi mya mikoku, kaasi mu kati bena bambwa-ngongu^d bisi vukula.

16 Muna bibundu^e bya bawu lwabázayila. Bibundu bya vinu ha tsaku bisibya hedila? Amana fwani bahela kibundu kya fiki ha kivunza kya tsaku?

17 Ihana ni miti woosu wa bukheti wisi ha bibundu bya bukheti, amana miti wuna wambi, wisi ha bibundu bya mbi.

18 Miti wa bukheti wufwaniku kuha bibundu bya mbi, keti miti mosi wabela mu kuha bibundu bya bukheti.

^d 7:15 7:15 Bambwa-ngongu bana bisi vwata mukanda wa mikoku babati songila mambu ma bambikudi ba mbi bana bisi hunikisa kukala bakwikidi ba kyedika. Phila mosi yi bambwa-ngongu bana bavwata mikanda mya mikoku bisi huna amana kosu tangwa kihonza bisi kala, bambikudi ba mbi bisi huna. Malongi ma bawu menina kihonza. ^e 7:16 7:16 Bibundu byena mihangu mya batu. Buna thwisi mona mihangu mya mutu mosi, tuzayi yuka ni mutu wuna dyambu dimosi dya mboti holo dya mbi kasadi. Hanga buna thwisi mona bibundu muna miti amana tuzayi phi phila ya miti wandi.

¹⁹ Miti wosu wuna wisiku ha bibundu bya bukheti, bakwángawa, amana balósawa ku mbawu.

²⁰ Disongidila, abwabuna lwabázayila muna bibundu bya bawu.»

Kuzonza yi kusala

(Luk 13:25-27)

²¹ «Heku ni boosu bana bisi nzimbwala: "Pfumu, Pfumu," bakota mu kipfumu kya mazilu loni, kaasi bana lwesi bisi sala luzolu lwa Tata wama wenina mu mazilu.

²² Balawu banzimbwala muna kilumbu kina: "Pfumu, Pfumu, keku mu khumbu ya ngeyi twakala bikwala, mu khumbu ya ngeyi twakala kukwasila bitembu bya mbi, amana mu khumbu ya ngeyi twakala sadila biphadi?"

²³ Amana hanga yibazimbwadi: "Yiluzayaku keti mbala mosi, katukenu ku mesu ma meni, benu lwisi sala mbi!"»

Nzu zodi

(Luk 6:47-49)

²⁴ «Disongidila, wosu wuna wuyuki kwena meni ndinga zazi amana kasadilaza kakála hanga mutu wuna wadimuka, wátunga nzu yandi ha thandu ya tadi.

²⁵ Amana mvula wánoka, kithombu kyisa, pfunzi yátukula, byenda dita kuna nzu meni yina: yabwaku; kikuma bátungilaya ha thandu ya tadi.

²⁶ Kaasi wosu wuna wuyuki kwena meni ndinga zazi, konda kusadilaza, yandi kakala hanga zoba wátunga nzu yandi ha fusyangeni.

27 Amana mvula wánoka, kithombu kyisa, pfunzi yátukula kuna nzu meni yina, yawulumuka, amana kubwa kwa yawu kwakala kwa mbuta.»

Hamu dya Yesu

(Mlk 1:22; Luk 4:32)

28 Amana tangwa kámanisa Yesu mambu mana, milumba-lumba mya batu báytuka lawu mu malongi mandi.

29 Mukuma kakala balonga hanga mutu wen-ina yi hamu, heku ni hanga balongi ba mitsiku.

8

Yesu wabuka mutu mosi wakala yi bwasi

(Mlk 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Amana buna kákulumuka ku mongu milumba-lumba mya batu bámulanda.

2 Amana kutala mukwa bwasi mosi wábwesuka, wamufukamina kuna thwala mu kuzimbula: «Pfumu, yuka ni wuzodibwa, fwani watsemisa.»

3 Amana Yesu wáyuna koku, áwámusimba amana wuzimbudini: «Nzodibwa, sema!» Muna tangwa meni dina wásema ku bwasi bwandi.

4 Kunima Yesu wámuzimbwala: «Keba mu kuz-imbula kwa kwena mutu, kaasi ndawenda dis-ongila kwena banganga Nzambi, amana tambika

a **8:3 8:3** Bayuta bakala dikenga lawu mu kusimba mutu wena yi maladi ma mutindu wawu, mukuma mawu makala bakitula batu ba mvindu phi. Mu kuhanga bwabuna, Yesu kasongila ni hamu kakala dyawu ha thandu ya mutindu wa maladi mana.

kabu dina kasonika Moyize, kyakala kimbangi kikuma kya bawu.»

Kubeluka kwa musadi mosi wa pfumu wa baphumbulu wa Baloma

(Luk 7:1-10; Ywn 4:43-54)

⁵ Amana bwosu kakota mu Kaphedinawuma, satudiyoni^b mosi wabwesuka, mu kumulomba

⁶ amana wumubokwadidi: «Pfumu, musadi wama kena walandalala kuna nzu, wawokumuka amana wabela lawu.»

⁷ Yesu wumuzimbwadi: «Meni, yikwisa mubuka.»

⁸ Amana satudiyoni wuvutudi: «Pfumu, yeku walunga mu kukukotisa mu nzu yama; kaasi zonza lwesi ndinga mosi, amana musadi wama kabaluka.

⁹ Mukuma yena meni meni mu tsya hamu dya bambuta bama amana yena yi baphumbulu bama bisi ndemvukila; yisi zimbula kwena mosi: "Ndawenda!" Amana wendi, kwena mukwawu: "nzawisa", amana wisi, amana kwena musadi wama: "hanga bwabu", amana wuhangibwa.»^d

¹⁰ Amana kunima dya kumuyuka, Yesu wayituka, wazimbula kwena bana bakala mulanda: «Abwabuna, yiluzimbwadi: khaku kedi mbona kwena mutu, mu Kiseledi, yi lukwikilu lwa mbuta bwabu.

¹¹ Amana yiluzimbwadibwa, lawu bakwisa ku tsosu yi ku ndamba, mu kutambula kizika ha

^b 8:5 8:5 Satudiyoni disongidila ni pfumu wuna wakala twadisa baphumbulu khama ba Loma ^d 8:9 8:9 Mu kuzimbula bwabuna, pfumu wa baphumbulu khama wakwikila ni Yesu kakala yi hamu yi ngolu za kubuka mu kumutuma.

mesa yi Bulahami yi Yizaki yi Yakobi muna Kipfumu kya mazilu^e.

¹² Kaasi bana ba Kipfumu kya Nzambi babakukwasa ku phipha ya ku phenza; kwakuna kwakala bidilu yi makwenzi.»

¹³ Amana Yesu wazimbula kwena satudiyoni: «Ndawenda, bwosu wukwikidi, yambula bwa-hangama bwabuna kikuma kya ngeyi.» Amana muna tangwa meni dina musadi wabeluka.

Yesu wubuki buko wa Phetelu
(*Mlk 1:29-34; Luk 4:38-41*)

¹⁴ Kunima, Yesu wenda ku nzu ya Phetelu. Wu-moni mwamuna buko bwa mukhetu walandalala hana thangi; yi kikhafuma kakala kyawu.

¹⁵ Amana wumusimbini kuna koku, kikhafuma kimuhwini, wutelamini, wuyandikini phi ku-muheka madya.

¹⁶ Amana masikidika ha mabwa, bisa mu-natina batu ba lawu bakala yi bitembu bya mbi. Kakala kukwasa bitembu ku ndinga yandi amana wubabuki bambefu bana boosu.

¹⁷ Ndangu malungila mana bazonza mu nzila ya mbikudi Yesaya: «Wátambula bifu byetu bya mu lutu amana wázangula bimbefu byetu.»

Bana batondi kulanda Yesu
(*Luk 9:57-62*)

¹⁸ Amana, Yesu, buna kamona mulumba-lumba wa batu wumuzingi, hanga wuhani muswa wa kusabuka ku sambwa dikwawu.

^e **8:11 8:11** Bayakala baba batatu bakala bakhaka batheti ba Bayuta. Nzambi kabaheka lusilu lwandi. Bayuta boosu bakala hingila ni bawu batatu bakota mu phaladisu.

¹⁹ Amana mulongi wa mitsiku mosi wisa muzimbwala: «Mulongi, yikulanda kwosu kuna wakwenda.»

²⁰ Amana Yesu wumuvutwadi: «Mikengi myenina yi binzenzi, banuni ba zilu benina yi mazamba, kaasi Mwana wa mutu keku yi homa kazenzika mutwa wandi.»

²¹ Amana mukwawu hika, hana kati dya balonguki, wumuzimbwadi: «Pfumu, pheka nzila, theti, ya kukwenda zika tata wama.»

²² Kaasi Yesu wumuzimbwadi: «Ndanda amana yambula bamvumbi bazika bamvumbi ba bawu.»^f

*Yesu wulembiki pfunzi
(Mlk 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ Amana buna kázanza mu mudimba, balonguki bandi bámulanda.

²⁴ Muna kithulumukina, kimbongila kimosi kya ngolu kitukudi hana yanga dyosu, mudimba wayandika kubasa mamba. Amana yandi, wanimba kákala.

²⁵ Amana balonguki bábwesuka, bámutokamisa mu kuzimbula: «Pfumu, tuhulula; tukuluki!»

²⁶ Amana yandi wubazimbwadi: «Kikuma kya biki lwenina yi bweya, batu ba lukwikilu lwa khunda!» Hanga wutelami, wukayikya

^f **8:22 8:22** Muhowu wa theti «bamvumbi» wubati zonzila batu bana bisiku landa Yesu. Bawu «bamvumbi» ku Kipfumu kya Nzambi. Bafwani kukala yi tangwa dya kuzika bamvumbi. Yesu kasadila nzonzidi yina kikuma kya kuzimbula kwena mutu ni mikuku mya kikanda kyandi, hanga mikuku mitadidi mambu ma khondu, myalendaku kumukandikisa mu kulanda Yesu.

kimbongila yi yanga, amana talala dya lawu dyá'vutuka.

²⁷ Amana batu bá'yituka, badizimbwadi: «Khi mutindu wa mutu kenina, yandu, mukuma yi pfunzi yi yanga byisi mulemvukila?»

*Yesu wubuki batu bodi ba bitembu bya mbi
(Mlk 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Amana buna katula ku sambwa dikwawu, muna kinzunga kya Ngelasoni^h, batu bodi ba bitembu bya mbi balubuka mu mazyamu, bisa kuna thwala ya yandi. Bakala babanga lawu, ka mutu ku wa ngolu wakala luta muna nzila meni yina.

²⁹ Amana bá'yandika kukalunga yi kuzonza: «Khi dyambu, yi betu yi ngeyi, Mwana wa Nzambi? Wisa tula haha, ku thwala tangwaⁱ, ndangu watuyangisa betu?»

³⁰ Amana kwákala, muna kyana yi bawu, yi kibuka kimosi kya mbuta kya bangulu bakala dya.

³¹ Amana bitembu bya mbi byákala mubok-wadila yandi mu kuzimbula: «Yuka watukuk-wasa, tutuma kwetu muna kibuka kina kya bangulu.»

^h **8:28 8:28** Tsi ya bisi Ngelasoni kyenina kinzunga kina bisi zingila baphani kuna banda dya malubwakidi ma tangwa ma yanga dya thibu dya Ngadidi. ⁱ **8:29 8:29** Muhowu wawu "tangwa" wubati zonzila tangwa dina kayidika Nzambi mu kuhana ndola kweni bitembu bya mbi. Bitembu bya mbi bazaya ni tangwa dya kuyangisa batu dyakwisa lungila.

³² Amana wuzimbwadibya: «Ndalwenda!» Amana byálubuka, byenda kota phi muna bangulu. Kunima kibuka kya bangulu kyosu kidisyetumuni muna beti dya bitadi bya yanga amana báfwa muna mamba.

³³ Amana bana bakala bahungula bátina; benda menika phi mu mbanza moosu mana máhita yi kikuma kya batu bana bodi ba bitembu bya mbi.

³⁴ Amana kutala mbanza yosu yilubuki, bendi tundakana yi Yesu; buna bámumona, bámubokwadila kakatuka ku mulambu wa bawu.

9

Yesu wubeludi mutu wawokumuka (Mlk 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Amana bwosu kakota Yesu muna mudimba wumosi, wasabuka yanga amana wenda kuna ambanza yandi.

² Amana kutala bisi munatina mutu mosi wawokumuka, walandalala hana kiphoyu. Amana mu kumona lukwikilu lwa bawu, Yesu wuzimbudi kwena mutu wawokumuka: «Kala yi kikesa mwana! Masumu maku makulolukini!»

³ Kutala, ndambu ya balongi ba mitsiku badizimbwadi: «Yandu kabati lewula Nzambi.»

⁴ Amana bwosu kabakula mabanza ma bawu, Yesu wuzimbudi: «Kikuma kya biki lwenina yi mabanza ma mbi muna mbundu zenu?»

a **9:1 9:1** «Mbanza yandi» disongidila ni ku Kaphedinawumi. Kwakuna kakala zingila Yesu muna tangwa meni dina.

⁵ Biki byakonda phasi mu kuzimbula: "Masumu maku maloluki, ho kuzimbula: "Telama amana kangala!"?

⁶ Amana ndangu lwazaya ni Mwana wa mutu kenina yi hamu ha tsi mu kulolula masumu.»^b Hanga wuzimbudi kwena mutu wuna wawokumuka: «Telama, zangula kiphoyu kyaku amana ndawenda ku nzu yaku!»

⁷ Amana buna kátelama, wénda ku nzu yandi.

⁸ Amana mu kumona bwabuna, milumbalumba mya batu, bweya bubakwati amana báyandika kuzatula Nzambi wuna wahana kwena batu hamu dya mutindu wuna.

*Yesu wutedini Mathayi
(Mlk 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Amana mu kuluta kwakuna, Yesu wámona mutu mosi bakala tela Mathayi, wazakala hana homa hana kakala futisila phaku. Wumuzimbwadi: «Ndanda!» Yandu-yandu wátelama amana wámulanda.

¹⁰ Amana bwosu kákala ku mesa, muna nzu, kutala lawu dya bakalaki ka phaku yi basumuki bahika bisa zakala ha kimosi yi Yesu yi balonguki bandi.

¹¹ Mu kumona bwabuna, Bafwadisi bázimbulakwena balonguki bandi: «Kikuma kya biki mulongi wenu kisi dya homa ha mosi yi bakalaki ka phaku yi basumuki?»

^b **9:6 9:6** Yesu wabelula mutu. Kiphadi kina kyasongila phi ni Yesu kakala yi hamu dya kulolula masumu.

¹² Kinga Yesu wáyuka, amana wuzimbudi: «Kabanaku benina bakola mu lutu bisi vwa mupfunu wa munganga, kaasi bambefu^d.

¹³ Amana mu kukwenda, longukenu disongidila dya: "Yisi tonda khenda kaasi mikhayilu loni." Mukuma yísilaku mu kutela batu ba masonga, kaasi basumuki.»

Yesu yi kuzila

(Mlk 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Hanga balonguki ba Yowani babwesuki kwena yandi mu kumuhyula: «Kikuma kya biki ni betu yi Bafwadisi thwisi zila kosu tangwa kaasi balonguki ba ngeyi bisiku zila?»

¹⁵ Amana Yesu wuzimbudi kwena bawu: «Banduku ba kikwedi bafwani kukala mu khondu mu tangwa dina kenina kikwedi ha kimosi yi bawu mu mukinzi wa longu? Kaasi bilumbu byakwísa bina babakatula yandi kikwedi; hahana bazílae.

d 9:12 9:12 Yesu kasadila mihowu myami «bakola», «bambefu» yi «munganga» mu phila ya kitembu. Batu bana benina bakola babati zonzila bafwadisi. Bawu bisi banza ni bena «bakola» amana beku yi mupfunu wa lusadisu lumosi lwa kitembu. Batu bana bena «bambefu» disongidila ni bakalaki ka phaku yi basumuki. Bawu bazayi ni bena yi mupfunu wa lusadisu lwa Yesu. «Munganga» kenina Yesu, yandi wufwani kusadisa basumuki mu kukituka batu ba masonga. **e 9:15 9:15** Balonguki ba Yesu bazilaku kikuma yandi kakala ha kimosi yi bawu. Banduku bafwanaku kukala mu kiwayi ku longu mu tangwa dyosu dina kakala yakala kumosi yi bawu. Ku manima nana bayuka kyadi hahana nana bazíla, tangwa babakatula yandi yakala. Balonguki bafwana kukala mu kyadi yi kuzila mu tangwa dina, bambeni ba Yesu babakatula yandi.

¹⁶ «Amana ka mutu ku wisi londa sengi dya muledi yi kitemba kya muledi wa pha, mukuma kitemba kya pha kyayáta sengi dya muledi amana hundu dyavúla hika.^f

¹⁷ Amana bisiku longulula vinu dya pha mu bilungu bya khulu; kondilo; bilungu byabúdika, amana vinu dityakani, amana bilungu bizan-gani. Kaasi vinu dya pha bisidya longulula muna bilungu bya pha, amana bya byodi byalundama bukheti.»^h

Mukhetu wuna wasimba muledi wa Yesu yi mwana mukhetu wa pfumu wa Bayuta

(Mlk 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Buna kakala bazimbwala bwabuna, pfumu mosi wa nzu ya kimvuka ya bayuta wátula; wáfukama kuna thwala yandi mu kuzimbula: «Mwana wama wa mukhetu wufini buthwena bwabu, kaasi awisa, thetika koku dyaku hana thandu ya yandi, amana kazínga.»

¹⁹ Amana buna kátelama Yesu wámulanda ku-mosi yi balonguki bandi.

^f **9:16 9:16** Mu kingana kyaki, Yesu káfwanikisa malongi mandi yi muledi wa pha wuna bakonda sukula kedi kwena mutu. Káfwanikisa mikuku mya Bayuta yi muledi wa khulu. Ka mutu ku wisi sadila kitemba kya pha mu kulondila sengi dya khulu. Phila mosi ni, batu bafwanaku kuyika malongi mandi ku mikuku mya bawu mya khulu.

^h **9:17 9:17** Muna kingana meni yina, Yesu wafwanikisa malongi mandi yi vinu dya pha yi bilungu bya pha. Káfwanikisa mikuku mya Bayuta yi bilungu bya khulu. Ka mutu ku wisi longulula vinu dya pha mu bilungu bya khulu. Phila mosi ni batu bafwanaku kuyika malongi mandi ku mikuku mya bawu mya khulu.

²⁰ Amana mukhetu mosi, wakala noka menga tukila mvula kumi yi zodi; wisa bwesuka kuna manima amana wasimba nzenzi ya muledi wandi.

²¹ Mukuma kakala dizonzila: «Yuka yisimba lwesi muledi wandi, yibeluka.»

²² Amana Yesu wabaluka, wamumona amana wazimbula: «Kala yi kikesa, mwana wama wa mukhetu! Lukwikilu lwaku lukuhuludini.» Muna tangwa meni dina mukhetu wuna wabeluka.

²³ Amana buna katula Yesu ku nzu ya pfumu wa bayuta, wumoni basiki ba mahongi yi mulumba-lumba wa batu mu bidilu,

²⁴ wuzimbudi: «Lubukenu, mukuma mwana wa mukhetu kafiku, kaasi wanimba kenina.» Bawu bamuseyaⁱ.

²⁵ Amana tangwa balubula ku phenza mulumba-lumba wa batu, buna kakota, wamusimba mwana wa mukhetu kuna koku, amana mwana wa mukhetu watokama.

²⁶ Amana khululuka yamwangana ku mulambu wuna wosu.

Yesu wubeludi baphofu bodi

²⁷ Amana bwosu kakala luta Yesu kwakuna, baphofu bodi bamulanda mu kukalunga mu

ⁱ **9:24 9:24** Yesu kakala zaya ni mwana wa mukhetu wafwa kakala, kaasi yandi lwesi wazaya ni lufwa lwandi lwakalaku kimakulu. Kakala zaya ni, ka thama ku, kamuvutula mu luzingu.

ndinga ya ngolu: «Tuyukila kyadi, Mwana wa Tavidil!»^k

²⁸ Amana tangwa kátula mu nzu, baphofu bábwesuka bela-bela yi yandi, amana Yesu wubahyudi: «Lukwikidi ni fwani yisala bwabuna?» Bawu, bamuvutwadini: «Bwabuna, Pfumu.»

²⁹ Hanga, Yesu wubasimbi kuna mesu, wuzimbudi bwabu: «Bwaluhangamina bwosu lwenina lukwikilu lweni.»

³⁰ Amana mesu ma bawu mátemuka. Yesu wábakebisa, wubazimbwadi phi: «Kebenu! Ka mutu ku kazayabwa!»

³¹ Kaasi, buna bálubuka, bámuzonzila muna mulambu wuna wosu.

Yesu wubeludi mutu mosi wakala muhunga

³² Amana bwosu bakala kwenda, Yesu yi balonguki bandi, bámunatina mutu mosi wakalaku zonza, wakala yi kitembu kya mbi.

³³ Amana buna kákukwasa kitembu kya mbi, mutu wuna wázonza. Amana milumba-lumba mya batu bayituka, bakala zimbula: «Khaku kedi, dyambu dya bwabu dyasalama mu Kiseledi!»

³⁴ Kaasi bafwadisi bakala zimbula: «Mu khumbu ya pfumu wa bitembu bya mbi, kisi kukwasila bitembu bya mbi.»

Yesu wuyukidi batu kyadi

^k **9:27 9:27** Nzambi kasila ni mutekulu mosi wa kyamvu Tavidil wakala Masiya (Yes: 9:6-7; 11:1-5; Yel 23:5). Bayuta bakala hingila ni mutu wuna babasila kisa, amana bakala mutela mu khumbu ya «Mwana wa Tavidil».

³⁵ Amana Yesu kákala kwenda kangala mbanza zoosu yi mahata; kákala longa, kwena bawu, muna nzu za kimvuka za Bayuta, kákala samuna Musamu wa Bukheti wa Kipfumu kya mazilu yi kubelula maladi mosu yi bimbefu byosu.

³⁶ Amana buna kámona milumba-lumba mya batu, kiwayi kyámukwata, mukuma bakala balemwa, bakonda kikesa, hanga mikoku mikondi kalema.

³⁷ Hanga wuzimbudi kwena balonguki bandi: «Mbongu ya lawu yenina, kaasi basadi ba khunda benina.

³⁸ Disongidila lombenu kwena Mukwa mbongu kahitika basadi mu kukatula mbongu yandi.»

10

Bathumwa kumi yi bodi (*Mrk 3:13-19; Luk 6:12-16*)

¹ Yesu wátela balonguki bandi kumi yi bodi, wábaheka hamu dya kukukwasa bitembu bya mbi yi kubelula maladi moosu yi bimbefu byosu.

² Amana tala khumbu za bathumwa bana kumi yi bodi: Watheti Simoni, wuna bisi tela ni Phetelu, yi myaki wandi Andele; Zyaki yi myaki wandi Yowani, bana ba Zebeteya;

¹ **9:38 9:38** Kufwanikisa kwaku kwa kingana kubati tusongila ni batu ba lawu bena bela-bela mu kukwikila mwena Yesu, kaasi heku batu ba lawu babanata mu Kipfumu kya Nzambi. Yesu kazimbula kwena balonguki bandi ni balombilaka ndangu Nzambi kahitika batu ba lawu bana bakwenda basadisa mu kukala yi kivuvu mwena yandi.

³ Fidiphu yi Batolomi; Tomasi yi Mathayi kalaki ka phaku; Zyaki mwana wa Alufwe yi Thati;

⁴ Simoni wuna wakala mu kibuka kya batu bana bakala wila diphanda yi Yutasi Sikadyoti, wuna walambula Yesu.

*Kituma kya bathumwa kumi yi bodi
(Mlk 6:7-13; Luk 9:1-6)*

⁵ Yesu watuma ba kumi yi bodi mu kisalu, amana wababeka milongi myami: "Lwendaku mu milambu mya baphani, amana lukotaku phi mu mbanza mosi ya bisi Samadiya,

⁶ kaasi ndenu lwenda kwena mikoku mina myatota mya kanda dya Kiseledia.

⁷ Amana muna nzila, longakenu mu kuzimbula: Kipfumu kya mazilu kibwesuki!"

⁸ Belulenu bambefu, futumunenu bamvumbi, semisenu bakwa bwasi, kukwasenu bitembu bya mbi. Lwatambula bya khatu, hanenu bya khatu.

⁹ Lunataku keti wolu, keti fwalanga, keti ndisu muna khola yenu;

¹⁰ keti waba kikuma kya mu nzila, keti bikutu byodi, keti tsabatu, keti koka. Mukuma musadi wulungi mu kutambula madya mandi.

¹¹ Muna mbanza yosu holo hata dyosu dina lwakota, hyulenu ndangu lwazaya yukani mutu

a 10:6 10:6 Bisi Samadiya babutuka ku ndambu mosi mu kimvuka kya Bayuta, ndambu yikwawu ya makanda ma kinzenza. Balandaku dingumba dimosi yi Bayuta. Bayuta bakala babongila hanga kibuka kimosi kya batu bana bakonda fwanana bawu amana bakala menga. Yesu wisa tuma ku nima balonguki mu bimvuka byosu bya batu (28:19), kaasi kakala zola ni balonguki bandi bayandikila mu kulonga kwena biwutu bya bawu Bayuta.

wa bukheti weninamwa, amana nangenu kuna nzu yandi tii yi kuna lwakwendila.

¹² Amana mu kukota mu nzu, hanenu mboti kidimbu kya ngemba.

¹³ Amana yukani nzu yakala yafwana mu kutambula ngemba, ngemba yenu yayála mwa-muna; kaasi yuka yeku yafwana, ngemba yenu yaluvutwakila.

¹⁴ Amana wuna wakonda luyamba, kayukiku phi ndinga zenu, mu kulubuka mu nzu yandi, keti mu mbanza yina, khukumunenu fusyangeri dya bitambi byenu^b.

¹⁵ Mu kyedika yiluzimbwadi: mu kilumbu kya pfundusu, phasi za mulambu wa Sotomu yi Ngomolu^d za khunda zákala kuluta mbanza yina.

Minyanga myakwisa

(Mlk 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ «Talenu! Meni yilutumini hanga mikoku hana kati kya ebambwa-ngongu. Disonga, kalenu balwenga hanga banyoka, talala hanga mayembi.

¹⁷ Amana dikengenu yi batu, mukuma balúlambula ku kimvuka kyambutaf^f amana

^b **10:14 10:14** Bayuta buna bakala zola kusongila ni babwisiha homa, bakala yi kikalulu kya kukhukumuna fusyangeri.

^d **10:15 10:15** Sotomu yi Ngomolu zenina khumbu za mbanza zoodi. Nzambi wazangaza mbanza zina zawu zoodi yi batu bana bakalamwa zingila kikuma kya lawu dya masumu ma bawu (Kuy 19).

^e **10:16 10:16** Mbwa-ngongu kyenina kifwanisu kya dyambu dya kihonza, mukuma bambwa-ngongu bisi kwata mikoku amana badimya. Kulonga Musamu wa Bukheti wa Yesu fwani kwakala kihonza mbala za hika. ^f **10:17 10:17** Mth 5:22

balúzyatula mafimbu muna nzu za kimvuka za Bayuta za bawu.

¹⁸ Amana balúnatiki, kikuma kya meni, ku thwala bapfumu ba mbanza, yi kwena bakyamvu; kyakála kimbangi kikuma kya bawu yi kikuma kya baphani.

¹⁹ Kaasi tangwa balúlambula, luyananaku keti kikuma kya phila yina lwazónzila, keti mana lwazímbula, kikuma mambu mana lwazímbula Nzambi kalúhekama muna tangwa meni dina,

²⁰ mukuma kabenuku lwazónza, kaasi Kitembu kya Tata wenu kyazónza mwena benu.

²¹ Amana phangi kalámbula phangi wandi ku lufwa, amana tata kalámbula mwana wandi; bana bakítuka bambeni ba bibuti bya bawu amana babáhondisa.

²² Amana balúmenga kwena batu boosu kikuma kya khumbu ya meni; kaasi wuna wakwámina tii yi kuna tsuka kahuluka.

²³ Amana tangwa balúnyokuna mu mbanza yayi, tinenu mu mbanza yikwawu. Amana mu kyedika yiluzimbwadi, lwamánisaku kedi mu kuluta mu mbanza za Kiseledi ku thwala kukwisa kwa Mwana wa mutu.»

²⁴ «Mulonguki kalutiku mulongi wandi, keti musadi kalutiku pfumu wandi.

²⁵ Bulungi kwena mulonguki kakituka hanga mulongi wandi, amana kwena musadi kukituka hanga pfumu wandi. Yukani bamutela mukwa

nzu ni ^hBelezebula, amana abweti bahanga kwena batu bena mu nzu yandi!»

Wuna bafwani kubanga

(Luk 12:2-7)

²⁶ «Disonga, lubabangaku, mukuma heku kima kyaswamana kyakónda zayakana, ka kima ku kya kitsweki kyakónda tunguluka.

²⁷ Mana mbati luzimbwala mu phipha, zimbumenumoku mu kati kya ^kmwini; amana mana bisi lufwetisa mu kutu, samunenuma hana thandu za ^lmidilu.

²⁸ Amana lubangaku bana bisi honda lutu, kaasi balendaku kuhonda moya; kaasi bangenu lwesi wuna wufwani kutotisa yi moya yi lutu ku bilungi.

²⁹ Luzayibwoku ni banuni ba khunda bodi bisi batekisa mu fwalanga dimosi? Kinga ka mosi ku wa bawu wisi bwa ha tsi konda luzolu lwa Tata wenu.

³⁰ Amana kwena benu, keti tsuki za mutwa wenu zoosu za kutanga zenina.

^h **10:25 10:25** "Belezebula yena khumbu yina bakala sadila Bayuta, mbala za hika, mu kuzonzila Satana konda kumuzitisa ata batumbudi khumbu yandi. ⁱ **10:25 10:25** Muna kingana kyaki, Yesu kena hanga «pfumu wa nzu» amana balonguki bena hanga «batu bena mu nzu yandi». Phila mosi yi buna bámutukwana Yesu, balonguki phi babátukwana lawu. ^k **10:27 10:27** Muma mwahika, Yesu kasadila muhowu wawu phipha kikuma kya «kingenga» amana muhowu wuna mwini kikuma kya «ha mesu ma thona». ^l **10:27 10:27** Muna tangwa dina, nzu za bayuta zakala yi midilu mya kitsendendi. Batu bakala zanza mbala za lawu hana thandu za midilu meni mina kikuma kya kuta mitangu.

³¹ Ihana ni lukalaku yi bweya: lwenina yi mupfunu kuluta banuni ba khunda ba lawu^m.

*Kutambwasa ho kutuna Yesu
(Luk 12:8-9)*

³² «Disonga, wosu mutu wuna wathámbwasa meni ku mesu ma batu, meni phi yimúambwasa ku thwala Tata wama wenina mu mazilu;

³³ Kaasi yukani mutu kathuna ku thwala batu, meni phi yimúuna ku thwala Tata wama wuna wenina mu mazilu.»

*Ka ngemba ku kaasi mbedi ya phoku
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ «Lubanzaku ni ngemba yisa nata ha tsi: yisaku nata ngemba, kaasi mbedi ya phoku.

³⁵ Mukuma nyengu yisa nata ha kati dya mwana mosi wa yakala yi tata wandi, ha kati dya mwana mosi wa mukhetu yi ngundi wandi, ha kati dya mukhetu mosi wa mwana yakala yi buko bwa mukhetu wandi.

³⁶ Amana bambeni ba mutu bakála biwutu byandi.

³⁷ Wuna wisi zola tata wandi holo ngundi wandi kuluta meni, yandi kafwaniku kala nduku wa meni, amana wuna wisi zola mwana wandi wa yakala holo mwana wandi wa mukhetu kuluta meni kafwaniku kala mulonguki wama.

^m **10:31 10:31** Bwana bubati songila ni Nzambi katala mambu ma kanda dyandi.

³⁸ Amana wuna kanatiku kitakani kyandi mu kundanda, keku mulonguki wa meniⁿ.

³⁹ Wuna wasánda kuhulula luzingu lwandi, katótisalwa; kaasi wuna watótisa luzingu lwandi kikuma kya meni katámbulalwa hika.»

Ndandu
(*Mlk 9:41*)

⁴⁰ Wuna walúyamba, wungyambini, amana wuna wungyambini, wuyambini phi wuna wáthuma.

⁴¹ Wuna wuyambi mbikudi mosi muna khumbu yandi ya kimbikudi katámbula ndandu ya mbikudi, amana wuna wuyambi mutu wa masonga mu khumbu yandi ya mutu wa masonga katambula ndandu yimosi ya mutu wa masonga.

⁴² Amana wuna wahána kunwa keti kopha dya mamba ma tsimina kwena mosi wa baleki baba mu khumbu yandi ya mulonguki, mu kyedika, yiluzimbwadi, katótisaku ndandu yandi.

11

Bambambala ba Yowani Mubotiki
(*Luk 7:18-35*)

¹ Amana tangwa kámanisa Yesu mu kuhana milongi kwena balonguki bandi kumi yi bodi,

ⁿ **10:38 10:38** Mu tangwa dya Yesu, mutu wuna bazengila ni bamukhoka ha kitakani bakala mulundika mu kunata kitakani. Kanatakya tii yi hana bamukhokila. Disongidila, mambu mana kabati zola kuzimbula haha Yesu, mazonzi ni mutu wuna zodi kukala mulonguki wandi kafweti kala wayilama mu kunyokuka yi kufwa kikuma kya kulanda Yesu.

wákatuka hana, wenda longa yi kusamuna mu mbanza za bawu.

² Amana Yowani, muna boloku dyandi, wáyuka kuzonzila mihangu mya Kidisitu. Wátuma balonguki bandi

³ benda muhyula: «Ngeyi wenina wuna walunga kwisa, ho twahingila wahika?»^a

⁴ Amana Yesu wábavutwala: «Alwenda samuna kwena Yowani mana lubati yuka yi mana lubati mona:

⁵ Baphofu babati mona, bakwa khonzu babati kangala, bakwa bwasi basemi, tuhuwa tubati yuka, bamvumbi bafutumuki, amana Musamu wa Bukheti basamuniwa kwena batsukami^b.

⁶ Amana kyesi kwena wuna yikonda kadila kisinza mwena meni!»

⁷ Amana mu kukwenda kwa bawu, Yesu wáyandika kuzonza kwena milumba-lumba mya batu kikuma kya Yowani: «Biki lwendi talaka mu nganga? Muswangina wuna wubati ningana ku muphephi?

⁸ Amana biki lwendi talaka? Mutu wuna wuwwatiki miledi mya khembu? Kaasi bana

a 11:3 11:3 Mu mbikutulu zina za bulunda bwa khulu, Bayuta bakala hingila ni Nzambi kahitika mutu mosi wa mbuta wuna fwani kabahulula. Mutu meni wuna bakala mutela «Kidisitu». Mihowu myami «wuna walunga kwisa» mibati zonzila Kidisitu.

b 11:5 11:5 Mihangu mina bazonzidi mu khaphu ya 11:5 myena mihangu mina kahanga Yesu. Mihangu meni mina mifwanani yi mbikutulu zina za bulunda bwa khulu kikuma kya Kidisitu. Kidisitu kakala mutu wa mupfunu wa lawu wuna bakala hingila Bayuta kwena Nzambi kikuma kya kubahulula. Mihangu meni mina, myasongila ni Yesu wakala mutu meni wuna wa mupfunu wa lawu bakala hingila.

bisi vwata miledi mya khembu, mu nganda za bakyamvu benina.

⁹ Kaasi nati lwendi talaka? Mbikudi mosi? Kyedika, yiluzimbwadibwa, kuluta phi mbikudi mosi.

¹⁰ Kikuma kya yandi, tala mana másonama: "Tala, meni thumini, ku thwala ya ngeyi, mbambala wama ndangu kakuyidikila nzila ku thwala ngeyid.

¹¹ Abwabuna yiluzimbwadi: ha kati dya bana bábutuka kwena bakhetu, heku mutu watelama kuluta Yowani Mubotiki. Ihana ni wuna wenina wakhunda mu Kipfumu kya mazilu kenina mbuta kuluta Yowani.

¹² Tukidila mu tangwa dya Yowani Mubotiki tii yi kuna lelu dyadi, bakwa kingolu-ngolu bisi nwanisa Kipfumu kya mazilu amana bisi sanda mu kubotulakya.

¹³ Mukuma bambikudi boosu yi mitsiku bábikula tii yi kuna Yowani.

¹⁴ Amana yuka luzodi kumuyamba, yandi kenina Diya wuna wálunga mu kukwisa.

¹⁵ Wuna wenina yi matu, kayuka!

¹⁶ «Amana yi banani pfwani kufwanikisa mbandu yayi? Bafwanani yi bana ba khunda benina bazakala ku zandu, babati tamikina bakwawu khunda

¹⁷ bazimbudi: "Tulusikidi mahongi, amana lukiniku! Tuluyimbididi makana ma kudidila kaasi lusiku khondu!"

d **11:10 11:10** Mihowu myami mibati tendula ni Yowani kayidika mbundu ya batu mu kukwisa kwa Kidisitu.

¹⁸ Mukuma Yowani wísa, kakalaku dya keti kunwa, amana bazimbudi: "Kitembu kya mbi kenina kyawu!"

¹⁹ Mwana wa mutu wísa, yi kudyaka yi kunwaka, amana bisi zimbula: "Yandu madya-madya yi kinwa-malafu, nduku wa bakalaki ka phaku yi basumuki!" Kaasi nduka zibati monika mu mihangu myandi.»

Mbanza zina babusa kukwikila
(Luk 10:13-15)

²⁰ Hanga wuyandiki kukaya bisi mbanza zina zámona lawu dya biphadi, mukuma bábalumunaku mbundu za bawu!

²¹ «Khi kyadi kwena ngeyi, Kolazini! Khi kyadi kwena ngeyi, Betisayita! Mukuma wadi biphadi bina byahangama theti kwena benu, byahangamaka ku Tidi yi ku eSitoni, tuka thama, wadi batu ba bawu, bakala balumuna mbundu za bawu, bávwata tsaki amana bádifuba mu mbombifi!

²² Kaasi yiluzimbwadibwa, mu kilumbu kya pfundusu, phasi za Tidi yi Sitoni za khunda zakala kuluta benu.

²³ Amana ngeyi Kaphedinawuma, wadíthumba yi kuna zilu? Wakulumuka yi kuna kalunga.

^e **11:21 11:21** Kolazini yi Betisayita zakala mbanza za Bayuta. Tidi yi Sitoni zakala mbanza za baphani. Yesu kakala songila ni baphani bakalaku yi phasi mu kubalumuna mbundu yi kukwikila mwena yandi kuluta Bayuta. ^f **11:21 11:21** Mutsiku wa batu bana muna tangwa meni dina wakala kudifidinga miledi mya mbi yi kudifuka mu mbombi. Bwana bwakala songila ni bayambudi masumu ma bawu.

Mukuma wadi ni biphadi bina byahangama kwena ngeyi byahangamina ku Sotomu, wadi kakala zinga yi lelu dyadi.

²⁴ Kaasi, yiluzimbwadibwa, mu kilumbu kya pfundusu, phasi za khunda zakala kikuma kya tsi ya Sotomu kuluta ngeyi.»

*Alwisa kwena meni ndangu lwalembwa
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Muna tangwa meni dina, Yesu wabonga ndinga, wazimbula: «Yikukumisi, Tata, Pfumu wa zilu yi tsi, kikuma wasweka mambu mama kwena batu badimuka yi batu ba ngangu, amana wusongidima kwena bana bakhunda.

²⁶ Abwabuna, Tata, watya mu weti dyaku.

²⁷ «Byosu Tata wama waphekabya. Amana ka mutu ku wuzayi nani kenina Mwana ho ka tata ku, ka mutu ku phi wuzayi nati kenina Tata ho ka Mwana ku yi kwena mutu wuna kazodi Mwana mu kumusongilah.

²⁸ «Alwisenu kwena meni benu boosu lwenina balembwa yi zitu, meni, yilulembwasa.

²⁹ Zangulenu muteti wuna mbati luheka amana longukenu kwena meni, mukuma meni yenina yi mbundu ya lembama yi yadikulumuna, lwalémbwai.

³⁰ Mukuma muteti wama weku phasi mu kunata, amana zitu dyama dyenina hengi-hengi.»

^h **11:27 11:27** Yesu kikuma kya yandi meni kakala zonzila tangwa kazonzila «Mwana». ⁱ **11:29 11:29** Mu kuzonza:

Zangula muteti wama. Muteti wenina kidimbu kya luzitu kwena mukwa kima mosi yi kisalu kikuma kya yandi.

12

*Yesu yi kilumbu kya sabata
(Mlk 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Muna tangwa meni dina, Yesu kakala luta muna bilanga bya ngenza zimosi zenina hanga losu, kyákala kilumbu kya asabata. Balonguki bandi báyuka nzala, báyandika kuhela misambu yi kudyaka ngenza zandi.

² Amana Bafwadisi, mu kumona bwabuna, bamuzimbwadini: «Balonguki baku babati hanga mambu mana mafwaniku kuhanga mu kilumbu kya sabata^b!»

³ Kaasi yandi wubazimbwadini: «Benu lwátangaku mambu kahanga Tavidí, tangwa káyuka nzala, yandi yi batu bana bákala yi yandi?

⁴ Bwosu kákota mu kikumbu kya Nzambi, badya mapha bahana mikhayilu, mbatanana bizila bizonzi ni ka yandi ku keti kwena batu bana bákala yi yandi, báfwana kudyama kaasi

^a **12:1 12:1** (Ngenza zina bisiza tela bule). Muhowu wawu Sabata yenina khumbu ya kilumbu kya tsambwadi yi kya tsuka muna phosa ya Bayuta. Kilumbu kya Sabata kyenina kilumbu kya mupfunu wa lawu kya phosa kina bakala lembwa Bayuta yi kufukamina Nzambi.

^b **12:2 12:2** Nzambi wahana muswa kwena batu mu kuhela yi kudya koku dya ngenza muna bilanga bya batu bahika (Klg 23:25). Kaasi bafwadisi bazimbula ni kuhela kuna kwa ngenza kwakala kisalu amana bwáfwanaku kusalama mu kilumbu kya Sabata.

banganga-Nzambi lwesi^d.

⁵ Holo, lwátangaku kedi mu mitsiku ni mu bilumbu bya sabata, banganga Nzambi bana bisi sala kisalu mu nzu ya Nzambi, bisi kulula kizila kya sabata kaasi ka mutu ku wisi bafundisa?

⁶ Kinga, yiluzimbwadibwa, dyadi dyena haha kuluta nzu ya Nzambi.

⁷ Wadi lwazaya biki thendula yayi: "Nzodi khenda kuluta mikhayilu, lwakalaku bazengila mukanu batu bana bakonda zaya kima.

⁸ Mukuma Mwana wa mutu yandi wenina pfumu wa kilumbu kya sabata.»

*Mutu yi koku dyayumuka
(Mlk 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Bwosu káluta, homa meni, wénda kota mu nzu ya kimvuka ya Bayuta ya bawu.

¹⁰ Amana tala mutu mosi wákala yi koku dyayumuka. Bafwadisi bamuhyudi, mu kuzimbula: «Mitsiku myetu mihani muswa wa kubelula mu kilumbu kya sabata?» Ndangu bamufunda.

d **12:4 12:4** Yesu wavutula mvutu ku dyambu dina bamufundila bafwadisi, hanga fwanikisi yi mambu matadidi kyamvu Tavid. (1Sa 21:1-6). Tavid yi batu bandi bakala yi nzala mu kutina kyamvu Sawulu. Hanga kuna kikumbu, Tavid walomba madya kwen banganga Nzambi. Kima kyakala hana lwesi mapha mana ma kusakumuna. Banganga Nzambi lwesi bafwana kudya mapha mana. Kaasi, nganga Nzambi wayuka kyadi amana wámuheka Tavid mapha mana yi batu bandi. Nzambi kayukaku khabu kikuma kya nganga Nzambi wuna holo Tavid. Bwosu batendudibwa mu 12:7 kisina kya mitsiku kukala yi kyadi kwen baphutu yi kubasalisa tangwa benina yi mupfunu wa lusadis.

¹¹ Amana yandi wubavutwadi: «Khi mutu ha kati dya benu, yuka ni kenina yi mukoku wandi mosi lwesi, amana kabwa mu kati dya dibulu dimosi mu kilumbu kya sabata, wakonda mulubula?

¹² Kinga mutu kenina yi mupfunu wa lawu kuluta mukoku! Aketi mitsiku myetu mihani nzila mu kusala mboti mu kilumbu kya sabata.»

¹³ Hanga wuzimbudi kwena mutu: «Yuna koku dyaku.» Wuyunidya amana divutukisi dya mboti hanga dina dikwawu.

¹⁴ Amana Bafwadisi balubuka, bamukasila fwongu mu phila ya kumuhondisila.

Musadi wa Nzambi kasola

¹⁵ Amana buna kabakulabwa Yesu, wakatuka homa meni hana. Amana batu balawu bamulanda; wababuka boosu;

¹⁶ amana yandi wabakandisa ni bamenikaku kwena batu keti nati kenina yandi.

¹⁷ Bwasalama bwabuna ndangu yalungila ndinga yina kazonza mbikudi Yesaya:

¹⁸ «Tala musadi wa meni wuna yisola, wuna yisi tonda, mwena yandi yisi monina tsambu yama.

Mwena yandi yisya Kitembu kyama, amana yandi wakwisa samuna masonga kwena makanda ma batu.

¹⁹ Yandi kayumanikiku, kathutaku ndinga, amana ka mutu ku wamuyuka ndinga yandi mu mabala-bala ma mbuta.

²⁰ Katolulaku muswangina wafutama kedi,

amana kazímaku musinga wa mwinda wuna wisi
lubula^e mwisi.

Yi kuna kakwisa nungisina masonga.

²¹ Amana makanda ma baphani masya kivuvu
kya bawu mu khumbu yandi.»

*Yesu kisi yukana yi bitembu bya mbi?
(Mlk 3:22-30; Luk 11:14-23)*

²² Hanga bamunatini mutu mosi wákala yi
kitembu kya mbi kyámuhonda kiphofu yi ka-
mama, amana wámubuka mu phila ni mukwa
kamama wáyandika kuzonza yi kumona^f.

²³ Amana milumba-lumba mya batu boosu
báyituka, bekazimbula: «Ka yandi ku wuna
Mwana wa Tavidi?»

²⁴ Amana tangwa báyükabwa, bafwadisi
bázimbula: «Kisi kukwasa bitembu bya mbi
mu ngolu za Belezebula, pfumu wa bitembu bya
mbi.»

²⁵ Bwosu kázaya mabanza ma bawu; wubaz-
imbwadi: «Kipfumu kyosu kina kyadíkabisa
kyawu meni, kyazíluka, amana mbanza yosu keti
nzu yadíkabisa yawu meni yatélamaku.

²⁶ Yuka ni Satana kakukwasaka Satana, wadik-
abisa kenina yandi meni; amana abwetisi kip-
fumu kyandi kyazyamina?

^e **12:20 12:20** Yenina nzonzidi mu kifwani kya kuzimbula ni
musadi wa Nzambi kakala yi tsambu ya bakwawu. Kasadisa
bawayi yi bana bakatudi kikesa. ^f **12:22 12:22** Yesu wabelula
mutu mu kumulubula ndangu kitembu kyambi kimukwataku
hika.

27 Amana yukani, meni, yisi kukwasa bitembu bya mbi mu hamu dya ^hBelezebula, bana benu, mu hamu dya nati bisi kukwasibya? Disonga bakala bawu meni, bazusi benu!

28 Kaasi yukani mu Kitembu kya Nzambi yisi kukwasila bitembu bya mbi, kisongidila ni Kipfumu kya Nzambi kyisa kedi yi kuna kwena benu.

29 «Holo abweti mutu kalenda kota mu nzu ya yakala phandi ndangu kamuyiba bima byandi, konda kusanda theti ni kamukasa, mu misinga, yakala phandi meni wuna? Amana kunima kalunga tambula byosu mu nzu yandi.

30 Wuna weku yi meni, yandi mutendi wama; amana wuna kisiku khoka yi meni, kisi mwanga.

31 Yi hakana ni, yiluzimbwadibwa: disumu dyosu yi ngusi zoosu balolulabya kaasi disumu dya kulewula Kitembu, dyalolukaku.

32 Amana wuna walewula Mwana wa mutu bamulolula; kaasi wuna walewula Kitembu kyatoma yandi kalolukaku keti mu tsi yayi, keti mu tangwa dina dyakwisa.»

*Miti yi bibundu byandi
(Luk 6:43-45)*

h 12:27 12:27 Yesu kakukwasaku bitembu bya mbi mu hamu dya Satana. Yesu kahyula kyufu kyaki «yuka ni» kikuma kya kusongila ni dibanza dya bafwadisi mbi dyakala. **i 12:29 12:29** Muna kingana kina, Satana kenina yakala phandi. Nzu ya yakala phandi kyenina kipfumu kya Satana. Bimvwama bya yakala phandi byena bima bina kisi kengidila Satana. Yesu kenina wuna wisi kota mu kipfumu kya Satana amana wukatudi holo wukutumuni batu bana kisi kengidila.

³³ «Holo yukani miti wa bukheti wenina, kibundu kyandi phi kya bukheti; yuka ni miti wa mbi wenina, kibundu kyandi phi kya mbi kyenina; mukuma miti, bisiwa zayila ku kibundu kyandi.

³⁴ Mbandu ya masawa! Abweti lufwani ku-zonza bima bya mboti, bwosu lwenina batu bambi? Mukuma mu kulutuka kwa mambu ku mbundu wisi zonzila munwa.

³⁵ Mutu wa mboti kisi hola mambu ma mboti mu kimvwama kya bukheti kina kyenina muna fuka dya mbundu yandi; mutu wa mbi, kisi hola mambu ma mbi muna kimvwama kya mbi kina kyenina muna fuka dya mbundu yandi.

³⁶ Amana yiluzimbwadibwa: mu kilumbu kya pfundusu, batu bámenika kikuma kya ndinga zoosu zakonda mupfunu bakala zonza.

³⁷ Mukuma muna ndinga zaku bakunungisina, amana muna ndinga zaku bakúbedisila.»

Kulomba kwa kidimbu
(*Mlk 8:11-12; Luk 11:29-32*)

³⁸ Hanga ndambu ya balongi ba mitsiku yi bafwadisi bazimbudi: «Mulongi, tuzodi kumona kiphadi kimosi kyatuka kwena ngeyi.»

³⁹ Hanga yandi wubavutwadi: «Mbandu yayi ya mbi amana beku basiphi kwena Nzambi! Yibati sosa kiphadi; batámbulaku kiphadi kya hika, kaka kyakina kya mbikudi Yonasi.

⁴⁰ Mukuma bwosu kánanga Yonasi bilumbu bitatu yi phipha tatu mu kundu dya tsema wa mbuta, phila mosi Mwana wa mutu kanánga bilumbu bitatu yi phipha tatu mu tsi ya mafu.

⁴¹ Muna kilumbu kya pfundusu, bisi Ninive bátelama ha kimosi yi batu ba mbandu yayi, amana babábedisa, kikuma bawu babalumuna mbundu mu malongi ma Yonasi. Kinga dyadi dyenina haha diluti Yonasi!

⁴² Pfumu wa mukhetu wa banda katélama, muna kilumbu kya pfundusu, ha kimosi yi batu ba mbandu yayi, amana kabábedisa, kikuma yandi, mu binzunga bya kyana bya tsi kátuka kikuma kya kuyuka mudimu wa Solumoni. Kinga dyadi dyenina haha, diluti Solumoni!»

Kuvutuka kwa kitembu kya mbi

(Luk 11:24-26)

⁴³ «Tangwa kisi lubuka kitembu kya mbi mu kati dya mutu, kisi luta mu kati dya tseki, kyasánda homa ha kulembwila, amana kimonihoku.

⁴⁴ Hanga kizimbudini: "Yikwenda vutuka, muna nzu kyama, muna yilubuka." Amana ha kyatúla, kiwani nzu yakonda kima, yakukombula bukhete yi yakunenga.

⁴⁵ Hanga kyendi amana kitambudi bitembu bikwawu tsambwadi bya mbi kuluta kyawu. Amana bikoti mwamuna, bisikidini. Amana khadidi ya mutu wuna yekina hika ya mbi lawu, kuluta yina ya theti. Phila mosi bwakála kikuma kya mbandu yayi ya mbi.»

Ngudi yi baphangi ba Yesu

(Mlk 3:31-35; Luk 8:19-21)

k **12:44 12:44** Kitembu kya mbi tangwa kyisi zonzila «nzu yandi», disongidila ni mu kati dya mutu wuna kakala.

⁴⁶ Bwosu kakala zonza hika kwena milumba-lumba mya batu, ngudi wandi yi baphangi bandi bakala kuna nzila amana bekasanda phila ya kumuzonzisa.

⁴⁷ [Mutu mosi wumuzimbwadi: «Ngudi waku yi baphangi baku ku nzila benina, amana babati sanda phila ya kukuzonzisa.»]

⁴⁸ Kaasi Yesu wavutula bwabu: «Nati wenina ngudi wama? Banani benina baphangi bama?»

⁴⁹ Hanga lambudi koku kwena balonguki bandi amana wuzimbudi: «Tala yandu ngudi wama yi baphangi bama.

⁵⁰ Mukuma wosu wuna wisi hanga luzolu lwa Tata wama wuna wenina mu mazilu, yandi kenina phangi wama wa yakala yi phangi wama wa mukhetu yi ngudi wama.»

13

Bingana kya kipfumu kya mazilu
(*Mrk 4:1-9; Luk 8:4-8*)

¹ Muna kilumbu meni kina, Yesu walubuka mu nzu^a amana wenda zakala ku kabeta ka yanga.

² Amana milumba-lumba mya batu myenda khokana bela-bela yi yandi, hanga yandi wazanza muna mudimba, wazakala mwamuna. Amana mulumba-lumba wa batu batelama kuna kabeta ka mamba.

Kingana kya mukuni

^a **13:1 13:1** Mrk 2:1

³ Amana wábazimbwala mambu ma lawu mu bingana; wubazimbwadini: «Mukuni mosi walubuka mu kukwenda kuna^b.

⁴ Buna kakala mwanga kheni, ndambu yahika yenda bwila mu nzila; banuni bisiya dya.

⁵ Amana ya hika yenda bwila muma mwa matadi, muna mwakonda kala mafu ma lawu. Hanga yibufudi tswalu, kikuma mafu makalaku lawu;

⁶ kaasi ha kisa bala tangwa, yáyokama amana yáyumuka mukuma yákalaku yi misodi.

⁷ Amana yahika yenda bwila mu kati dya tsaku. Tsaku záleya amana zákakidisaya.

⁸ Kaasi mbutu yikwawu yibwi mu mafu ma bukheti, yibuti phi bibundu yimosi khama yikwawu makumasambanu, yikwawu hika maku-matatu.^d

⁹ Wuna wenina yi matu ma kuyukila, kayuka!»

Kikuma kya biki Yesu kakala zonzila mu bingana

(Mlk 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Balonguki babwesuka, hanga ebamuhudini: «Kikuma kya biki wisi bazonzila

^b **13:3 13:3** Kikalulu kya bayuta kyakala kya kumwanga ngenza muna mafu mana kabundula mukuni. Muna phila meni yina, mukuni wa kilanga kafwana kukuna yi tswalu kyati kya mbuta, ata bweti mbongu yibwini muma mwa phasi. ^d **13:8 13:8**

Mbutu zina bakatula zoosu zakala za bukheti kuluta. Kitesu kya ndambu yina bakala hela batu ku kinzunga kya Ngadidi yi Yuteya muna tangwa meni dina, kyakala kya ngenza kumi muna kosu ngenza yina bakuna. ^e **13:10 13:10** Balonguki bisa kwena yandi mu kitsweki ku nima kukwenda kwa mulumba-lumba wa batu (Mlk 4:10).

mu bingana?»

¹¹ Amana yandi wubavutwadi bwabu: «Mukuma yuka lwatambula, benu, mazaya ma bitsweki bya Kipfumu kya mazilu; bawu batambulamoku.

¹² Mukuma bisi yika kwena mutu wuna wenina kedi yi bima ndangu kakala byawu lawu; kaasi kwena wuna wukondi kima bamutambula keti kina kena kyawu.

¹³ Ihana mbati bazonzila mu bingana, kikuma mu kumona, bisiku mona, amana mu kuyuka, bisiku yuka, bisiku bakula.

¹⁴ Amana yilungidi, kikuma kya bawu, mbikutulu ya Yesaya yina kazimbula:

«Lwayuka kwenu mboti-mboti, kaasi lwabakisaku;

amana lwatala kwenu mboti-mboti kaasi lwalendaku mona.

¹⁵ Mukuma mbundu ya batu bana yizitami; bakituki bizika matu amana bazibiki mesu, ndangu bamona nana mu mesu ma bawu, bayuka nana mu matu ma bawu, babakisa nana yi mbundu ya bawu, wadi bamvutwakila, yikhana babelula.»

¹⁶ «Kaasi kyesi kwena benu, kikuma: mesu menu misi mona, matu menu phi misi yuka!

¹⁷ Mu kyedika yiluzimbwadi: mukuma lawu dya bambikudi yi batu ba masonga batonda kumona mana lubati mona, amana bamonamoku; batonda kuyuka mana lubati yuka kaasi bayukamoku.»

*Yesu wubangumuni kingana kya mukuni
(Mlk 4:13-20; Luk 8:11-15)*

¹⁸ «Yukenu si thendula ya kingana kya mukuni.

¹⁹ Wosu wuna wayuka ndinga ya Kipfumu kya Nzambi kaasi kabakisiyoku, mbeni wisi, amana wubwotudiya yina bakuni mu mbundu yandi: yandi kenina hanga yina bamwanga mu kati dya nzila.

²⁰ Amana yina bamwanga muma mwa matadi, yi wuna wayuka Ndinga amana wutambwasiya yi kyesi,

²¹ kaasi keku yi misodi mwena yandi meni, kisi zyama lwesi mu tangwa dimosi; amana yukani kiwayi holo munyanga wisa kikuma kya Ndinga ya Nzambi, kyekina kisinza kikuma kya yandi.

²² Amana yina bamwanga mu kati kya tsaku, yi wuna wuyuki Ndinga, kaasi kiwayi kya tsi yi luvunu lwa kimvwama bifikisiya Ndinga, kaasi konda kubuta keti kibundu.

²³ Amana yina bamwanga mu mafu ma bukheta, yi wuna wisi wuka Ndinga amana wubakisiya; kisi hana kheni, yisi butuka homa khama, homa makumasambanu, ha kwawu yika makumatatu.»

Kingana kya mbodi

²⁴ Wubatidi hika kingana kikwawu mu kuzimbula: «Kipfumu kya mazilu kifwanakani yi mutu mosi wamwanga mbutu ya bukheta ya ngenza bisi tela bule muna kilanga kyandi.

²⁵ Kaasi mu tangwa dina bakala nimba batu, mbeni wisa, wumwangi ngenza za mbodi hana kati dya bule, amana wenda kwandi.

²⁶ Amana tangwa wamena mwangu wa bule, wubuti phi ngenza, hanga mbodi yawu phi yilubuki.

²⁷ Amana buna babwesuka basadi ba mukwa nzu, bamuzimbwala: "Pfumu, ngeyi wamwangaku mbutu ya bukheti mu kilanga kyaku? Amana ku biki yituki hika mbodi?"

²⁸ Yandi wubavutwadi: "Mbeni mosi yana wuhangi bwabuna." Amana basadi bandi bamuzimbwadini: "Wuzodi ni thwendaya vusa?"

²⁹ Amana yandi wubazimbwadi: "Loni, mu kuvusa kwa mbodi, hanga lwavusa nana phi bule.

³⁰ Yambulenu byakola ha kimosi tii yi kuna kuledika; amana mu tangwa dya kuledika, yizimbula kwena basadi: Vusenu theti mbodi; amana kasenuya mu mikuta kikuma kya kuyokaya; kunima, lumbikenu bule muna khila yama."»

Kingana kya kheni ya tidi

(Mlk 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Wubatidi hika kingana kikwawu mu kubazimbwala: «Kipfumu kya mazilu kifwanani yi ngenza ya tidi kabonga fmutu mosi amana wukuniya muna kilanga kyandi.

³² Yi mbutu yiluti kukeya, mu ngenza zoosu; kaasi tangwa yisi kola, yikituki miti wa mbuta kuluta mikhengedi mina myakala mu kilanga

^f **13:31 13:31** Kikuma kya Bayuta, ngenza ya tidi yakala kidimbu kya kima kimosi kya khunda. Kaasi ngenza ya tidi yina bakuna mu tsi ya Bayuta yakituka miti mosi wa mbuta wuna wafwana kuleya kitesu kya moku matatu.

amana banuni ku zilu bisi tunga mazamba ma bawu muna mihandi myandi.»^h

Kingana kya muvimbu wa mapha

(Luk 1:20-21)

³³ Yandi wubatidi hika kingana kimosi: «Kipfumu kya mazilu kifwanani yi muvimbu kabonga, mukhetu mosi, amana wukotisi muna ndambu ya lawu ya pfuba tii yi kuna kyathutumuka kithoba kyosu.»ⁱ

Kikuma kya biki Yesu kakala zonzila mu bingana

(Mlk 4:33-34)

³⁴ Byosu bina, Yesu kakala zonzila kwena milumba-lumba mya batu mu bingana; kakalaku bazimbwala kima konda ni kata kingana.

³⁵ Ndangu malungila mana basamuna mu nzila ya mbikudi:

«Yitambula ndinga ndangu yizonzila mu bingana; yisamuna, mu munwa wama, mambu mana maswamana tuka ku luyandiku lwa tsi.»

Yesu wubangumuni kingana kya mbodi

^h **13:32 13:32** Mu bulunda bwa khulu, Nzambi wafwanikisa bipfumu bya mbuta bya lawu yi miti mya mbuta muna bakala kwisa tungila banuni mazamba. Tangwa kazonzila Yesu Kipfumu kya Nzambi hanga miti wa mbuta banuni yi kuzembilaka muna mihandi myandi, Bayuta babakula tswatsu ni phila mosi phi Kipfumu kya Nzambi kyisi kitukila kya mbuta. ⁱ **13:33 13:33** Koma ka muvimbu kafwani kumwangana muna kati dya pfuba za lawu. Phila mosi, Kipfumu kya Nzambi kyayandika kya khunda yi ndambu ya balonguki lwesi amana kivudi. Kibati kwenda mwangana mu tsi yosu amana yitambudikya.

³⁶ Hanga wasisa milumba-lumba mya batu amana wavutuka ku nzu. Balonguki bandi babwesuka, mu kumuzimbwala: «Tubangwamina kingana kya mbodi mu kilanga.»

³⁷ Amana yandi wubavutwadi: «Wuna wisi kuna mbutu ya bukheti, kenina Mwana wa mutu;

³⁸ Amana kilanga, kyenina tsi; mbongu ya bukheti yenina bana ba Kipfumu kya mazilu; mbodi yenina bana ba mbeni;

³⁹ amana mbeni wuna wakunaya kenina kiphidi-mutu; kuledika, kwenina tsuka ya tsi; bakwa kuledika benina banzyo.

⁴⁰ Disongidila, phila mosi yi buna bisi vusa mbodi ndangu balosaya ku mbawu, yi bwabuna phi bwakala mu tsuka ya tsi.

⁴¹ Mwana wa mutu katuma banzyo bandi, bana bakwisa vusa mu Kipfumu kyandi boosu bana bisi bwisisa bakwawu mu masumu yi bana bisi hanga mbi,

⁴² amana babatimbula ha ziku dya mbawu; amana kwakala bidilu yi khwekisa za menu.

⁴³ Hanga batu basungama balema hanga tangwa mu Kipfumu kya Tata wa bawu. Wuna wenina yi matu kayuka!»

Kingana kya kimvwama kya kusweka

⁴⁴ «Kipfumu kya mazilu kifwakani yi kimvwama kya kusweka muna kilanga kimosi. Mutu wuna wusengumunika kahanga wuswekika hika. Muna kyesi kyandi, kakwenda tekisa kyosu kina

kenina kyawu mu kusumba kilanga kinak^k.

⁴⁵ «Kipfumu kya mazilu kifwanani hika yi muteki mosi wakala sosa misanga mya kitoku.

⁴⁶ Amana buna kamona musanga wumosi wa thalu ya lawu, wenda tekisa kyosu kina kakala kyawu amana wasumbawa.»

Kingana kya wanda dya batsema

⁴⁷ «Kipfumu kya mazilu kifwanani hika yi wanda dina batimbudi mu yanga amana dyakhoka batsema ba phila zoosu.

⁴⁸ Tangwa dibasi, balubudidya ku tseki, amana bazakadi, bahungudi batsema bana ba bukheti mu kitunga, amana balosi bina byenina bya mbi.

⁴⁹ Phila mosi bwakala phi ku tsuka ya tsi: banzyo bakwenda yekula batu ba mbi yi batu ba masonga;

⁵⁰ amana babalosa ku ziku dya mbawu; kwakuna kwakala bidilu yi khwekisa za menu.»

Bimvwama bya khulu yi bina bya pha

⁵¹ «Lubakisiki mambu mana mosu?» Bamuvut-wadini: «Eeh»

⁵² Amana yandi wubazimbwadi: «Ihana ni mulongi wa mitsiku wosu wukituki mulonguki wa Kipfumu kya mazilu, yandi wufwanani yi

^k **13:44 13:44** Kingana kyaki kibati songila ni kima kiluti mup-funu mu luzingu lwa mutu kyenina kukala mu Kipfumu kya Nzambi. Kingana kizimbudiku ni mutu wulungi kasumba nzila yandi mu Kipfumu kya Nzambi.

mukwa nzu mosi wisi lubula muna fuka dyandi bima bya pha yi bima bya khulu.»¹

*Bisi Nazaleti babusi kukumbwala mwena Yesu
(Mlk 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ Amana tangwa kamanisa, Yesu, bingana bina, wakatuka kuna,

⁵⁴ amana buna kisa ku mbanza yandi yina kakodila, wuyandiki kulonga muna nzu za kimvuka za Bayuta za bawu; bayituka lawu, batu bakala dihyula: «Ku biki zibati mutuka nduka zazi yi biphadi?

⁵⁵ Ka yandi ku mwana wa musadi wa mabaya? Ngudi wandi ka wuna ku bisi tela Madiya, amana Zyaki, Yozefu, Simoni yi Yuta kabawuku baphangi bandi.

⁵⁶ Amana baphangi bandi ba bakhetu bena-hoku boosu ha kati dya betu? Amana ku biki si misi mutuka mana mosu?»

⁵⁷ Amana bwabuna bwakala bakandikisa mu kukumbwala mwena yandi. Yesu wubazimbwadi: «Mbikudi bisiku mukanda lukumu, kaasi kisiku lumina mu tsi yandi yi mu kikanda kyandi.»

⁵⁸ Amana kasalakwoku biphadi bya lawu, kikuma kya kukonda kwa lukwikilu lwa bawu.

¹ **13:52 13:52** Mu phila ya kingana, muhowu wawu "pha" wubati songila malongi ma Yesu. Muhowu wuna "khulu" wubati songila malongi ma Bulunda bwa Khulu. Mya myodi mya bukheti myenina.

14

Lufwa lwa Yowani Mubotiki

(Mlk 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Muna tangwa meni dina, wáyuka ^aEloti, wuna wákala mosi wa bakyamvu baya, ku-zonzila Yesu;

² amana wázimbula kwená basadi bandi: «Yandu-yandu kenina Yowani Mubotiki: yandi wufutumuki ku bafwa! Amana kikuma kya bwabuna kenina yi hamu dya kusadila biphadi.»

³ Mukuma Eloti wámukwatisa Yowani, wámukasisa mu miyololu amana wámukotisa mu boloku, kikuma kya Elodyadi mukhetu wa Fidiphu phangi wandi.

⁴ Kikuma Yowani kakala muzimbwala: «Weku yi muswa wa kumubonga hanga mukhetu waku.»^b

⁵ Amana bwosu kázola kumuhondisa, wáyuka bweya bwa mulumba-lumba wa batu, mukuma bakala mumona Yowani hanga mbikudi.

⁶ Kinga, kuna mukinzi wa lubutuku lwa Eloti, mwana wa mukhetu wa Elodyadi wákina hana kati dya batu amana wámusephidisa lawu Eloti;

⁷ Hanga mu kudya ndefi, wábonga lukanu lwa kumuheka kina kamulomba.

⁸ Amana mwana wa mukhetu bá mukoma kwená ngudi wandi, wumuzimbudi: «Pheka

^a **14:1 14:1** Bwabu bubati songila Eloti Atiphasi, mosi wa bana ba kyamvu wa mbuta (2:1).

^b **14:4 14:4** Longu meni luna lwakalaku mu ndonga ku thwala mitsiku mya Bayuta (Lev 20:21), mukuma Eloti wakwela Elodyadi kinga phangi wandi Fidiphu hana mu luzingu kakala.

hakaka, mutwa wa Yowani Mubotiki, ha dilonga!»^d

⁹ Amana kyamvu mu kiwayi, kikuma kya ndefi yina kadya ku thwala ya babana kátedisa, wáhana muswa bamuhekawa.

¹⁰ Amana watuma kubukuna mutwa wa Yowani muna boloku.

¹¹ Amana banata mutwa wandi hana dilonga, báhanawa kwena mwana wa mukhetu, amana yandi wánatawa kwena ngudi wandi.

¹² Amana balonguki bandi bisa bonga mvumbi yandi, bámuzika; buna bisa, básamunabwa kwena Yesu.

*Yesu wudisi mafunda matanu ma batu
(Mlk 6:30-44; Luk 9:10-17; Ywn 6:1-14)*

¹³ Buna káyuka musamu wuna, Yesu wákatuka hana, wábonga mudimba wumosi ndangu kendila mu nganga ku phungamu; amana buna báyuka milumba-lumba mya batu, bámulanda mu malu, tuka ku mbanza.

¹⁴ Amana buna kálubuka mu mudimba, wámona mulumba-lumba mosi wa batu, wáyuka kyadi kikuma kya bawu amana wábuka bambefu ba bawu.

¹⁵ Buna mábwa masikidika, balonguki bábwesuka kwena yandi, bazimbudini: «Homa thwenina ha tseki, tangwa phi diluti. Sula

^d **14:8 14:8** Kuzenga mutwa kwakala phila mosi bakala sadila, muna tangwa dina, kwena bisi Loma mu kuhonda mutu. Elodyadi kakala zola mutwa hana dilonga ndangu kalenga mona ni Yowani bamuhonda. Hanga mutwa walosama.

milumba-lumba mya batu, ndangu benda mu mahata, badisumbila bima bya kudya.»

¹⁶ Kaasi Yesu wubazimbwadi: «Beku yi mup-funu wa kukwenda; bahekenu benu-benu bima bya kudya.»

¹⁷ Kaasi bamuzimbwadini: «Thwenina lwesi haha yi mapha matanu yi batsema bodi!»

¹⁸ Amana yandi wuzimbudi: «Ndatinenubya kwaku.»

¹⁹ Amana wuhani muswa kwena milumba-lumba mya batu bazakala muna mwangu, buna kátambula mapha mana matanu yi batsema bodi, wusekudi mesu ku zilu, wuvutudi matondu kwena Nzambi, wubukuni mapha amana wuhanibya kwena balonguki; bawu bákabisibya kwena milumba-lumba mya batu.

²⁰ Boosu bádyá amana báyükuta. Bánata bitunga kumi yi byodi bya kabasi yi bitini bina byálutuka^e.

²¹ Batu bana badya, bákala kitesu kya mafunda matanu ma bayakala, konda kutanga bakhetu yi bana.

*Yesu wukangadi ha thandu ya yanga
(Mlk 6:45-52; Ywn 6:15-21)*

²² Amana buna bámanisa batu, wásenda kwena balonguki mu kukota mu masuwa, bámutekila kuna sambwa dina dikwawu, kithama kina kasudila yandi meni milumba-lumba mya batu.

^e 14:20 14:20 2Th 4:42-44.

²³ Kunima dya kusula milumba-lumba mya batu, wátombuka ku mongu kikuma kya kulombila ku phungamu; amana ha kwáyila kuma, yandi buhika kákala kwakuna.

²⁴ Amana masuwa mekina kedi kyana kya lawu yi mafu, makaka makala dibunda kuna masuwa mukuma pfunzi yakala tadisa kuna bakala kwisila bawu.

²⁵ Amana muna khoku wa theti, Yesu wísa mu kukangala hana thandu ya yanga, kuna bákala bawu.

²⁶ Amana balonguki buna bámunona yandi ni ha thandu ya yanga kabati kangala, bweya bwábakwata lawu amana bazimbudi: «Kiphedikisa kina!» Bakalunga kikuma kya bweya.

²⁷ Muna mbala mosi, Yesu wábazimbwala: «Kalenu yi kikesa! Meni yandu, luyukaku bweya!»

²⁸ Amana Phetelu wumuvutwadi: «Pfumu, yukani ngeyi wuna; pheka muswa ndangu meni phi yisa kwena ngeyi hana mukanda wa mamba.»

²⁹ Amana yandi wuvutudi: «Awisa!»

Buna kátuluka mu mudimba, Phetelu wákangala hana mukanda wa mamba mu kukwenda kwena Yesu.

³⁰ Kaasi mu kumona muphephi wuna wa ngolu, wáyuka bweya. Amana buna káyandika kutika, wákalinga: «Pfumu, phulula!»

³¹ Amana muna mbala mosi, Yesu wáyuna koku, wámusimba wumuzimbwadi: «Mutu wa lukwikilu lwa khunda! Kikuma kya biki wenina

yi keti-keti?»

³² Amana bákota mu mudimba, pfunzi yálebama.

³³ Amana bana bákala mu mudimba báfukama kuna thwala yandi, bázimbula phi: «Kyedika ngeyi wenina Mwana wa Nzambi!»

Yesu wubeludi bambefu ku mulambu wa Ngenezaleti

(Mlk 6:53-56)

³⁴ Buna básabuka, bátula ku mulambu wa Ngenezaleti^f.

³⁵ Amana batu ba mulambu meni wuna bámbakula, bayadingisa phi musamu muna mulambu wuna wosu, amana bámunatina bambefu boosu.

³⁶ Amana bámbokwadila ni basimba lwesi keti nzenzi ya muledi wandi; amana boosu bana básimbawa, bábeluka.

15

Malongi mana básisa bakhaka

(Mlk 7:1-13)

¹ Hanga Bafwadisi yi balongi ba mitsiku bana bátuka ku Yelusalemi bisa bwesuka kwena Yesu amana bazimbula:

² «Kikuma kya biki balonguki ba ngeyi bisi kulula bizila bya bakhaka? Mukuma bisiku sukula moku mu tangwa dya kudya^a.»

³ Yandi wubavutwadi: «Amana benu, kikuma kya biki lwisi kulula mitsiku mya Nzambi, lwazitisaka lwesi mitsiku myásisa bakhaka benu?

^f 14:34 14:34 Mlk 6:53. ^a 15:2 15:2 Luk 11:38

⁴ Mukuma Nzambi kázimbula: "Zitisa tata waku yi ngudi waku," amana phi "wuna wasinga tata wandi holo ngudi wandi bamuhondisa^b."

⁵ Kaasi benu, lwisi zimbula: Wuna wazimbula kwena tata wandi kondi lo kwena ngudi wandi: "Kina yikhana kuheka mu kukusadisa kyenina kya kulambula kikuma kya Nzambi!"

⁶ Mutu wuna keku hika yi mupfunu wa kusadisa tata wandi holo ngudi wandi. Bwabuna lubati lewula Ndinga ya Nzambi kikuma kya bizila byenu!"

⁷ «Bakavungalosi! Yesaya mboti kabikula mu kuzimbula:»

⁸ "Kanda dyadi dyisi nzitisa lwesi ha munwa, kaasi mbundu yandi yenina kyana yi meni.

⁹ Amana mu phamba bisi khumisina, mukuma bawu bisi longa malongi matadidi bizila bya kimutu hanga mitsiku mya Nzambi."

*Mambu mana misi sumuna mutu
(Mlk 7:14-23)*

¹⁰ Kunima wátela mulumba-lumba wa batu amana wuzimbudi: «Yukenu amana bakisenu!

¹¹ Heku ni kima kina kisi kota mu munwa kisi sumuna mutu. Kaasi kima kina kisi lubuka mu munwa kyakina kisi sumuna mutu.»

^b 15:4 15:4 Kul 20:12; Klg 5:18 yi Kul 21:17 yi Lev 20:9 ^d 15:5 15:5 Bayuta bakala yi kikalulu kya kuhanaka bima kikuma kya kisalu kya Nzambi. Yuka ni balambudi kima kikuma kya kisalu kya Nzambi, bafwanikyoku basadila hika mu mutindu wukwawu.

¹² Hanga buna babwesuka balonguki, bamuzimbwadini: «Wuzayi ni ndinga yina, khabu lawu yabaheki Bafwadisi?»

¹³ Amana yandi mu kuvutula, wuzimbudi: «Miti wosu wuna kakonda kuna Tata wama wena ku zilu bavusawa.

¹⁴ Bayambulenu: benina baphofu bisi natisa baphofu! Amana yukani phofu kanatisa phofu mukwawu, bawu boodi babwa mu dibulu.»

¹⁵ Amana Phetelu wumuzimbwadi: «Tubangwamina kingana kina.»

¹⁶ Yandi wubazimbwadi: «Benu phi, yi buth-wena bwabu, lweku yi mbakisilu?

¹⁷ Lwisiku zaya ni kyosu kina kisi kota mu munwa, mu kundu kisi kwenda, kunima kilubukini?

¹⁸ Kaasi kina kyisi lubuka mu munwa, ku mbundu kyisi tuka, amana kyakina kyisi sumuna mutu.

¹⁹ Mukuma ku mbundu misi tuka mabanza ma mbi, khengu, mbongi, kindumba kya kisakasaka, bwifi, bukamvi yi ngusi.

²⁰ Byabina bima byisi sumuna mutu; kaasi kudya konda kusukula moku kwisiku sumuna mutu!»

Mukhetu mosi wa nzenza wukwikidi mwena Yesu

(Mlk 7:24-30)

²¹ Buna kalubuka kwakuna, Yesu wenda ku milambu mya tsi ya Tidi yi Sitoni.

²² Amana kutala mukhetu mosi, mwisi Kanana, watuka kuna mulambu meni wuna yi kukalungaka: «Pfumu, Mwana wa Tavididi, ngyukila kyadi!

Mwana wama wa mukhetu babati muyangisa kwena kitembu kya mbi!»

²³ Kaasi yandi kámuvutwalaku keti ndinga. Amana buna bábwesuka balonguki bandi, bakala muhyula mu kumuzimbwala: «Mukula, mukuma kabatiku lembwa kukalunga mu kutulanda.»

²⁴ Amana yandi mu kuvutula wázimbula: «Báthuma lwesi kwena mikoku mina myátota mya kanda dya kiseledi.»

²⁵ Kaasi mukhetu wisa fukama kuna thwala ya yandi mu kuzimbula: «Pfumu, awisa tsadisa!»

²⁶ Amana yandi mu kuvutula, wázimbula: «Ka mboti ku mu kutambula madya ma bana amana batimbulama kwena bana ba bambwa.»

²⁷ Amana mukhetu wuvutudi: «Kyedika, Pfumu, aketi bana ba bambwa phi bisi dya pfuku-pfuku zina zisi bwa mu tsi ya mesa ma bapfumu ba bawu.»

²⁸ Hanga Yesu mu kuvutula, wuzimbudi: «Oh mukhetu! Lukwikilu lwaku lwa lawu lwenina! Bwalungila bwosu buna wuzodi.» Amana mwana wandi wa mukhetu wábeluka muna tangwa meni dina.

Yesu wubeludi bambefu ba lawu

²⁹ Yesu wakatuka hakana, wenda ku kabeta ka yanga dya Ngadidi. Wátombuka ku mongu amana wásikuka kwakuna.

³⁰ Amana milumba-lumba mya batu mya lawu bisa bwesuka kwena yandi mu kunata bifwa malu yi baphofu yi bikata yi mihunga yi bambefu bahika. Bábasikula bela-bela yi malu ma Yesu amana wábabelula.

³¹ Batu báyituka, mu kumona mihunga kuzonza, bikata kubeluka, bifwa malu kukangala yi baphofu kumona amana báyandika kuzatula Nzambi wa Kiseledi.

*Yesu wudisi mafunda maya ma bayakala
(Mlk 8:1-10)*

³² Yesu wátela balonguki bandi wuzimbudi: «Yenina yi kiwayi kikuma kya mulumba-lumba wa batu, mukuma tala bilumbu byekina bitatu bena kumosi yi meni amana beku yi kima kya kudya. Nzodiku ni yibasula yi nzala; hanga balembwa nana mu nzila.»

³³ Hanga balonguki bamuzimbwadini: «Ku biki twawana madya ma lawu ma kudisila mulumba-lumba wa batu babana báyükuta, mu kati kya tseki?»

³⁴ Amana Yesu wuzimbudi kwena bawu: «Mapha makwa lwenina mawu?» Bawu bazimbudi: «Tsambwadi yi tuma twa batsema.»

³⁵ Hanga wusendi kwena mulumba-lumba wa batu ni hazakala muna mafu.

³⁶ Wabonga mapha mana tsambwadi yi batsema, wáwutula matonde kwena Nzambi, wábukununabya amana wáhanabya kwena balonguki, amana balonguki bákabisabya kwena milumba-lumba.

³⁷ Amana badya boosu, báyükuta phi. Amana bakatula bitunga tsambwadi bya kabasi yi bitini bina byásala.

³⁸ Amana bana badya bakala mafunda maya ma bayakala, konda kutanga bakhetu yi bana.

³⁹ Amana buna kásula mulumba-lumba wa batu, wakota mu mudimba, wenda mu milambu mya Makatani.

16

*Bafwadisi yi Basadise balombi kiphadi kimosi
(Mlk 8:11-13; Luk 12:54-56)*

¹ Amana buna bábwesuka, Bafwadisi yi Basadise, mu kumuleya. Bámulomba kiphadi kyatuka ku zilu.

² Kaasi yandi mu kuvutula, wázimbula kwena bawu: «Mu masikidika, lwisi zimbula: "Kuma kwasemunuka, mukuma zilu dya kabengi dyenina."

³ Amana mu suka, lwisi zimbula: "Lelu kwatómakanaku mukuma zilu dya kaphindi dyenina." Benu luzayi kubangumuna mitindu mya zilu; amana abweti lwisiku lenda kubakula bidimbu bya tangwa dyadi?

⁴ Mbandu ya mbi amana yakonda basiphi yibati sosa kiphadi, yamónaku kiphadi kya hika kaka kyakina kya Yonasi^a.» Kunima Yesu wábasisa amana wenda kwandi.

*Muvimbu wa mapha ma Bafwadisi yi Basadise
(Mlk 8:14-21)*

⁵ Balonguki, mu kukwisa ku sambwa dikwawu, bázimbakana mu kunata mapha.

⁶ Amana Yesu wubazimbwadi: «Dikengenu ku muvimbu wa mapha wa Bafwadisi yi Basadise.»

⁷ Amana balonguki bakala banza, yi kudiwini-naka: «Kikuma tunatiku mapha.»

^a 16:4 16:4 Fwanikisa yi 12:39-40.

⁸ Yesu wabakulabwa amana wazimbula: «Kikuma kya biki lubati banzila bwabuna, batu ba lukwikilu lwa khunda! Kikuma lukondi mapha?

⁹ Khaku kedi lubakisa? Lubatiku yubuka mapha matanu ma mafunda matanu yi thalu ya bitunga bina lwátonguna?

¹⁰ Keti mapha tsambwadi ma mafunda maya yi thalu ya bitunga bina lwátonguna?

¹¹ Abweti lubatiku bakula ni ka kikuma ku kya mapha yíkala luzonzila? Kaasi dikengenu ku muvimbu wa mapha ma Bafwadisi yi Basadise?»

¹² Hanga babakudi ni kakala zimbula: badikengaku ku muvimbu wa mapha, kaasi ku malongi ma Bafwadisi yi Basadise.

*Phetelu wusamuni ni Yesu kenina Kidisitu
(Mlk 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Yesu, buna kátula ku mulambu wa Sezale dya Fidiphu, hanga wuyandiki kuhyula kwena balonguki bandi: «Abweti bisi zonza batu kikuma kya Mwana wa mutu?»

¹⁴ Amana bawu bázimbula: «Bahika bisi zimbula ni ngeyi wena Yowani Mubotiki, bakwawu ni Diya, amana bahika ni, Yelemya holo mosi wa bambikudi.»

¹⁵ Yandi wubazimbwadi: «Amana kikuma kya benu, nati yenina?»

¹⁶ Amana mu kuvutula, Simoni Phetelu wuzimbudi: «Ngeyi wu Kidisitu, Mwana wa Nzambi wa moyu.»

¹⁷ Amana mu kuvutula, Yesu wámuzimbwala: «Kyesi kwena ngeyi, Simoni, mwana wa Yonasi; mukuma heku ni menga yi musuni bikuzayisima

mambu mana, kaasi Tata wama wuna wenina mu mazilu.

¹⁸ Amana meni phi, yikuzimbwadi ni ngeyi wenina Tadi, amana hana thandu ya tadi meni dina yitungila Dibundu^b dyama. Amana ngolu za lufwa zahángaku kima kwena dyawu.

¹⁹ Yikuheka tsabi za Kipfumu kya mazilu: amana mana wakása ha tsi, makásama mu mazilu, mana wakútumuna ha tsi makútumuka mu mazilu^d.»

²⁰ Hanga wubabwisisi balonguki bazimbulaku kwena mutu ni yandi Kidisitu kenina.

Yesu wutekidi samuna lufwa yi lufutumuku lwandi

(Mlk 8:31; 9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Tuka buna, Yesu wáyandika kusongila kwena balonguki bandi: «Bulungi, yenda ku Yelusalemi, kunyokuka lawu mu nzila ya bambuta ba Bayuta yi bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku, baphonda amana kilumbu kya tatu, yifutumuka.»

²² Amana Phetelu wumunati ku phungamu, wuyandiki kumukaya, wumuzimbwadi: «Pfumu, Nzambi kakulunda! Mambu mana mafwaniku kukubwila!»

²³ Kaasi yandi buna kábaluka wázimbula kwena Phetelu: «Katuka, awenda ku manima ma meni, Satana! Ngeyi wenina kisinza kikuma

b 16:18 16:18 Efeso 2:20. **d 16:19 16:19** «Kukasa» yi «kukutumuna» myenina mihowu mina bisi sadila kwena balongi ba Bayuta mu kuzimbula ni «kukandisa» yi «kuhana nzila». "Kina wukandisi keti kina wuhanini nzila kwena batu ndangu basala ha tsi, Nzambi phi ku zilu kahana tangwa dyandi".

kya meni mukuma wisiku banza hanga Nzambi, kaasi hanga batu.»

²⁴ Hanga Yesu wuzimbudi kwena balonguki bandi: «Yukani mutu wuzodi kundanda, kadib-wisa yandi meni, katikula kitakani kyandi amana kisa ndanda.

²⁵ Ihana ni, wosu wuna wazóla kuhulula luzingu lwandi, katótisalwa kaasi wuna watótisa luzingu lwandi kikuma kya meni, katámbulalwa hika.

²⁶ Khi mupfunu si kwena mutu kavwa tsi yosu amana katotisa luzingu lwandi? Kondilo, biki kafwani kuhana mutu mu kusobisa yi luzingu lwandi?

²⁷ Mukuma Mwana wa mutu kakwisa mu khembu ya Tata wandi, yi banzyo bandi, amana kafúta kwena mutu wosu bwosu myenina mi-hangu myandie.

²⁸ Abwabuna, yiluzimbwadi: bahika mu kati dya baba benina haha, badífwilaku kedi ku thwala kumona Mwana wa mutu kukwisa mu kipfumu kyandi.»

17

Kudibalumuna kwa Yesu
(*Mlk 9:2-13; Luk 9:28-36*)

¹ Kunima bilumbu bisambanu, Yesu wábonga hakimosi yi yandi Phetelu, Zyaki yi Yowani phangi wandi hanga wutombuki yi bawu ku mongu mosi wa kaleyi; mu kingenga.

^e **16:27 16:27** Mikunga 62:13; Loma 2:6.

² Yandi wásoba kuna thwala ya bawu; mbunzu yandi yakala kedyamina hanga tangwa, miledi myandi phi mikituki phembi hanga mwini.

³ Amana kutala Moyize yi Diya bádimonikisa kwena bawu, yi kuyambilaka yi yandi.

⁴ Amana mu kuvutula, Phetelu wázimbula kwena Yesu: «Pfumu, bwena mboti twakalenu kwetu kwakuku. Yuka wuzodi, yitunga hahaha masombolu matatu, dimosi kikuma kya ngeyi, dimosi kikuma kya Moyize amana dimosi kikuma kya Diya.»

⁵ Bwana kakala zonza hika, kutala tuti dimosi dya mitsyenzya dyisi bafidinga kuna kininga kyandi, amana ndinga mosi yátuka muna tuti mu kuzonza: «Yandu kenina Mwana wa meni watondama; mwena yandi tsini tsambu yama. Muyukilenu!»

⁶ Amana buna báyuka bwabuna, balonguki, bábukama, báyuka bweya bwa lawu.

⁷ Kaasi Yesu wábwesuka yi kubasimbaka wuzimbudi: «Telamenu, luyukaku bweya.»

⁸ Amana buna básekula mesu, bámonaku mutu, Yesu lwesi yandi hika.

⁹ Mu kukulumuka kwa bawu ku mongu, Yesu wábalongikila mu kuzonza: «Luzonzilaku kwena mutu mbona mesu yayi, yikuna kafútumukina, Mwana wa mutu, ku bafwa.»

¹⁰ Amana balonguki bāmuyufula: «Kikuma kya biki balongi ba mitsiku bisi zimbwala ni Diya kafweti kwisa theti?»

¹¹ Amana yandi mu kuvutula, wázimbula: «Mu kyedika ni Diya wisi amana kayílulula bima

byosu.

¹² Kaasi yiluzimbwadi: Diya wisa kedi, kaasi bámubakulaku, bámuhanga bwosu buna bázola. Bwabuna phi bamúnyokuna Mwana wa mutu.»

¹³ Hanga balonguki babakudi ni kikuma kya Yowani Mubotiki kakala bazonzila.

Yesu wubeludi mwana mosi wakala bela kikhoni

(Mlk 9:14-29; Luk 9:37-43)

¹⁴ Amana buna bisa kwena mulumba-lumba wa batu, mutu mosi wisa fukama kuna thwala ya yandi

¹⁵ yi kuzimbulaka: «Pfumu, muyukila kyadi mwana wa meni. Kikuma mukwa kikhoni kenina amana kisi bela lawu, mukuma matangwa mahika kisi bwa ku mbawu, matangwa mahika phi mu mamba.

¹⁶ Yimunatiki kwena balonguki baku, amana balendikiku mu kumubuka.»

¹⁷ Amana mu kuvutula, Yesu wuzimbudi: «Mbandu yakonda lukwikilu yi yavwalangana! Yi kuna khi tangwa yikádiki yi benu? Yi kuna khi tangwa yilútambwasiki? Mundatinenu kwaku.»

¹⁸ Yesu wakayakya kitembu kya mbi; amana mwana wa yakala wabeluka muna tangwa meni dina.

¹⁹ Hanga balonguki babwesuki kwena Yesu mu kingenga bazimbudi: «Kikuma kya biki tufwanikiku kumulubulakya?»

²⁰ Amana yandi wuzimbudi kwena bawu: «Kikuma kya lukwikilu lwenu lwa khunda. Kikuma, mu kyedika yiluzimbwadi: Yuka ni lwakala yi lukwikilu hanga ngenza ya tidi, wadi

lukhani zimbula kwena mongu wawu: "Katuka haha, wenda hana", amana wendi. Amana heku kima kyakonda lendakana. [

²¹ Kaasi mbandu yina yisi lubuka lwesi mu bisambu yi kuzila madya.]]»

Yesu wusamuni hika lufwa yi lufutumuku lwandi

(Mlk 9:30-32; Luk 9:43-45)

²² Kilumbu kimosi bakala bawu ku Ngadidi, Yesu wabazimbwala: «Mwana wa mutu bamulambula ku moku ma batu;

²³ amana bamuhonda; kilumbu kya tatu, kafutumuka. Bayuka kiwayi kya lawu.»

Phaku ya nzu ya Nzambi

²⁴ Amana buna bisa ku Kaphedinawuma, bana bakala bonga mbongu za nzu ya ^aNzambi babwesuka kwena Phetelu, amana bazimbudi: «Mulongi wenu kisiku futa phaku za nzu ya Nzambi?»

²⁵ Wuzimbudi, «eeh!» Amana buna kisa kota mu nzu, Yesu wamukesidila mu kuzimbula: «Simoni, abweti wubati banza? Bakyamvu ba tsi, kwena nati bisi futisa phaku? Kwena bana ba bawu ho kwena banzenza?»

^a **17:24 17:24** Mukanda wa Kulubuka 30:13 wuzonzi ni phaku ya tsuka mvula bakalaya futisa kwena kosu yakala wa muyuta tukidila mvula makumodi kikuma kya kuyidikila nzu ya Nzambi.

²⁶ Amana yandi wáwutula: «Kwena banzenza», Yesu wámuzimbwala: «Disongidila bana ba kuyekula benina^b.

²⁷ Mukusya ni tukalaku kisinza kwena bawu, ndawenda ku yanga, timbula ndobu amana wakwata tsema watheti wuna wakwisa, amana buna wamúhadikisa munwa wandi: wawána fwalanga dimosi; buna wabongadya hana kwena bawu kikuma kya ngeyi yi meni.»

18

Nati wenina mbuta wa mukwandi mu Kipfumu kya mazilu?

(Mlk 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Muna tangwa meni dina, balonguki babwesuka kwena Yesu mu kuzimbula: «Nati si wenina mbuta wa mukwandi mu Kipfumu kya mazilu?»

² Hanga wutedi mwana mosi, wámusya hana kati dya bawu,

³ amana wuzimbudi: «Mu kyedika yiluzimbwadi, yukani lusobiku, amana lwakituka hanga bana, lwakótamwoku mu Kipfumu kya mazilu.

⁴ Disongidila, wosu wuna wadíkulumuna hanga mwana yandu, kakála mbuta wa mukwandi mu Kipfumu kya mazilu.

⁵ Amana wosu wuna wuyambi mwana mosi mu khumbu ya meni, meni kayambini.

^b **17:26 17:26** Muna tangwa meni dina, bakyamvu bakala futisa lwesi phaku kwena bakwa tsi yina babotula bawu, kaasi bakwa hata dya bawu loni.

Keбенu mu kusumuka
(*Млк 9:42-48; Лук 17:1-2*)

⁶ «Амана wuna wuhukumuni mosi wa bana bakhunda baba bisi kwikila mwena meni, bulungi kwena yandi bamuzitikila kalunga tadi hana tsingu amana bamudibula muna dingu dya yanga dya mbuta.

⁷ Khi kyadi kwena tsi kikuma kya bisinza, mu kyedika, bwalendaku salama ni kukalaku mambu mana misi sumuna; kaasi kyadi kwena wuna kyalúbwakila kisinza!

⁸ Амана yukani koku dyaku holo kulu dyaku dyakusumunaka, bukunadya amana losadya ku kyana yi ngeyi; bulungi kwena ngeyi wakota mu luzingu yi koku dimosi holo kulu dimosi, ka mboti ku ni wakala yi malu modi holo moku modi amana bakulosa ku mbawu ya mvula yi mvula.

⁹ Амана yuka ni disu dyaku dyakusumunaka, lokuladya amana losadya ku kyana yi ngeyi; bulungi kwena ngeyi wakota mu luzingu lwakonda tsuka yi disu dimosi, ka mboti ku ni wakala kwaku yi mesu modi amana bakulosa ku bilungi.»

Kingana kya mukoku watota amana wamonika
(*Лук 15:3-7*)

¹⁰ «Talenu, lulewulaku mosi wa bana bakhunda baba; mukuma yiluzimbwadi ni banzyo ba bawu muna mazilu bisi tala kosu tangwa mbunzu ya Tata wama wuna wenina mu mazilu.

¹¹ [Mukuma Mwana wa mutu kisa hulula bana bátota.]

12 «Abweti lwisi banza? Yukani mutu mosi kavwa mikoku khama, amana mosi muna kati dya myawu katota, kasísaku makumi vwa yi vwa muna mongu ndangu kenda sanda wuna wátota?

13 Amana yuka ni kasengumunawa, mu kyedika, yiluzimbwadi, kasángwala kikuma kya wawu kuluta makumi vwa yi vwa ma mina myakonda tota.

14 Phila mosi, lweku luzolu lwa Tata wenu wuna wenina muna mazilu, ni mosi mu kati dya baleki baba katota.»

Buna phangi mosi kakuhanga mbi

15 «Yukani phangi waku kasumuka [kwena ngeyi], ndawenda, mumona, kalenu benu boodi lwesi. Yukani kakuyukila, wumunungini phangi waku.

16 Kaasi yukani kayukiku, bonga hika mutu mosi kondilo boodi ha kimosi yi ngeyi, ndangu mu ndinga ya bambangi boodi kondilo batatu dyambu dyosu dyayilama."

17 Kaasi yukani kabwisa kubayukila, zimbula ku Dibundu; amana yuka ni kabwisa phi kuyukila Dibundu, kakala kikuma kya ngeyi hanga muphakanu yi kalaki ka phaku.

18 «Mu kyedika, yiluzimbwadi, moosu mana lwakása ha tsi makásama ku zilu, amana moosu mana lwakútumuna ha tsi makútumuka ku zilu.

19 «Mu kyedika, yiluzimbwadi hika ni yuka boodi ha kati dya benu bayukana, ha tsi haha, mu kulomba kyosu kima, kyakina kabáheka Tata wama wenina mu mazilu.

²⁰ Mukuma hana henina bodi holo batatu bakhundakana mu khumbu yama, meni yenina hana kati dya bawu.»

Kingana kya musadi mosi wisiku zola kulolula

²¹ Hanga buna kábwesuka Phetelu wumuzimbwadi: «Pfumu, mbala kwa pfwani kulolula kwena phangi wama yandu wuphangi mbi, amana yimulolula tii yi kuna mbala tsambwadi?»

²² Yesu wumuzimbwadi: «Yikuzimbwadiku ni yi kuna mbala tsambwadi, kaasi yi kuna mbala makumi tsambwadi yi tsambwadi.

²³ Ihana ni, Kipfumu kya mazilu kifwanakani yi kyamvu mosi wázola kutala mambu ma pfuka zandi kwena basadi bandi.

²⁴ Amana buna kayandika mu kusalabwa, bisa munatina mosi wáfwana kufuta mafunda yi mafunda ma mbongu.

²⁵ Bwosu kakalaku yi kima kya kufuta, pfumu wandi wáhana muswa ndangu bamutekisa yandi yi mukhetu wandi yi bana bandi yi bima byosu bina kákala byawu, ndangu bafuta pfuka yandi.

²⁶ Musadi wábwa muna malu mandi amana wáfukama kuna thwala yandi mu kuzonza: "Sipha mbundu pfumu, kikuma kya meni, yikufuta pfuka yosu!"

²⁷ Kiwayi kyámukwata pfumu wa musadi wuna, wámusula kenda amana wámuyambwadilaya pfuka.

²⁸ Mu kulubuka, musadi wuna bátundakana yi mosi wa banduku ba kisalu wuna wáfwana kumufuta mbongu za khunda. Musadi wamukwata,

amana wáyandika mu kumukama hana dinga mu kuzimbula: "Futa pfuka yama!"

²⁹ Hanga nduku wa kisalu wubwi muna malu mandi, kakala mubokwadila: "Sipha mbundu kikuma kya meni, yikufuta!"

³⁰ Kaasi yandi kázolaku; wenda mutimbula mu boloku, yi kuna kafútila pfuka yina.

³¹ Mu kumona mana mabwa, banduku bandi ba kisalu kyadi kyábakwata lawu; hanga bendi menika kwena pfumu wa bawu mosu mana maluta.

³² Hanga pfumu wumutedisi amana wumuzimbwadi: "Musadi wa mbi! Yikuyambwadidiki pfuka yaku kikuma wumbokwadidiki;

³³ wulungikiku, ngeyi phi kuyukila nduku waku wa kisalu kiwayi, bwosu yikuyukidiki phi ngeyi kiwayi?"

³⁴ Amana pfumu wandi, mu khabu, wámulambula mu boloku tii yi kuna kafútila byosu bina káfwana mu kufuta.»

³⁵ «Yi bwabuna phi Tata wama wenina ku zilu kalúhanga yukani mosi-mosi wa benu kaloludiku kwena phangi wandi yi mbundu yandi yosu.»

19

Yesu yi kufwa kwa longu
(*Mlk 10:1-12*)

¹ Tangwa kámanisa Yesu ndinga zazi, wákatuka ku Ngadidi amana wenda ku milambu mya Yuteya, kuna sambwa dikwawu dya Yolutani.

² Milumba-lumba mya batu lawu bámulanda, amana kwakuna, wábuka bambefu.

³ Amana ndambu ya Bafwadisi bábwesuka kwena yandi, mu kumuleya yi kumuhyula: «Yakala kenina yi muswa wa kuyambula mukhetu wandi mu kosu kikuma?»

⁴ Amana yandi mu kuvutula, wuzimbudi: «Lwátangaku ni, "ku luyanduku, kábahanga mukhetu yi yakala",

⁵ amana kázimbula: "Ihana ni, yakala kasísa tata wandi yi ngudi wandi, amana kakhúndakana yi mukhetu wandi, amana bakítuka, bawu bodi, musuni wumosi".

⁶ Ndangu bakálaku hika bodi, kaasi mutu mosi. Disongidila, kina kakasi Nzambi, mutu kahambu-laku.»

⁷ Bafwadisi bamuzimbwadini: «Kikuma kya biki Moyize káhanina muswa ni bahana, kwena mukhetu, mukanda wa kufwa kwa longu amana bamukula?»

⁸ Yandi wubazimbwadi: «Moyize, kikuma kya mbundu ya tadi yina lwenina yawu, káluhekila muswa wa kukula bakhetu benu; ku luyandiku, bwákalaku buna.

⁹ Kaasi, yiluzimbwadibwa: wuna wayámbula mukhetu wandi, katula kusala kindumba, amana kakwela wa hika, mbongi katini.»

¹⁰ Balonguki bandi bámuzimbwala: «Yuka ni yi bwana dyenina dyambu dya yakala yi mukhetu, bulungi kakwelaku kwandi.»

¹¹ Amana yandi wábazimbwala: «Boosu bafwaniyoku kutambwasa ndinga yayi, kaasi

kwená bawu bana lwesi bahekaya!

¹² Mukuma henina yi bayakala bafwaniku kukwela kikuma bwabuna bábutuka, henina yi bakwawu bátyelabwa kwená batu, amana henina yi bakwawu bábwisa kukwela, kikuma kya Kipfumu kya mazilu. Wuna wufwani kutambwasa, katambwasa!»

Yesu yi bana bakhunda

(Mlk 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Hanga bamunatini bana, ndangu kabathetika moku amana kalombila kikuma kya bawu, kaasi balonguki bakala bakaya.

¹⁴ Amana Yesu wázimbula: «Yambulenu bana, lubakandisaku mu kukwisa kwená meni, mukuma Kipfumu kya mazilu kyenina kikuma kya bana benina hanga bawu.»

¹⁵ Amana wábathetika moku, wákatuka hana.

Yesu yi ngunza wa mvwama

(Mlk 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Hanga mutu mosi wisa bwesuka kwená yandi, wuzimbudi: «Mulongi, biki bya bukheti pfwani kuhanga mu kutambula luzingu lwa mvula yi mvula?»

¹⁷ Amana yandi wumuzimbwadi: «Kikuma kya biki wungyufwadi mu mambu ma bukheti? Mosi lwesi wenina wa bukheti. Amana yuka ni wazola kukota mu luzingu lwa mvula yi mvula, lunda mitsiku.»

¹⁸ Wumuhyudi: «Khi myawu?» Amana Yesu wuzimbudi: «Wahóndaku mvumbi wa khengu; wataku mbongi; wayíbaku; wahúnaku musamu;

19 zitisa tata waku yi ngudi waku; amana wazóla mukwenu khunda hanga ngeyi meni.»

20 Ngunza wumuzimbwadi: «Mambu mana moosu, yisima zitisa, biki hika bikhondi?»

21 Yesu wumuzimbwadi: «Yukani wuzodi wakala walungila, ndawenda, tekisa bima byaku, amana wahana mbongu kwena batsukami, amana wátambula kuvwa kumosi mu mazilu, kunima, nzawisa amana wandanda.»

22 Amana mu kayuka, ngunza, ndinga yina, wenda yi kiwayi mukuma kimvwama kya lawu kakala kyawu.

23 Yesu wázimbula kwena balonguki bandi: «Mu kyedika, yiluzimbwadi: phasi bwenina kwena mvwama mosi mu kukota mu Kipfumu kya mazilu.

24 Amana yiluzimbwadi hika: bweku phasi kwena kamela mu kulobuka ha hundu dya ndongu, kuluta mvwama mu kukota mu Kipfumu kya Nzambi.»

25 Amana mu kuyuka bwabuna, balonguki báyituka lawu, bakala zimbula: «Nati si wufwani kuhuluka?»

26 Amana Yesu buna kabatala, wubazimbwadi: «Mana misiku lendakana kwena batu, misi lendakana kwena Nzambi.»

27 Hanga Phetelu wumuzimbwadi: «Tala betu, tusisi bima byetu byosu amana tulandi ngeyi. Abweti dyakála kikuma kya betu?»

28 Amana Yesu wábazimbwala: «Mu kyedika yiluzimbwadi: kwena benu lwisa ndanda: mu tsi ya pha, tangwa kazákala Mwana wa mutu hana kiti kyandi kya luyalu lwa khembu, benu

phi lwakála bazakala muna biti kumi yi byodi bya luyalu mu kufundisa bikanda kumi yi byodi bya Kiseledi.

²⁹ Amana kosu mutu wuna wásisa nzu holo baphangi ba bayakala holo baphangi ba bakhetu, holo tata holo ngudi holo bana holo mafu kikuma kya khumbu ya meni, katámbula mbala khama kuluta amana kavwa luzingu lwa mvula yi mvula.

³⁰ Lawu bakála batheti, basúkinina amana lawu bakála batsuka, batekila.»

20

Kingana kya basadi mu kilanga kya vinu

¹ «Mukuma, Kipfumu kya mazilu kifwanakani hanga: mutu mosi, pfumu wa kilanga walubuka muna suka-suka kusanda basadi kikuma kya kilanga kyandi kya vinu.

² Amana wayukana yi basadi mu fwalanga dimosi muna kilumbu amana wabatuma mu kilanga kyandi kya vinu.

³ Walubuka hika mu tangwa dya vwa dya suka, wumoni bahika bakala kuna zandu bakonda kisalu.

⁴ Kwená batu bana wuzimbudi: "Alwenda benu phi muna kilanga kya vinu, amana yiluheka lufutu luna lufwani."

⁵ Bawu benda kwakuna. Walubuka hika mu tangwa dya tsinzi, yi mu tangwa dya tatu dya masikidika, wusadi phila mosi.

⁶ Amana mu tangwa dya tanu dya masikidika, buna kalubuka, wawana hika bakwawu bakala batelama hana, amana wubazimbwadi: "Kikuma

kya biki luwheniki kilumbu kya muthu konda kisalu?"

⁷ Bamuzimbwadini: "Kikuma heku mutu wutubongi mu kisalu." Yandi wubazimbwadi: "Ndenu lwenda benu phi mu kilanga kya vinu."

⁸ «Kuma buna kwáyila, pfumu wa kilanga kya vinu wuzimbudi kwena kaphita kandi: "Tela basadi amana wabafuta lufutu lwa bawu. Wayandikila kwena bana batsuka yi kuna kwa bana batheti."

⁹ Amana buna bisa bana báyandika mu tangwa dya tanu dya masikidika, bátambula kosu mutu fwalanga dimosi.

¹⁰ Amana buna bisa bana batheti, bakala banza ni batámbula kuluta, kaasi batambudi, bawu phi, fwalanga dimosi kosu mutu.

¹¹ Buna bátambula, báyandika mu kubokuta kikuma kya pfumu wa kilanga

¹² yi kuzonzaka: "Baba bisiki batsuka, tangwa dimosi lwesi basadini, amana wubafuti kitesu kimosi yi betu tuhyombidi kilumbu kyosu yi mwini wutuwhidi!"

¹³ Kaasi yandi mu kuvutula kwena mosi wa bawu, wuzimbudi: "Mukwetu, yikuhangiku mbi; tuyukanikiku yi meni kikuma kya fwalanga dimosi?"

¹⁴ Tambula kina kyenina kya ngeyi amana ndawenda. Yukani nzodi yihana, kwena wuna wenina watsuka, kitesu kimosi yi ngeyi, mana matadi meni-meni.

¹⁵ Yeku yi hamu dya kusadila mbongu zama bwosu nzodini? Kondilo kikudi-kudi wungyukidi kikuma kya buna yenina mutu wa mboti?"

¹⁶ Ihana ni, bátekila bakála batsuka amana batsuka bakála batheti.»

Yesu wusamuni hika mbala ya tatu lufwa yi lufutumuku lwandi

(Mlk 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Bwosu kakala tombuka ku Yelusalemi, Yesu wábanata ku phungamu balonguki kumi yi bodi amana muna nzila, wubazimbwadi:

¹⁸ «Talenu, ku Yelusalemi tubati tombuka; Mwana wa mutu bamúlambula kwena mbuta wa banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku. Ndola ya lufwa bamúzengila

¹⁹ amana bamúlambula kwena baphani, ndangu bamuseya, bamuzyatula, bamukhoka hana kitakani. Amana mu kilumbu kya tatu, kafútumuka.»

Kulomba kwa ngudi wa Zyaki yi Yowani

(Mlk 10:35-45)

²⁰ Hanga ngudi wa bana ba Zebeteya wábwesuka kwena Yesu yi bana bandi ba bayakala amana wáfukama ndangu kamulomba kima kimosi.

²¹ Amana yandi wumuzimbwadi: «Biki wuzodini?» Mukhetu wámuzimbwala: «Zonza ni bana bama baba bodi bazakala mosi kuna kitata kyaku, amana mosi ku kimama kyaku muna Kipfumu kyaku.»

²² Amana Yesu mu kuvutula, wuzimbudi: «Lwisiku zaya mambu mana lwisi lombwa. Lwalénda kunwa mbungu yina yinwa meni?» Bawu bamuzimbwadini: «Twalenda.»

²³ Yandi wubazimbwadi: «Mbungu yama lwanwáya. Kaasi kuzakala ku kitata kyama yi ku kimama kyama, ka meni ku yihana muswa; kaasi bizika byenina kikuma kya babana kayidikilabya Tata wama.»

²⁴ Bakwawu bana kumi, ha báyuka bwabuna, hanga babayukidi khabu baphangi bana bawu bodi.

²⁵ Amana Yesu wábatela boosu wubazimbwadi: «Luzayi ni malemba ma makanda bisi yala hana thandu ya batu hanga bapfumu, amana bambuta bisi songila kwena bakwawu hamu dya bawu.

²⁶ Bwakálaku buna ha kati dya benu, kaasi wuna wazóla, ha kati dya benu, kukituka mbuta, kakála musadi wenu,

²⁷ amana wuna wazóla kukala watheti mu kati dya benu kakala muhika wenu:

²⁸ Bwosu Mwana wa mutu, yandi kísaku ndangu bamusadila, kaasi kikuma kya kusadila yi kulambula luzingu lwandi mu phila ya kukatula batu balawu mu kihika.»

*Yesu wubeludi baphofu bodi
(Mlk 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Buna bálubuka mu Yediko, mulumba-lumba wa batu wámulanda.

³⁰ Amana baphofu bodi bazakala kuna ka-beta ka nzila, buna báyuka ni Yesu kakala luta, bakalunga mu kuzonza: «Tuyukila kyadi, Pfumu, Mwana wa Tavidí!»

³¹ Amana mulumba-lumba wa batu wáyandika kubakandikisa ndangu badibata, kaasi bawu

bákalunga hika ngolu: «Tuyukila kyadi, Pfumu, Mwana wa Tavidi!»

³² Amana Yesu buna kátelama, wábatela amana wábahyula: «Biki luzodi ni yilusadila?»

³³ Bamuzimbwadini: «Pfumu, mesu metu mate-muka!»

³⁴ Amana yi kyadi kya lawu, Yesu wábasimba muna mesu; muna mbala mosi, báyandika kumona hika, amana bámulanda.

21

Yesu wukoti mu Yelusalemi

(Mlk 11:1-11; Luk 19:28-40; Ywn 12:12-19)

¹ Tangwa bátula bela-bela yi Yelusalemi, amana bátula ku hata dya Betifasi, bela-bela yi mongu wa Olive, hanga Yesu wátuma balonguki bodi,

² mu kubazimbwala: «Alwenda kuna hata dīna dyenina ku thwala ya benu, amana lwawana ane wa kibuti wakuzitika yi mwana wa ane^a hakimosi yi yandi; bakutumunenu, amana bandatinenu.

³ Amana yuka ni mutu kaluzimbwala kima, zimbulenu: "Pfumu mupfunu kabavwini." Amana, muna mbala mosi, kabásula.»

⁴ Amana mambu mana mábwa ndangu dyalungila dyambu dina dyázonzama kwen mbikudi:

^a **21:2 21:2** Muna bikalulu bya bikanda byahika, mbisi wuna ane bakala musadila hanga mbisi wuna wisi tikula mazitu. Kenina wakhunda kuluta baphunda bana bakodini. Bisi muzayila muna matu mandi ma kaleyi. Ane kenina kidimbu kya kudikulumuna kwa Masiya.

⁵ «Zimbulenu kwena mwana wa mukhetu wa Siyoni:

Tala kyamvu waku wisi kwena ngeyi, wabasa yi ngemba, wazanza hana thandu ya ane wa kibuti,

yi hana thandu ya mwana wa ane, mwana wa mbisi mosi.»

⁶ Buna benda balonguki, báhanga phi bwosu kábalongila Yesu.

⁷ Bisa munata ane wa kibuti yi mwana wandi, amana hana tandu ya bawu, báthetika miledi mya bawu; amana Yesu wázakala hana thandu.

⁸ Amana mulumba-lumba wa batu bakala yala miledi mya bawu muna nzila; bahika bakala hawula mihandi ku miti yi kuyalakamya muna nzila.

⁹ Milumba-lumba mya batu bakala kwenda kuna thwala ya yandi amana bana bakala landa yi kukalungaka mu kuzimbula: «Ozana kwena Mwana wa Tavidí! Kasambuka wuna wisi kwisa mu khumbu ya Pfumu! Ozana kwena Nzambi muna bisoka!»

¹⁰ Amana buna kakala kota mu Yelusalemi, mbanza yosu yánikana mu kuzimbula: «Nati kenina yandu?»

¹¹ Amana milumba-lumba mya batu bakala vutula: «Yandu kenina mbikudi Yesu, mwisi Nazaleti dya Ngadidi.»

Yesu muna nzu ya Nzambi

(Mlk 11:15-19; Luk 19:45-48; Ywn 2:13-22)

¹² Yesu wákota kuna nzu ya Nzambi, wákukwasa boosu bana bakala tekisa yi bana bakala sumba kuna nzu ya Nzambi, amana

wámwanga mesa ma bakwa tsyenzya yi biti bya bateki ba baphombu.

¹³ Amana wubazimbwadini: «Tala mana másonama: "Nzu yama batedikiya nzu ya bisambu." Kaasi benu, lukitudiya saka dya bandwandwa!»

¹⁴ Baphofu yi bifwa malu bábwesuka kwenya yandi muna nzu ya Nzambi. Amana wábabuka.

¹⁵ Kaasi bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku buna bámona mambu ma khumbwa mana kahanga, yi bana bakhunda buna bakala kalunga mu nzu ya Nzambi: «Ozana kwenya Mwana wa Tavidi!» Hanga báfunga khabu

¹⁶ amana bamuzimbwadini: «Wubati yuka mana babati zonza bana baba?» Yesu wubazimbwadi: «Eeh. Lwatangaku kedi ndinga zazi: "Muna munwa mya bana bakhunda yi bana ba lubutu wádiyidikila lukumu?"»

¹⁷ Amana buna kábasisa, wálubuka mu mbanza, ndangu kenda ku hata dya Betaniya, wanimba kwakuna.

Yesu wusingi miti wa fiki

(Mlk 11:12-14; 11:20-24)

¹⁸ Muna suka, mu kuvutuka ku mbanza, wáyuka nzala.

¹⁹ Amana buna kámona miti wa fiki wumosi muna nzila, wabwesuka kwakuna; kaasi wuwani lwesi khaya; amana wázimbula kwenya miti wa fiki: «Ka kibundu kimosi ku hika kyabútuka mwena ngeyi, mu kimakulu!» Amana muna tangwa meni dina, mufiki wáyumuka.

²⁰ Buna bámona bwabuna, balonguki báyituka lawu: Abweti miti wa fiki wawu wuyumukini mu mbala mosi?

²¹ Amana mu kuvutula, Yesu wubazimbwadi: «Mu kyedika, yiluzimbwadi, honi lwakala yi lukwikilu, lwisiku banga phi, lwasalaku lwesi mana masalami ku miti wa fiki, kaasi lufwani phi kuzimbula kwena mongu wawu: "Kinduka hana, amana dilosa mu yanga dya mbuta", bwana bwahángama."

²² Kyosu kina lwalómba mu lombilu yi lukwikilu, lwatámbulakya.»

Akweti disi tuka hamu dya Yesu?

(Mlk 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Buna kákota mu nzu ya Nzambi, tangwa kakala longa, bapfumu ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta bisa muhyula: «Mu hamu dya nati wubati hangila mambu mana? Amana nati wákuheka hamu meni dina?»

²⁴ Amana mu kuvutula, Yesu wuzimbudi kwena bawu: «Meni phi yiluhyula kyufu kimosi lwesi; yukani lwamvútwala, yilúzimbwala keti mu hamu dya nati yisi sadila mambu mana.

²⁵ Mbotika yina ya Yowani, ku zilu yátuka ho kwena batu?» Kaasi bawu bakala diwinina bawu yi bawu, yi kudizimbwalaka: «Yuka twazimbula: "Ya ku zilu", katúzimbwala: "Amana kikuma kya biki lwakonda sila lukwikilu mwena yandi?"

²⁶ Amana yuka twazimbula: "Kwena batu", tufwani kubanga mulumba-lumba wa batu, mukuma boosu bisi kwikila ni Yowani mbikudi kakala.»

²⁷ Amana mu kuvutula kwena Yesu, bazimbudi: «Tuzayiku.» Yandi phi wubavutwadi: «Meni phi yiluzimbwalaku keti mu hamu dya nati yisi sadila mambu mana.»

Kingana kya bana ba bayakala bodi

²⁸ «Abweti lubanzi? Mutu mosi wákala yi bana ba bayakala bodi; hanga wubwesuki kwena wuna wa tsomi wuzimbudi: "Mwana awenda, lelu, wasala mu kilanga kya vinu."

²⁹ Amana yandi, mu kuvutula, wuzimbudi: "Nzodiku;" kaasi kunima wázosulula, wenda ku kilanga.

³⁰ Amana buna kabwesuka kwena mukwawu, wuzimbudi phila mosi. Amana yandi mu kuvutula wuzimbudi: "Eeh, yikwenda, tata" kaasi kendaku ku kilanga.

³¹ Nati mu kati dya bawu boodi wásala luzolu lwa tata?» Bavutudi: «Watheti», Yesu wubazimbwadi: «Mu kyedika, yiluzimbwadi, bakalaki ka phaku yi bandumba balutekididi mu Kipfumu kya Nzambi.

³² Mukuma Yowani kisa kwena benu mu kulusongila nzila ya masonga, amana benu lwamukwikilaku. Kaasi bakalaki ka phaku yi bandumba bamukwikila, amana keti buna nana lwamona mambu mana, lwázosululaku kwenu ndangu lwamukwikila.»

*Kingana kya basadi bambi ba kilanga kya vinu
(Mlk 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ «Yukenu kingana kya hika: Mutu mosi wákala pfumu wa nzu wakuna kilanga kya vinu. Wukakikya mu luphangu, wáyidika kinyongi kya

vinu muna kati, wátunga kinongi kikuma kya kutadikina vinu, kunima wáluwisakya kwena basadi ba vinu, amana wenda mu kitambu.

³⁴ Amana ha dyalungila tangwa dya bibundu, wátuma basadi bandi kwena basadi bana bákala mu kilanga kya vinu ndangu bamubongila ndambu yandi ya bibundu.

³⁵ Kaasi buna bábakwata basadi bandi kwena basadi bana bakala sala mu kilanga kya vinu; mosi bámubeta, mosi hika bámuhonda, amana mukwawu hika bámuzukwamina matadi.

³⁶ Wahitika hika basadi bákawu kuluta thalu ya bana batheti, amana babahanga hika phila mosi.

³⁷ Amana ku tsuka, wábahitika mwana wandi wa yakala, yi kubanzaka: "Bamuzitisa mwana wama."

³⁸ Kaasi tangwa bámumona basadi bana bákala mu kilanga kya vinu, badizimbwadi bawu yi bawu: "Yandi kenina swana! Alwisenu, twa-muhonda ndangu twabonga kuvwa kwandi!"

³⁹ Hanga bamukwati, bamutimbula ku phenza ya kilanga kya vinu amana bámuhonda.

⁴⁰ «Amana tangwa kakwisa mukwa kilanga kya vinu, abweti kabáhanga basadi bana?»

⁴¹ Bamuvutwadini: «Batu bana bambi, kabáhonda konda kubayukila kyadi, amana kilanga kya vinu kalúwisakya kwena batu bahika, bana bamúheka bibundu muna tangwa dyandi.»

⁴² Yesu wubazimbwadi: «Khaku kedi lutanga muna Masonuku:»

"Tadi balosa bana bakala tunga

dyadyadi dikituki kisina kya mupfundila;
 Dyambu dina dyátuka kwena Pfumu,
 dyena dyambu dya kuyituka ku mesu ma betu!"
⁴³ «Ihana ni, yiluzimbwadi: Kipfumu kya Nzambi
 bálukatulakya amana báhanakya kwena kanda
 dya hika dina dyábutilakya bibundu. [
⁴⁴ Amana wosu wuna wabwa ha tadi dina
 katoluka; ha thandu ya wuna dyabwila,
 dyamúnikumuna.]»

⁴⁵ Amana buna báyuka bwabuna mbuta wa
 banganga Nzambi yi bafwadisi bingana byandi,
 bábakisa ni kikuma kya bawu kakala zonzila.

⁴⁶ Bakala sanda phila ya kumukwatisila,
 báyuka bweya bwa milumba-lumba mya batu,
 kikuma bakala mubongila hanga mbikudi.

22

Kingana kya mukinzi wa longu *(Luk 14:15-24)*

¹ Yesu wázonzila hika mu bingana; wuzimbudi:

² «Kipfumu kya mazilu kifwanakani yi kyamvu
 mosi wáta mukinzi wa longu lwa mwana wandi
 wa yakala.

³ Amana wátuma basadi bandi benda tela
 batu bana katedisa ku mukinzi wa longu; kaasi
 bázolaku kukwisa.

⁴ Watuma hika basadi bakwawu, mu kuzim-
 bula: "Zimbulenu kwena bana thedisiki: Tala,
 ngidiki kedi madya mama, miluma mya ban-
 gombi yi bambisi bahika ba senga babahondi,
 byosu byayilama; alwisenu ku mukinzi wa
 longu!"

⁵ Kaasi bawu bálewula, benda kwabawu, mosi wenda ku kilanga kyandi, mukwawu wenda ku kikhita kyandi;

⁶ amana bakwawu, bábakwata basadi bandi, bábatukwana, amana bábahonda.

⁷ Kyamvu wáyuka khabu: amana buna kátuma baphumbulu bandi, wáhondisa bandwandwa bana yi mbanza ya bawu phi wáyokisaya.

⁸ Hanga wuzimbudi kwena basadi bandi: "Mukinzi wa longu wuyilami, kaasi batu babana bátedisa bakalaku kwatakani kikuma kya wawu.

⁹ Hangenu lwenda muna phambu za nzila, amana tedisenu, ku mukinzi wa longu, boosu bana lwawána."

¹⁰ Buna balubuka basadi bana mu nzila, bakutikisa batu boosu bana báwana, ba mbi yi ba mboti; nzu ya mukinzi yábasa yi batu.

¹¹ Amana buna kákota kyamvu mu kutala batu bana kátedisa, wámona mwamuna mutu mosi wakonda vwata muledi wa mukinzi wa longu.

¹² Amana wumuzimbwadi: "Mukwetu, abweti wukotidi mwamu konda muledi wa mukinzi wa longu?" Kaasi yandi kamonaku kima kya kuvutula.

¹³ Hanga kyamvu wuzimbudi kwena basadi: "Mukasenu moku yi malu, amana mulosenu ku nzila kwena phipha; kwakuna kwakála bidilu yi makwenzi."

¹⁴ Mukuma balawu bátela, kaasi bakhunda básolama.»

Phaku ya Khayisala

(Mlk 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Hanga bafwadisi bendi kasa kifwandu, bamuleya ndangu bamukwatila mu ndinga.

¹⁶ Amana batumini balonguki ba bawu kwenya yandi ha kimosi yi ndambu ya batu bana bakala landa Helodi, mu kuzimbula: «Mulongi, tuzayi ni kyedika wisi zonga ngeyi amana wisi longa nzila ya Nzambi mu masonga. Weku yi bweya bwa mambu mana bisi banza batu mukuma wisiku tala mbunzu za batu.

¹⁷ Tuzimbwaleti si buna wisi banza ngeyi: bulombi mu kufuta phaku ya Khayisala^a ho loni?»

¹⁸ Kaasi Yesu, bwosu kazaya mabanza ma bawu ma mbi; wuzimbudi: «Kikuma kya biki lubati ndeyila, bakavungalosi?

¹⁹ Tsongilenu mbongu zina bisi futa phaku.» Bawu bamusongila fwalanga dimosi,

²⁰ amana wabahyula: «Mbunzu yi khumbu yayi basonika haka, bya nati?»

²¹ Bamuzimbwadini: «Bya Khayisala». Hanga wubazimbwadi: «Disongidila, hanenu mambu ma Khayisala kwenya Khayisala, amana mambu ma Nzambi kwenya Nzambi.»

²² Buna bayuka bwabuna, bayituka, amana bamusisa, benda kwa bawu.

*Kyufu kimosi kikuma kya lufutumuku
(Mlk 12:18-27; Luk 20:27-40)*

²³ Muna kilumbu meni kina, ndambu ya Basadise, bana bisi zimbula ni kweku lu-

^a **22:17 22:17** Ku kisina, Khayisala yakala khumbu ya mutu, kaasi ku manima bayandika kusadilaya hanga khumbu ya «mwata-yamvu», bwosu bazonzidiya haka: «mwata-yamvu wa Loma»

futumuku, bábwesuka kwena yandi, amana bámuhyula

²⁴ mu kuzimbula: «Mulongi, Moyize kázimbula: "Yuka ni mutu mosi kafwa konda kubuta mwana, myaki wandi kafweti kwela mufwidi ndangu katombula kikanda kya phangi wandi."

²⁵ Kinga, kwákala kwena betu, yi baphangi ba bayakala tsambwadi; amana watheti wákwela, wáfwa; amana konda kusisa dibuta, wásisa mufwidi wandi kwena myaki wandi.

²⁶ Busalami phila mosi kwena wuna wazodi, yi watatu, yi kuna kwa wuna watsambwadi.

²⁷ Amana kunima dya bawu boosu, mukhetu wáfwa.

²⁸ Mu kilumbu kya lufutumuku, mukhetu wa nani kakala, ha kati dya bawu tsambwadi? Mukuma boosu bámu kwela!»

²⁹ Amana mu kuvutula, Yesu wubazimbwadi: «Luditotisi kikuma lwisiku bakisa keti Masonuku keti ngolu za Nzambi.

³⁰ Mukuma, ku lufutumuku lwa bafwa kwakalaku yi bayakala keti bakhetu bakwélana, kaasi bakala hanga banzyo mu zilu.

³¹ Amana kikuma kya lufutumuku lwa bafwa, lwátangaku mana báluzimbwala kwena Nzambi:

³² "Meni yena Nzambi wa Bulahami yi Nzambi wa Yizaki yi Nzambi wa Yakobi"? Keku Nzambi wa bafwa kaasi wa bana ba moya.»

³³ Amana buna báyuka bwana, milumba-lumba mya batu báytuka lawu ku malongi mandi.

Mutsiku wuluti mupfunu
(*Mrk 12:28-34; Luk 10:25-28*)

³⁴ Buna báyuka Bafwadisi ni Yesu wábatsukisa Basadise, bákutakana.

³⁵ Amana mosi hana kati dya bawu, mulongi wa mitsiku, kakala muleya mu kumuhyula:

³⁶ «Mulongi, khi wawu mutsiku wa mbuta mu mitsiku?»

³⁷ Yandi wumuvutwadi: «"Watóna Pfumu Nzambi waku yi mbundu yaku yosu, yi moya waku wosu yi ngangu zaku zoosu."»

³⁸ Wawu wenina mutsiku wa mbuta yi watheti.

³⁹ Amana mutsiku wa zodi, phila mosi yi wuna wa theti: "Tonda khunda waku hanga ngeyi meni."

⁴⁰ Mitsiku myami myodi mivungi mitsiku yi Bambikudi.»

Kidisitu yi Tavidí
(*Mrk 12:35-37; Luk 20:41-44*)

⁴¹ Bwosu bákutakana Bafwadisi, Yesu wábahyula

⁴² mu kuzimbula: «Biki lwisi banza kikuma kya Kidisitu? Mwana wa nati kenina?» Bamuvutwadini: «Wa Tavidí.»

⁴³ Yandi wubazimbwadi: «Abweti si Tavidí, mu Kitembu kisi mutela ni Pfumu, tangwa kisi zimbula:»

⁴⁴ "Pfumu kázimbula kwena Pfumu wama": Sikuka ku kitata kyama, yi kuna yibásila bambeni baku ku sina dya bitambi byaku."

⁴⁵ «Disonga yuka ni Tavidí kisi mutela "Pfumu", abweti kakadila mwana wandi?»

⁴⁶ Amana ka mutu ku walenda kumuvutwala ndinga mosi. Tuka kilumbu meni kina, ka mutu ku wameka hika kumuhyula kyufu.

23

Yesu wubalukisi kikuma kya balongi ba mitsiku yi Bafwadisi

(Mlk 12:38-39; Luk 11:43-46; 20:45-46)

¹ Hanga Yesu wazonza kwena milumba-lumba mya batu yi kwena balonguki bandi

² mu kuzimbula: «Balongi ba mitsiku yi Bafwadisi badizakadisi ha kiti kya Moyize.^a

³ Disongidila ni, mambu moosu mana baluzimbwala, salenu, swekenu phi, kaasi benu luhangaku mihangu mya bawu. Mukuma bisi zonza kaasi bisiku sadila.

⁴ Amana bisi wongika miteti mya zitu, myena yi phasi mu kunata, mu mahembu ma batu; kaasi bawu meni bisiku zola kuningisa keti ku mulembu.

⁵ Amana bisalu bya bawu byosu, bisi sala, ndangu badimonikisaka kwena batu. Ihana ni, bisi nata biphakala bya mbuta bya mavwelesi hana mbunzu yi muna moku ma bawu yi miledi mya mbuta amana baleyisi yi misinga.

^a **23:2 23:2** Malongi mana ma bayuta makalaku ma kusonika mu mikanda, makala samuna: «Moyize katambula mitsiku mya Sinayi amana wahanamya kwena Yoswa, Yoswa wahanamya kwena bambuta, bambuta bahanamya kwena bambikudi; amana bambikudi bahanamya kwena batu ba nzu ya kimvuka ya bayuta.»

⁶ Amana bazodi kuzakala mu bifulu bya theti mu mikinzi yi bifulu bya theti mu nzu za kimvuka za Bayuta;

⁷ yi mboti mu mazandu, yi kubatelaka kwena batu ni "Mulongi."

⁸ Kaasi benu, luzolaku ni balutela "Mulongi", mukuma mosi lwesi wena mulongi wenu, amana benu, benu boosu lwena baphangi.

⁹ Lutelaku mutu, ha tsi haha, ni "Tata", mukuma mosi lwesi wena tata wenu, Tata wa ku zilu.

¹⁰ Luzolukaku ni balutela "Mutwadisi", mukuma mosi lwesi wena Mutwadisi wenu Kidisitu.

¹¹ Amana mbuta mu kati dya benu kakala musadi wenu.

¹² Wuna wadítombula yandi meni, bamúkulumuna amana wuna wadíkulumuna yandi meni, bamutombula.»

Yesu wutunguludi bukavungalosi bwa balongi ba mitsiku yi bwa Bafwadisi

(Mlk 12:40; Luk 11:39-52; 20:45-47)

¹³ «Amana khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lwisi yafikila kyafulu kya Kipfumu kya mazilu ku thwala ya batu; amana lwisimwoku kota benu-benu, lwisiku bayambula phi mu kukota babana bazola kukota.»

[
¹⁴ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Mukuma lwisi botula kwena bafwidi bima bya bawu amana, mu kudihunikisa, lwisi sala malombilu ma kaleyi;

kikuma kya bwabuna, lwatám-bula pfundusu mosi yiluti kitesu.]

¹⁵ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lwisi kangala muna yanga dya mbuta yi muna tsi ndangu lwakotisa muphakanu mosi ku dingumba dyenu, amana buna lwamúnunga, lumukitudi mutu mosi wa bilungi mbala zodi kuluta benu.

¹⁶ «Khi kyadi kwena benu bathwadisi baphofu, lwisi zimbula: "Honi mutu kadya ndefi mu khumbu ya nzu ya Nzambi, ka kima ku; kaasi yuka ni mutu kadya ndefi mu wolu dina dyenina mu nzu ya Nzambi, kafweti lungisa ndefi yandi."

¹⁷ Bilawu yi baphofu! Biki biluti mupfunu, wolu ho nzu ya Nzambi yina yisi sakumuna wolu?

¹⁸ Amana lwisi zimbula hika: "Honi mutu kadya ndefi mu khumbu ya mesa ma kimenga, ka kima ku; kaasi yuka ni mutu mosi kadya ndefi mu khumbu ya kabu dina dyenina ha mesa ma kimenga, kafweti lungisa ndefi yandi."

¹⁹ Baphofu! Amana biki biluti mupfunu, kabu ho mesa ma kimenga mana misi sakumuna kabu?

²⁰ Disongidila, wuna wisi dya ndefi mu khumbu ya mesa ma kimenga kisiya dya mu khumbu ya mesa ma kimenga yi mu khumbu ya bima byosu byenina hana thandu;

²¹ amana wuna wisi dya ndefi mu khumbu ya nzu ya Nzambi, kisiya dya mu khumbu ya nzu ya Nzambi yi mu khumbu ya wuna wisimwa kala.

²² Amana wuna wisi dya ndefi mu khumbu ya zilu, kisiya dya mu khumbu ya kiti kya luyalu

kya Nzambi yi mu khumbu ya wuna wenina hana wazakala.

²³ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lwisi hana kimosi kya kumi^b kya khaya za tsudi ya kitoku yi bithundu yi miti mya kitoku, kaasi lusisi bima bya mupfunu mu mitsiku: kusungama, khenda yi lukwikilu; byabina biluti mboti mu kusala, konda kusisa bina bisadi.

²⁴ Bathwadisi baphofu, lwisi kenza malafu mu kukatula biyingayinga kaasi lwisi mina Kamela wa muthu!

²⁵ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lwisi semisa phenza ya kopha yi dilonga, amana mu kati bya kabasi yi bima bina lwisi yiba yi kukonda kwa kusipha kwa mbundu.

²⁶ Mufwadisi phofu! Semisa theti kati dya kopha ndangu phenza yandi phi yasema.

²⁷ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Kikuma lufwanani yi mazyamu basiti phemba mabati monika kitoku ku phenza, kaasi mu kati mabasa yi mifufwa mya bamvumbi yi bima byosu bya mvindu.

²⁸ Phila mosi phi yi benu, lwisi monika batu ba masonga kwena batu, kaasi mu kati lwabasa yi mvunga yi mambu mambi.

²⁹ «Khi kyadi kwena benu, balongi ba mitsiku yi Bafwadisi, bakavungalosi! Lwisi tunga mazyamu

^b **23:23 23:23** Lwisi hana kwena Nzambi kimosi kya kumi kya khaya za bilumbwadi bina byisi yidika bisaka. Bilumbwadi bina lwisi kuna, «katsangwa, malumba-lumba, mamvumbi-mvumbi, kikaya-kaya.»

ma bambikudi, yi kunenga mazyamu ma batu ba masonga,

³⁰ amana lwisi zimbula: "Wadi betu phi twazingila mu tangwa dya batata betu, wadi twakanaku kala mu kithwadi kya mbi yi bawu kikuma kya kunokisa menga ma bambikudi."

³¹ Abwabuna lwisi ta kimbangi kwena benu-benu ni lwenina bana ba batu bana báhonda bambikudi.

³² Amana benu, landenu, manisenu mana báyandika batata benu!

³³ Banyoka, mbandu ya masawa! Abweti lubati banza kutina kyana pfundusu ya bilungi?

³⁴ Ihana ni tala meni phitiki kwena benu bambikudi yi batu ba nduka yi balongi ba mit-siku. Muna kati dya bawu, bahika, lwabáhonda amana lwabákhoka ha kitakani, bakwawu hika, lwabázyatula muna nzu za kimvuka za Bayuta zenu amana bakwawu hika phi, lwabányokuniki mbanza muna mbanza;

³⁵ ndangu yalubwila mbesi ya menga moosu ma batu ba masonga mana mátyakana ha tsi tukidila ku menga ma Abelu mutu wa masonga yi kuna menga ma Zakadiya, mwana wa yakala wa Balakiya, wuna lwáhonda ha kati dya nzu ya Nzambi yi mesa ma kimenga.

³⁶ Mu kyedika yiluzimbwadi: mambu mana moosu mabwíla kwena batu ba mbandu yayi.»

Yesu yi Yelusalemi

(Luk 13:34-35)

³⁷ «Yelusalemi, Yesulusalemi, ngeyi wisi honda bambikudi yi kubatimbwala matadi bana bisi

kutumina! Mbala kwa nzodi kedi kukutikisa bana baku bwosu kisi kutikisa, ngudi wa khoku, bana bandi ku tsi ya mahela mandi, kaasi lwázolabwoku.

³⁸ Tala buthwena, balúyambwadidiya nzu yenu, yakítuka zumbu!

³⁹ Mukuma, yiluzimbwadi, mu kyedika: Tuka lelu dyadi lwambónaku hika tii yi kuna lwazímbwala: "Kasakumuka wuna wukwisila mu khumbu ya Pfumu!"»

24

Yesu wusamuni kubulumuka kwa nzu ya Nzambi

(Mlk 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Mu kulubuka kwa Yesu mu nzu ya Nzambi, balonguki bandi bábwesuka ndangu bamusongila thungidi ya nzu ya Nzambi.

² Amana yandi mu kubavutwala, wuzimbudi: «Lwisibyoku tala bima byabi byosu? Mu kyedika, yiluzimbwadi, hasálaku keti tadi dimosi ha thandu ya tadi dikwawu dyakonda wulumuka.»

Phasi yi minyanga

(Mlk 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Amana buna kázakala yandi hana mongu wuna bisi tela ni mongu wa Olive, balonguki bábwesuka kwena yandi, mu kingenga bazimbudi: «Tuzimbwala khi tangwa makála mambu mana amana khi kidimbu kyasóngila ngisilu yaku yi tsuka ya tsi?»

⁴ Amana mu kubavutwala, Yesu wuzimbudi: «Kebenu, ka mutu ku kalutotisa!

⁵ Kikuma lawu bakwisa mu khumbu ya meni, mu kuzimbula: "Meni yenina Kidisitu" amana lawu babátotisa.

⁶ Amana lwayúka kuzonzila mvita yi pfweta-pfweta za mvita: talenu, lukalaku mu bidilu; mukuma mboti mambu mana masalama, kaasi yakalaku kedi tsuka.

⁷ Mukuma tsi yimosi yanwánisa tsi yikwawu, amana kipfumu kimosi kyanwánisa kipfumu kikwawu; amana nzala yi kunikana kwa mafu byakála muma mwahika.

⁸ Amana mambu mana moosu makála hanga misongu mya theti.

⁹ Hanga balulambudi ku kiwayi amana balúhonda amana balúmenga muna makanda moosu kikuma kya khumbu ya meni.

¹⁰ Muna tangwa meni dina, kyakála kisinza kikuma kya batu balawu, amana bamosi badílambula bawu yi bawu, amana bahika badímenga bawu yi bawu.

¹¹ Amana bambikudi ba bukamvi lawu batélama, bahukumuna batu balawu.

¹² Kikuma kya mambu mambi mana ma lawu; lungongu lwa batu balawu lwakúlumuka.

¹³ Kaasi wuna wakwámina tii yi kuna tsuka, yandi kahúluka.

¹⁴ Musamu wa Bukheti wawu wa Kipfumu kya mazilu basámunawa muna tsi yosu yina bisi zingila, kyakála kimbangi kikuma kya makanda

moosu, hanga tsuka yisi.»

Kiwayi kya lawu

(Mlk 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ «Tangwa lwamóna muzangi wanzanzi wakutelamisa muna kizika kyahedila, bwosu kázonza mbikudi Tanyela, mutu wuna wubati tanga kabakula!

¹⁶ Hanga bana bakala mu kinzunga kya Yuteya batini muna myongu;

¹⁷ wuna wakála ha thandu ya mudilu, katu-lukaku kikuma kya kulubula bima mu nzu yandi;

¹⁸ amana wuna wakala mu kilanga kavutukaku kikuma kya kubonga muledi wandi.

¹⁹ Khi kyadi kwena mukhetu wuna wakala ku vumu yi kwena wuna wakala yemika muna bilumbu meni bina!

²⁰ Lombilenu ndangu lutinaku mu tangwa dya kyosi kya lawu, keti mu kilumbu kya sabata!

²¹ Mukuma, kiwayi kya lawu kyakála, hanga kina kyakonda kedi kala tuka ku luyandiku lwa tsi yi buhwena bwabu, amana zakálaku hika.

²² Wadi ni bilumbu bina byakalaku bya khufi, wadi keti mutu káhulukaku, kaasi kikuma kya bana básolama bakhufikisilabya bilumbu bina.

²³ Yuka ni mutu kaluzimbwala: "Kidisitu haha kenina!" Holo: "Kuna kenina!" Lukwikilaku.

²⁴ Mukuma bamasiya^a ba bukamvi yi bam-bikudi ba bukamvi balúbuka; basóngila biphadi

^a **24:24 24:24** Bamasiya ba bukamvi babati zonzila batu bana bisi zimbula ni bawu benina Kidisitu kaasi benina bwoku.

yi mambu ma kuyituka mukuma, yuka bwalen-dakana, bahúkumuna keti bana kásola Nzambi.

²⁵ Tala buna thekidi luzimbwala.

²⁶ «Disongidila yuka ni baluzimbwala: "Talenu, mu nganga kenina, lulubukaku; holo, talenu ku suku kenina, lukwikilaku.

²⁷ Kikuma bwosu wisi lubuka mutsyenzya tuka ku malubwakidi amana wukenzudi yi kuna mazyokidi, bwabuna kwakála kukwisa kwa Mwana wa mutu.

²⁸ Kuna kwakála kivundisila, kwakuna bakútakanina bangandwanganga.»

Kwisa kwa Mwana wa mutu
(*Mlk 13:24-27; Luk 21:25-28*)

²⁹ «Hanga kunima dya bilumbu bina bya ki-wayi, tangwa kaphínda, ngondi kaséngulaku myesi myandi, bathetimbwa babwa tukidila ku zilu, amana ngolu za mazilu zaníkana.

³⁰ Hanga kidimbu kya Mwana wa mutu kimoniki muna zilu; amana bikanda byosu bya tsi mu khondu byakála, bamóna Mwana wa mutu buna kakwísa hana matuti ma zilu yi ngolu yi khembu ya lawu.

³¹ Katúma banzyo bandi yi phungi ya mbuta, amana bakútikisa batu ba tselu ya bana kásola tukidila tselu ya tsi yi tselu ya zilu.»

Kingana kya mufiki
(*Mlk 13:28-31; Luk 21:29-33*)

³² «Mbandu ya kingana kya mufiki yaluheka dilongi: tangwa lwamóna ni miti wusawakidini, zayenu ni tsungi ya pha yibwesukini.

³³ Phila mosi yi kwena benu, tangwa lwamóna bima bina byosu, zayenu ni Mwana wa mutu wekina mu kukwisa.

³⁴ Mu kyedika, yiluzimbwadi: mbandu yayi, yahítaku kedi yi kuna masálamina mambu mana moosu.

³⁵ Zilu yi tsi byatóta, kaasi ndinga zama zalen-daku tota.»

Nzambi lwesi wuzayi tangwa dya tsuka

(Mlk 13:32-37; Luk 21:26-30; 21:34-36)

³⁶ «Kikuma kya kilumbu meni kina yi tangwa, ka mutu ku wuzayibya, keti banzyo muna mazilu, keti Mwana; kaasi Tata yandi hika.

³⁷ Mukuma bwosu bwákala mu tangwa dya Nowa, yibwana phi bwakála mu kukwisa kwa Mwana wa mutu.

³⁸ Amana bwosu bwákala muna bilumbu meni bina byatekila kithombu, batu bakala dya yi kunwa, bakala kwelana yi kukwedisa, tii yi kuna kilumbu kina kakota Nowa mu nzasa;

³⁹ amana bakalaku bakula kima tii yi kuna kyisila kithombu amana kinati byosu, yibwabuna phi bwakála mu kukwisa kwa Mwana wa mutu.

⁴⁰ Hanga batu bodi bakála muna kilanga: mosi batám-bula amana mosi bamúsisa.

⁴¹ Bakhetu bodi bakala toka muna yanda, mosi bamúnata, mukwawu bamúsisa.

⁴² Disongidila kalenu batemuna, mukuma luza-yiku keti khi kilumbu kakwisa Pfumu wenu.

⁴³ Amana zayenu bwabu: Wadi mukwa nzu kazayaka tangwa dina kakwisa mwifi, kakhanaku nimba amana kakhanaku yambwadila ni kalungula nzu yandi.

44 Yihana ni, kalenu bayilama, benu phi, mukuma Mwana wa mutu kakwisa muna tangwa dina lukondi yindula benu.»

Kingana kya musadi wa kwikama
(Luk 12:41-48)

45 «Nati si musadi wakwikama yi wa ngangu? Wuna kaheka mukwa nzu kiyeka kya basadi bahika ndangu kabahekaka kudya muna tangwa dina difwani?

46 Kyesi kweni musadi wuna, buna kakwisa mukwa nzu, kamuwana bwabuna mu kisalu!

47 Mu kyedika, yiluzimbwadibwa: kamuheka kiyeka kya bima byandi byosu.

48 Kaasi yuka ni yandina kakala musadi wa mbi amana kadibanzila muna mbundu yandi: "Pfumu wama kalengaku kwisa,"

49 kayandika kubabeta banduku ba kisalu, amana kadyaka, kanwaka phi kumosi yi babana bisi zela malafu,

50 kyedika mukwa nzu wuna katula muna kilumbu kimosi kina kakalaku wayilama musadi wuna yi mu tangwa dina kakondiku zaya;

51 kamuheka ndola ya mbuta amana kamusya mu ndonga ya bakavungalosi, kuna kwakala bidilu yi makwenzi.»

25

Kingana kya bana ba bandumba kumi

¹ «Kina Kipfumu kya mazilu kifwanani yi bana ba bandumba kumi babonga mwinda mya bawu, benda tundakana yi yakala dya longu.

² Batanu, hana kati dya bawu, báyilamaku amana batanu bahika báyilama.

³ Bana bakonda yilama, buna bábonga mwinda mya bawu, bánataku masi ma bawu.

⁴ Kaasi batanu bana bayilama bánata masi muna bilekwa yi mwinda mya bawu.

⁵ Bwosu kázingidila yakala mu kukwisa, boosu bahanga balembwi kwabawu amana bánímba.

⁶ Amana mu kisuku kya phipha, kindanda kiditi: "Talenu yandu yakala, lubukenu, lwenda mutundakana!"

⁷ Hanga bandumba bana boosu batokami, amana bayidika mwinda mya bawu.

⁸ Hanga bana bakonda yilama bazimbudi kwena bana báyilama: "Tuhekeni masi menu, kikuma mwinda mya betu mizimi."

⁹ Bana ba mayedi bavutudi: "Loni, meku mafwana kikuma kya betu yi benu; mboti lwenda kwena bana bisima tekisa ndangu lwasumba kikuma kya benu."

¹⁰ Bwabuna benda bawu mu kusumba, yakala wátula. Amana bana bakala bayilama bakota yi yandi muna nzu ya mukinzi wa longu, hanga bayafikidi mwelu.

¹¹ Amana kunima dya tangwa, bisa bandumba bana bakwawu, mu kuzimbula: "Tata, Tata, tuyafwadila!"

¹² Kaasi yandi mu kuvutula, wuzimbudi: "Mu kyedika, yiluzimbwadi: Yiluzayiku."

¹³ Disongidila, kalakenu bayilama, kikuma luzayiku keti kilumbu keti tangwa.»

Kingana kya basadi batatu
(Luk 19:11-27)

¹⁴ «Kipfumu kya mazilu kifwanakani hanga mutu mosi, mu kukwenda mu kitambu: watela basadi bandi amana wabaheka bima byandi.

¹⁵ Kwena mosi, mikuta mitanu mya wolu, kwena mukwawu, mikuta myodi mya wolu, amana kwena wuna wa tatu mukuta wumosi, kwena kosu mutu muna ngolu zandi, amana kunima, wenda kwandi mu kitambu.

¹⁶ Buna kenda, musadi wuna wabonga mikuta mitanu, wasadilamya amana walumbula mitanu myahika.

¹⁷ Phila mosi yi wuna wabonga mikuta myodi, walumbula myodi myahika.

¹⁸ Kaasi wuna watambula mukuta wumosi wenda wawu, wasima muna mafu amana wazikawa mukuta wa wolu wa pfumu wandi.

¹⁹ «Amana kunima dya tangwa dya lawu, pfumu wa basadi bana wisa, hanga wubatedi ndangu kazaya mutindu wuna basadiladya wolu.

²⁰ Amana buna kabwesuka wuna watambula mikuta mitanu, wusongidi hika mitanu mikwawu mu kuzimbula: "Pfumu, mikuta mitanu wapheka, tala mitanu mikwawu ndumbudi."

²¹ Pfumu wandi wumuzimbwadi: "Bwa bukheti! Ngeyi wenina musadi wa bukheti yi wa bulemvu. Muna bima bya khunda wukadiki mulemvu, yikuyadika ha thandu ya bima bya lawu, kota mu kyesi kya pfumu waku."

²² Buna kabwesuka wuna watambula mikuta myodi wuzimbudi: "Pfumu, mikuta myodi

wápheka, tala, mikwawu myodi mina ndumbudi!"

²³ Pfumu wandi wumuzimbwadi: "Bwa bukheti! Musadi wa bukheti yi wa bulemvu, mu bima bya khunda, wisi dikadila wa bulemvu, yikúyadika ha thandu ya bima bya lawu; kota mu kyesi kya pfumu waku.

²⁴ Amana buna kábwesuka wuna wátambula mukuta wumosi, wuzimbudi: "Tata, bwosu yikuzaya ni ngeyi mukwa mathata, wisi hela muna wakonda kunina, amana wisi wongika hana wakonda mwanga;

²⁵ amana mu kubanga, yihanga, tswekiwa mukuta waku mu mafu; tala wawu mukuta waku."

²⁶ Amana pfumu wandi wumuvutwadini: "Musadi wambi, mubolu! Wázayabwa ni yisi hela muna yikonda kunina, yisi wongika muna yikonda mwanga?

²⁷ Wadi wakala kwenda sikula mukuta wa wolu dyama kwena bana bisi sala ku banki, amana mu kuvutuka kwama, khadi tambula bina byenina bya meni yi muluta.

²⁸ Disongidila ni mutambulenu mukuta wuna wa wolu amana hanenu kwena wuna wenina myawu kumi.

²⁹ Mukuma bahána kwena wuna wenina kyawu, ndangu kakala yi bima bya lawu, kaasi kwena wuna wukondi kima, bamútambula keti kina kenina kyawu.

³⁰ Amana musadi wuna wakonda mupfunu, mulosenu ku phenza, muna phipha ya ku phenza; kwakuna kwakala bidilu yi makwenzi."»

Pfundusu ya tsuka

³¹ «Tangwa kakwisa Mwana wa mutu mu khembu yandi yi banzyo boosu ha kimosi yi yandi, hanga wuzakadi hana kiti kyandi kya khembu.

³² Makanda moosu makhundakana kuna thwala ya yandi, amana kabahambula bamosi yi bakwawu, bwosu kisi hambula kalema mikoku yi bakhombu:

³³ hanga wulongiki mikoku kuna koku dyandi dya kitata, amana bakhombu kuna koku dyandi dya kimama.

³⁴ Hanga kyamvu wuzimbudi kwena bana bakala ku koku dyandi dya kitata: "Alwisa, benu kasambula Tata wama, tambulenu Kipfumu kya mazilu kina baluyidikila tukila buna kahaंगा tsi.

³⁵ Mukuma, yikala yi nzala, benu lwapheka bya kudya; yikala yi kihwinya, benu lwapheka bya kunwa; yikala munzenza amana benu lwangyamba;

³⁶ yikala khonga, benu lwamvwatisa; yikala bela, benu lwatsadisa; yikala mu boloku, amana lwisa thala."

³⁷ Amana batu ba masonga bamuvutwala mu kuzimbula: "Pfumu, khi tangwa twakumona ngeyi wakala yi nzala, amana twakuheka bya kudya, holo wakala yi kihwinya, twakuheka bya kunwa?

³⁸ Khi tangwa twakumona, wakala munzenza amana twakuyamba, holo wakala khonga amana twakuvwatisa?

³⁹ Amana khi tangwa twákumona wakala bela holo mu boloku, amana thwisa kutala?"

⁴⁰ Kyamvu kabávutwala: "Mu kyedika yiluzimbwadi: mbala zoosu zina lwásalabwa kwena mosi wa baphangi bama baba benina bakhunda, kwena meni lwásalabwa!"

⁴¹ «Hanga wuzimbudi hika kwena bana bakala ku koku dyandi dya kimama: "Katukenu haha, batu basingama! Alwenda kuna mbawu ya mvula yi mvula yina báyidika kikuma kya kiphidi-mutu yi banzyo bandi.

⁴² Mukuma, yíkala yi nzala kaasi lwáphekaku bya kudya, yíkala yi kihwinya kaasi lwáphekaku bya kunwa;

⁴³ yíkala munzenza kaasi lwángyambaku; yíkala khonga kaasi lwámvwatisaku; yíkala wabela yi mu boloku kaasi lwáthalaku."

⁴⁴ Hanga bawu phi bavutudi mu kuzimbula: "Pfumu, khi tangwa si twákumona ngeyi wákala yi nzala holo wákala yi kihwinya, holo munzenza, holo kikhonga, holo wabela, holo mu boloku amana twakonda kusadisa?"

⁴⁵ Hanga wubavutwadi mu kuzonza: "Mu kyedika, yiluzimbwadibwa, mbala zoosu zina lwásadilabwoku kwena mosi wa baleki baba, lwásalabwoku phi kwena meni."

⁴⁶ Amana baba bákwenenda ku ndola ya mvula yi mvula, kaasi batu ba masonga, mu luzingu lwa mvula yi mvula.»

*Yesu bamukasidi kifwandu**(Mlk 14:1-2; Luk 22:1-2; Ywn 11:45-53)*

¹ Tangwa kámanisa Yesu ndinga zazi zoosu, wuzimbudi kwena balonguki bandi:

² «Luzayi ni kunima bilumbu byodi muginzi wa phaki wakála: amana Mwana wa mutu bamulambula ndangu bamukhoka ha kitakani.»

³ Hanga bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta bakutakani muna kyanzala kya mbuta wa banganga Nzambi, wuna bakala tela ni Khayifu;

⁴ Bakasi kifwandu kya kumukwatisa Yesu mu kitsweki yi kumuhondisa.

⁵ Bakala zimbula: «Heku ni mu tangwa dya muginzi, ndangu mvwalangani yikalaku ha kati dya batu.»

*Yesu bamusiti mananasi**(Mlk 14:3-9; Ywn 12:1-8)*

⁶ Yesu ku Betaniya kakala, muna nzu ya Simoni mukwa bwasi,

⁷ mukhetu mosi wisa bwesuka kwena Yesu, kakala yi mulangi wa mananasi ma thalu ya lawu amana wázunzilama hana mutwa wa yandi bwabuna kakala kuna mesa.

⁸ Amana balonguki buna bámona bwabuna, bámonaku kyesi, hanga bazimbudini: «Kikuma kya biki kuzanga kwa bwabu?

⁹ Bufwaniki basumbisama mu thalu ya lawu, amana mbongu bahanaza kwena batsukami!»

¹⁰ Kaasi Yesu buna kabakulabwa, wubazimbwadi: «Kikuma kya biki lubati muhekila phasi

mukhetu yandu? Mukuma dyambu dya kitoku kasadi kwena meni;

¹¹ mukuma batsukami lwakádiki bawu kosu tangwa, kaasi meni twakadikiku yenu kosu tangwa.

¹² Yandi kanzunzidi mananasi mama mu lutu, ndangu katekila yidika kuzika kwama.

¹³ Mu kyedika yiluzimbwadi: kuna basámuna Musamu wa Bukheti wawu, mu tsi yosu, baménikiki phi mambu mama kasadi yandu, kikuma kya kumubambuka yandi.»

Yutasi wumulambudi Yesu
(*Mrk 14:10-11; Luk 22:3-6*)

¹⁴ Hanga mosi wa bawu kumi yi bodi, wuna bakala tela ni Yutasi Sikadyoti, wendi kwena bambuta ba banganga Nzambi

¹⁵ wuzimbudi: «Biki luzodi kupheka, amana meni yilulambwala yandi?» Hanga bawu bamufuti makuta makumatatu.

¹⁶ Amana tuka tangwa meni dina, kakala sanda tangwa dya mboti ndangu kamulambula Yesu.

Yesu wudini mukinzi wa Phaki
(*Mrk 14:12-21; Luk 22:7-14,21-23; Ywn 13:21-30*)

¹⁷ Mu kilumbu kya theti kya mukinzi wa mapha makonda kisi dya muvimbu, balonguki babwesuka kwena Yesu mu kuzimbula: «Ku biki wuzodi ni twakuyidikila madya ma mukinzi wa Phaki?»

¹⁸ Hanga yandi wuzimbudini: «Alwenda muna mbanza kwena mutu mosi, amana muzimbwalenu: "Mulongi kazimbudini: Tangwa dyama

dibwesukini; ku nzu ya ngeyi yidila madya ma Phaki yi balonguki bama."»

¹⁹ Balonguki báhanga bwosu kabalongikila Yesu, amana báydika madya ma Phaki.

²⁰ Masikidika ha mábwa, ku mesa kákala yi bawu kumi yi bodi.

²¹ Amana buna bákala mu kudya, yandi wuzimbudi: «Mu kyedika, yiluzimbwadi: mosi mu kati dya benu kandámbula.»

²² Hanga báyuki kiwayi kya lawu, báyandika kumuhyula mosi kunima mukwawu: «Ka meni ku, Pfumu, kabwaku?»

²³ Yandi, mu kuvutula, wuzimbudi: «Wuna wuvundiki koku ha longa dimosi yi meni, yandi wuna wandámbula.

²⁴ Mwana wa mutu kabati kwenda, tala mana másonama kikuma kya yandi; kaasi khi kyadi kwena mutu wuna wulambudi Mwana wa mutu! Bwalunga ni mutu wuna kabutukaku kwandi!»

²⁵ Amana mu kuvutula, Yutasi, wuna wámulambula wuzimbudi: «Ka meni ku, Mulongi, kabwaku?» Yesu wumuvutwadi: «Ngeyi meni wuzimbudibwa.»

Mesa ma Pfumu

(Mlk 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

²⁶ Buna bakala dya, Yesu wábonga dipha, wásambuladya amana wábukunadya, wáhanadya kwena balonguki, amana wuzimbudi: «Bongenu, dyenu, lwalu lwena lutu lwa meni.»

²⁷ Amana wábonga mbungu mosi, kunima dya kuvutula matondu, wábahekaya mu kuzonza: «Nwenuya benu boosu,

²⁸ mukuma mama menina menga ma meni, ma bulunda bwa Nzambi, mana matyakani kikuma kya batu lawu mu kuloluka kwa masumu.

²⁹ Amana yiluzimbwadi, mukyedika: tuka buthweni, yinwáku hika vinu dina, tii yi kuna kilumbu kina yinwádyha ha kimosi yi benu muna Kipfumu kya Tata wama.»

³⁰ Amana buna báyimbila mikunga mya mukinzi, balubuka, benda ku mongu wa Olive.

*Yesu wusamuni ni Phetelu kamutuna
(Mlk 14:27-31; Luk 22:31-34; Ywn 13:36-38)*

³¹ Hanga Yesu wubazimbwadi: «Benu boosu lwathína muna phipha yayi, mukuma tala mana másonama: "Yimuhonda kalema, amana kibuka kya mikoku kyamwángalakana."

³² Kaasi kunima kufutumuka kwama, yilútekidila kuna Ngadidi.»

³³ Amana mu kuvutula, Phetelu wumuzimbwadi: «Yuka ni boosu bakútina, meni, ketibwe, yikútinaku.»

³⁴ Yesu wumuvutwadini: «Mu kyedika yikuzimbwadi: mu phipha yayi, khoku kakókulaku kedi, wáthuna mbala tatu.»

³⁵ Phetelu wumuzimbwadi: «Keti kufwa, yifwa kumosi yi ngeyi, yikútinaku.» Balonguki boosu bazimbudi phi phila mosi.

*Yesu wusambidi kuna Ngetisemani
(Mlk 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Hanga Yesu wísa yi bawu, homa hamosi bisi tela ni Ngetisemani, amana wuzimbudi kwena balonguki bandi: «Zakalenu hahaha, kithama kina yikwenda lombila meni kuna.»

³⁷ Wánata Phetelu yi bana ba Zebeteya bawu bodi, wáyandika kuyuka kyadi yi kiwayi.

³⁸ Hanga wubazimbwadi: «Mbundu yama mu kiwayi yenina yi kuna lufwa; salenu haha, amana kalenu batokama kumosi yi meni.»

³⁹ Wáhaluka koma, wáfukama, mbunzu mu mafu, mu kulombila yi kuzimbula: «Tata wama, yuka ni bwalendakana, khatwala bungu dyadi; salaku bwosu buna nzodi meni, kaasi bwosu wuzodi ngeyi.»

⁴⁰ Tangwa kisa vutuka kwena balonguki, kábawana baleka; amana wuzimbudi kwena Phetelu: disongidila lulendiku kutokama keti tangwa dimosi kumosi yi meni?

⁴¹ Tokamenu, lombilenu phi, ndangu lubwaku mu kimeka. Kitembu kyazyama kyenina kaasi lutu lwalembwa lwenina.

⁴² Wáhaluka hika mbala ya zodi mu kulombila bwabu: «Tata wama, bufwaniku ni mbungu yayi ndwayoku, mbatanana buna, yambula luzolu lwaku lwasalama!»

⁴³ Amana wisa vutuka hika, wubawani baleka, mukuma mešu ma bawu zitu makala.

⁴⁴ Yesu wabasisa, wahaluka hika, wulombidi mbala ya tatu mu kulandulula ndinga meni zimosi.

⁴⁵ Hanga wisi vutuka kwena balonguki amana wubazimbwadi: «Lunimbi hika, lulembwi kwenu! Talenu, tangwa dibwesuki, amana Mwana wa

mutu bamulambudi ku moku ma basumuki.

⁴⁶ Telamenu, thwendenu! Tala, wekina belabela wuna ndambudiki!»

Yesu bamukwati

(Mlk 14:43-50; Luk 22:47-53; Ywn 18:3-12)

⁴⁷ Muna tangwa meni dina kakala zonza Yesu, Yutasi, mosi wa bawu kumi yi bodi wátula hakana, hakimosi yi mulumba-lumba wa batu bakala yi mbedi za vita yi khindi muna moku. Bwosu bábatuma kwena bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba bayuta.

⁴⁸ Amana wuna wámulambula, wábasongila kidimbu kimosi mu kuzimbula: «Wuna yibumbakana, yandi wuna, mukwatenu.»

⁴⁹ Amana buna kábwesuka kwena Yesu, wuzimbudini: «Mboti, Labuni!» Amana wámubumbakana.

⁵⁰ Amana Yesu wumuzimbwadi: «Mukwetu, kikuma kya dyambu dina wisidi, saladya.» Hanga buna bábwesuka, bamusimbi Yesu amana bamukwati.

⁵¹ Amana mosi wa bana bakala yi Yesu, wálubula mbedi ya phoku yandi, hanga wuhuti kutu dya musadi wa mbuta wa banganga Nzambi.

⁵² Hanga Yesu wumuzimbwadi: «Vutula mbedi yaku ya phoku muna kilalu kyandi, mukuma boosu bana banwánina ku mbedi, ku mbedi phi bafwila.

⁵³ Kondilo wubanzi ni pfwaniku yimubokwadila Tata wama, amana kaphitika bibuka bya banzyo kuluta kumi yi bodi?

⁵⁴ Abweti si malúngila Masonuku? Mana mabati zonza ni bulungi ni masalama bwabuna.»

⁵⁵ Muna tangwa meni dina, Yesu wuzimbudi kwena milumba-lumba mya batu: «Lwisi khwata yi mbedi yi khindi, hanga wuna yenina ndwandwa? Kinga yikala zakala bilumbu byosu mu nzu ya Nzambi mu kulonga, amana lwákhwataku.

⁵⁶ Kaasi mana moosu mabwini ndangu malungila Masonuku ma bambikudi.» Hanga balonguki boosu bamusisi, batini phi.

Yesu ku thwala ya kimvuka kya mbuta

(Mlk 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Ywn 18:13-14; 18:19-24)

⁵⁷ Bana buna bámu kwata Yesu, bámunata ku nzu ya Khayifu, mbuta wa banganga Nzambi, kuna bákutakanina balongi ba mitsiku yi bambuta ba Bayuta.

⁵⁸ Amana Phetelu, yandi, kakala landa muna kyana, yi kuna kyanzala kya mbuta kya mbuta wa banganga Nzambi. Amana buna kákota muna kati, wuzakadi yi batsinzidi ndangu kazaya buna mamánisina.

⁵⁹ Amana bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku yi kimvuka kyambuta^a bakala sanda kimbangi kya mbi kikuma kya Yesu, ndangu bamuzengila mukanu wa lufwa.

⁶⁰ Kaasi bámonaku, mbatanana lawu dya bambangi ba luvunu bisa funda, kaasi ku tsuka, bisa bwesuka bodi,

^a 26:59 26:59 Mth 5:22

⁶¹ bazimbudi: «Yandu-yandu kakala zimbula: Pfwani yiwulumuna nzu ya Nzambi yayi, amana thunguludiya mu bilumbu bitatu.»

⁶² Amana mbuta wa banganga Nzambi buna kátelama, wázimbula kwena yandi: «Keti kima wubatiku vutula? Biki wuzonzi kikuma kya bimbangi byabi babati kufundila baba?»

⁶³ Kaasi Yesu wádibata. Amana mbuta wa banganga Nzambi wumuzimbwadi: «Mu khumbu ya Nzambi wa moya mbati zenga, wátuzimbwala yuka ni ngeyi, wenina Kidisitu, Mwana wa Nzambi?»

⁶⁴ Yesu wumuzimbwadi: «Ngeyi meni wuzimbudibwa. Kaasi yiluzimbwadi hika: tuka buthwena, lwamúmona Mwana wa mutu wazakala kuna koku dya kitata dya Mukwa Ngolu zoosu yi mu kukwisa hana thandu ya matuti ma zilu.»

⁶⁵ Hanga mbuta wa banganga Nzambi wuyati miledi myandi, amana wuzimbudi: «Nzambi kabati tukwana! Kikuma kya biki twasósila hika bambangi? Talenu buthwena luyuki benu-benu ngusi;

⁶⁶ Abweti lubanzi benu?» Amana boosu mu kuvutula, bazimbudi: «Bulombi kafwa.»

⁶⁷ Hanga bamuhumi metya kuna mbunzu yandi amana bamuti makufi bahika phi bamuti mbata,

⁶⁸ mu kuzonza: «Bikuleti, kamba ngeyi Kidisitu wenina, keti nati wukubeti!»

*Phetelu wumutuni Yesu
(Mlk 14:66-72; Luk 22:56-62; Ywn 18:15-18)*

⁶⁹ Phetelu kákala wazakala kuna phenza, hana kyanzala. Amana musadi wa mukhetu mosi wábwesuka kwena yandi mu kuzimbula: «Ngeyi phi, wákala yi Yesu, mwisi Ngadidi.»

⁷⁰ Kaasi yandi wátuna ku thwala ya batu boosu, mu kuzimbula: «Nzayimoku mana wubati zim-bula.»

⁷¹ Buna kakala kwenda kuna mwelu wa kyanzala, wumoni hika musadi wahika wa mukhetu amana yandu-yandu wuzimbudi kwena bakwawu: «Yandu phi kákadikini yi Yesu mwisi Nazaleti.»

⁷² Amana wutuni hika yi ndefi: «Yimuzayiku mutu yandu.»

⁷³ Kunima dya mwana tangwa, bábwesuka batu bákala hana, bazimbudi kwena Phetelu: «Mu kyedika, ngeyi wenina phi mosi hana kati dya bawu; mukuma nzonzidi yaku yibatibwa songila mboti-mboti.»

⁷⁴ Hanga Phetelu wuyandiki kudya ndefi: «Yukani meni yimuzayi mutu yandu, Nzambi kapheka ndola!» Amana muna tangwa meni dina, khoku mosi wákokula,

⁷⁵ Amana Phetelu wáyubuka ndinga yina ya Yesu: «Ku thwala ya kukokula kwa khoku, mbala tatu wathúna meni.» Amana wálubuka, wádila phi lawu.

27

*Yesu bamunati ku nganda ya Philatu
(Mlk 15:1; Luk 23:1-2; Ywn 18:28-32)*

¹ Kuma buna kwakhya, lukutakanu lwásalama, bambuta ba banganga Nzambi boosu yi bambuta Bayuta bákaſa fwongu kikuma kya Yesu ndangu bamuhondisa.

² Amana buna bárukasa, bámunata, bámulambula kwena Philatu,^a kilolu mwisi Loma.

Lufwa lwa Yutasi

(Mhb 1:18-19)

³ Hanga buna kámona Yutasi, wuna wámulambula, ni bamuzengidi lufwa, wázosuluka, wávitula makuta makumatatu kwena bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta.

⁴ Wubazimbwadi: «Tsumuki mu kulambula menga ma mutu wakonda sala mbi.» Bawu bazimbudi: «Khi mambu ngeyi yi betu! Makutadi ngeyi meni!»

⁵ Amana buna káloſa makuta meni mana muna nzu ya Nzambi, wenda, amana wádikudika.

⁶ Bambuta ba banganga Nzambi buna bátonguna makuta meni mana, bazimbudi: «Bulombiku kutimbulama mu sanduku dya nzu ya Nzambi, kikuma thalu ya menga.»

⁷ Lukutakanu buna lwásalama, makuta mana básumbilama kilanga kya mutu wuna wakala

^a **27:2 27:2** Philatu kakala kilolu mwisi Loma mu kinzunga kya Yuteya tukila mvula 26-36 ku nima lubutuku lwa Yesu Kidisitu. Philatu kakala yi mikanu mya lawu kwena Bayuta muna tangwa dina kakala kilolu kya mbanza. Mbala za lawu, kakala tonda kulungisa luzolu lwa Bayuta kikuma kya mikanu. Kakhana totisa kifulu kyandi kya kilolu mu mbanza wadi ni kakalaka yi mikanu.

bumba nzungu za tuma, kikuma kya mazyamu ma banzenza.

⁸ Ihana batedilakya, «Kilanga kya menga» yi lelu dyadi.

⁹ Hanga malungidi mana mázonzama mu nzila ya mbikudi Yelemiya: «Bábonga makuta makumatatu, yena thalu yina bázena bana ba Kiseledi kikuma kya yandi;

¹⁰ Hanga bahanima kikuma kya kilanga kya wuna wisi bumba nzungu, bwosu kátsilabwa yandi meni Pfumu.»

Yesu ku thwala ya Philatu

(Mlk 15:2-5; Luk 23:3-5; Ywn 18:33-38)

¹¹ Yesu buna kakala ku thwala ya Philatu, hanga wumuhyudi: «Ngeyi, kyamvu wa Bayuta wena?» Amana Yesu wuvutudi: «Ngeyi meni wuzimbudibwa.»

¹² Kaasi mu tangwa dina bakala mufunda kwena bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta, Yesu kávutulaku kima.

¹³ Hanga Philatu wumuzimbwadi: «Wubatiku yuka mambu moosu mana babati zonza kikuma kya ngeyi?»

¹⁴ Kaasi kávutulaku ndinga keti mu dyambu dimosi, hanga Philatu yituki lawu.

Yesu bamuzengidi lufwa

(Mlk 15:6-15; Luk 23:13-25; Ywn 18:39-40; 19:1-16)

¹⁵ Bwosu bwakala mu mukinzi wosu, Philatu kakala yambwadila mutu wa boloku mosi kikuma kya mulumba-lumba wa batu, wosu wuna bakala lomba.

¹⁶ Kinga, muna tangwa dina, kwákala yi mutu wa boloku mosi watoma zayakana, khumbu yandi [Yesu] Balabasi.

¹⁷ Bwosu bakala bakutakana, hanga Philatu wubahyudi: «Nati luzodi yiluyambwadila, [Yesu] Balabasi ho Yesu yandi bisi tela Kidisitu?»

¹⁸ Mukuma wázaya kwandi ni kikuma kya kiphala bámulambwala.

¹⁹ Amana buna kázakala ha kiti kya nganda, mukhetu wandi wumutumini ndinga: «Wukotaku mambu ma mutu wa masonga wuna, mukuma lelu, phasi lawu mboni mu ndosi, kikuma kya yandi.»

²⁰ Bambuta ba banganga Nzambi yi bambuta ba Bayuta bálwengisa milumba-lumba mya batu ndangu balomba Balabasi, amana bámu hondisa Yesu.

²¹ Amana mu kuvutula, Philatu wubahyudi: «Nati, mu kati dya bawu bodi luzodi ni yiluyambwadila?» Bawu bayutudi: «Balabasi!»

²² Philatu wabazimbwala: «Abweti si yimu hanga Yesu yandi bisi tela Kidisitu?» Boosu bavutudi: «Mukhoka ha kitakani!»

²³ Yandi wavutwakila: «Kikuma kya khi mbi kasadi?» Kaasi bawu báyandika kukalunga ngolu mu kuzimbula: «Bamukhoka ha kitakani.»

²⁴ Amana Philatu buna kamona ni heku kima kahanga, kaasi bwosu yalutakana mvwalangani, hanga wubongi mamba, wásukula moku kuna thwala ya mulumba-lumba wa batu, mu kuzonza: «Nzayiku dyambu ditadidi menga mama; benu, malutadi benu-benu!»

²⁵ Amana mu kuvutula, batu boosu bázimbula:

«Menga mandi makala hana thandu ya betu yi bana betu!»

²⁶ Hanga wubalubwadi Balabasi; amana Yesu buna kamubetisa fimbu, wumulambudi ndangu bamukhoka ha kitakani.

Baphumbulu bamuseyi Yesu

(Mlk 15:16-20; Ywn 19:2-3)

²⁷ Hanga baphumbulu ba Philatu bamubulumuni Yesu yi muna nganda ya yandi Philatu, amana bákhokika kibuka kya baphumbulu.

²⁸ Bámuwomuna miledi, bámuvwatisa muzaka wumosi wa kabengi.

²⁹ Bátungu mukhonzi wumosi wa tsaku, bámuvwatisaya kuna mutwa yi muswangina kuna koku dya kitata, amana, bwosu báfukama ku thwala ya yandi, bakala museya mu kuzimbula: «Mboti, kyamvu wa Bayuta!»

³⁰ Bakala muhuma metya bábonga muswangina amana beka muzyatula muna mutwa.

³¹ Kunima dya kumuseya, bámuukatulawa muzaka wuna, bámuvwatisa hika miledi myandi, amana bámunata ndangu benda mukhoka ha kitakani.

Yesu bamukhoki ha kitakani

(Mlk 15:21-32; Luk 23:26-43; Ywn 19:17-27)

³² Mu kulubuka, bátundakana mutu mosi, mwisi Sileni, khumbu yandi Simoni; hanga bamulundiki ndangu kanata kitakani kya Yesu.

³³ Bátula homa hana bisi tela ni Ngolungota, disongidila: «Kizika kya Kibelengenzi kya mutwa.»

³⁴ Bamuheki kunwa vinu dya kubundikisa yi kisi dya khadi; buna káyedika, kázolaku kunwa.

³⁵ Kunima dya kumukhoka ha kitakani, baphumbulu bákabana miledi myandi mu kubetil-
amya zeki.

³⁶ Kunima, bázakala hahana mu kumutanikina.

³⁷ Amana bathetika hana thandu ya mutwa wandi bisona bina byákala tendula kikuma kya lufwa lwandi: «Yandu kenina Yesu, kyamvu wa Bayuta.»

³⁸ Hanga bakhokini hana kitakani bandwandwa bodi ha kimosi yi yandi, mosi ku koku dya kitata, mukwawu ku koku dya kimama.

³⁹ Bana bákala mu kuluta, bákala mutukwana yi kunikisaka mutwa mya bawu;

⁴⁰ amana bazimbudi: «Ngeyi wakala zimbula ni wawulumuna nzu ya Nzambi amana mu bilumbu bitatu watungululaya, dihulula ngeyi meni, yuka ni Mwana wa Nzambi wenina, amana tuluka ha kitakani!»

⁴¹ Phila mosi phi bambuta ba banganga Nzambi yi balongi ba mitsiku yi bambuta ba Bayuta bakala museya yi kuzonzaka:

⁴² «Batu bahika kakala hulula, kafwaniku kudi-hulula yandi meni! Kyamvu wa Kiseledi kenina: katuluka buthwena bwabu ha kitakani amana twakwikila mwena yandi.

⁴³ Kakala dihana kwena Nzambi, buthwena, kamuhulula yuka ni kisi muzola; mukuma kakala zimbula: "Mwana wa Nzambi yenina"!»

⁴⁴ Amana phila mosi yi bandwandwa bana

bámukhoka bawu ha kitakani bákala mutuk-wana.

Lufwa lwa Yesu

(Mlk 15:33-41; Luk 23:44-49; Ywn 19:28-30)

⁴⁵ Tuka tangwa dya tsinzi, phipha yábwa mu tsi yina yosu tii yi kuna tangwa dya tatu dya masikidika.

⁴⁶ Amana bela-bela yi tangwa tatu dya masikidika, Yesu wákalunga mu ndinga ya ngolu: «Diya, Diya, lema sabakatani?» Disongidila: «Nzambi wama, Nzambi wama, kikuma kya biki wungyambwadidi?»

⁴⁷ Amana bahika, mu kati dya bana bákala hakana, buna báyuka, bazimbudi: «Diya, kabati tela yandu.»

⁴⁸ Mosi muna kati dya bawu, wenda thinu, wábonga kitini kya dinyuka, wávundikikya muna vinu dya ngani, amana wákasadya ku miti, kamuheka yandi ndangu kanwa.

⁴⁹ Kaasi bahika bakala zimbula: «Yambulenu, twatala kamba Diya kakwisa muhulula hahana!»

⁵⁰ Amana Yesu wákalunga hika mu ndinga ya ngolu, wátabula moya.

⁵¹ Kutala muledi wa zitu wuna wakala kabisa kizika kyahedila yi kina kyakala kyahedila lawu mu nzu ya Nzambi wuyatukini mu byati byodi tuka ku londi yi kuna banda. Amana mafu

mánikana, matadi phi máyatukab,

⁵² mazyamu másabuka, bamvumbi ba lawu ba batu ba Nzambi báfutumuka.

⁵³ Balubuka mu mazyamu, kunima dya lufutumu ku lwa Yesu, bakota mu Yelusalemi, mbanza yatoma amana badimonikisa kwena batu ba lawu.

⁵⁴ Satudiyoni yi bana bakala kengila bawu Yesu, buna bamonani ni mafu manikani yi mambu mana maluta; bayuka bweya bwa lawu, bazimbudi: «Mu kyedika, yandu Mwana wa Nzambi kakadi!»

⁵⁵ Amana hakala hakana bakhetu balawu, babana bamusindikila Yesu tukidila ku Ngadidi mu kumusadila, bakala tala kuna kyana.

⁵⁶ Ha kati dya bawu, hakala Madiya mwisi Makatala yi Madiya ngudi wa Zyaki yi Yozefu yi ngudi wa bana ba Zebeteya.

Yesu bamuziki

(Mlk 15:42-47; Luk 23:50-56; Ywn 19:38-42)

⁵⁷ Masikidika ha mabwa, wisa tula mvwama mosi, mwisi Adimate, khumbu yandi Yozefu, wuna wakala phi mulonguki wa Yesu.

b **27:51 27:51** Nzu ya Nzambi yakala yi miledi myodi. Watheti wakala mu mwelu wa kizika kyahedila. Kizika kyahedila kyakala mbasi ya theti muna nzu ya Nzambi. Muledi wa zodi wakala ha kati dya kizika kyahedila yi kina kyahedila kuluta. Mbuta wa banganga-Nzambi lwesi wakala kota muna kizika kina kyahedila kuluta, mbala mosi muna mvula. Nzila yayi yibati zonzila muledi wa zodi. (Khaphu ya 26:3; Heb 9:3)

⁵⁸ Wenda kwena Philatu, wálomba lutu lwa Yesu. Hanga Philatu wáhana muswa ni ba-muhekalwa.

⁵⁹ Amana Yozefu wábonga lutu lwa Yesu, wávungalwa ha muledi wa phad,

⁶⁰ wásikulalwa muna mazyamu mandi ma pha mana kásima muna ditadi, amana buna kabundumuna kalunga tadi ku mwelu wa mazyamu, wenda kwandi.

⁶¹ Madiya mwisi Makatala yi Madiya wuna mukwawu, hana bakala, bazakala kuna thwala ya mazyamu.

Batshinzidi ba mazyamu

⁶² Kilumbu kyalanda kifwani. Kyákala ku manima ma kilumbu kina bakala yidikila sabata, bambuta ba banganga Nzambi yi Bafwadisi bakutakana kuna nzu ya Philatu

⁶³ mu kuzimbula: «Mbuta-mutu, tubati bambuka ni mukwa bukamvi wuna, buna kakala wa moya, kazimbula: "Kunima bilumbu bitatu, yifutumuka."

⁶⁴ Disongidila ni senda bakengidila mboti-mboti mazyamu yi kuna kilumbu kya tatu, kondi lo, balonguki bandi bisa muyiba nana. Hanga bahunu kwena batu: "Wufutumuki ku bafwa." Holoni, bukamvi bwabu bwa tsuka bwaluta buna bwa theti.»

⁶⁵ Philatu wubazimbwadi: «Talenu baba baphumbulu; ba kitshinzidi. Alwendenu,

d **27:59 27:59** Muna tsadidi ya Bayuta, bakala vuya mananasi ma mutindu yi mutindu amana basitima kuna muledi wa kuvungila mvumbi kikuma kya kumufundika (Ywn 19:39-40).

kengidilenu mboti-mboti mazyamu bwosu luzodidi.»

⁶⁶ Hanga bendi, mu kukengila mboti-mboti, basya kidimbu kuna tadi dina dyákala fidinga mazyamu amana básisa batsinzidi.

28

Lufutumuku lwa Yesu

(Mlk 16:1-10; Luk 24:1-12; Ywn 20:1-10)

¹ Kunima dya sabata, muna suka-suka dya kilumbu kya theti kya phosa, Madiya mwisi Makatala yi Madiya wuna mukwawu benda tala mazyamu.

² Kutala mafu manikani ngolu; mukuma wanzo mosi wa Pfumu wákulumuka ku zilu, wisa bundumuna tadi amana kákala wazakala hana thandu ya dyawu.

³ Kifwani kyandi kyakala kedyamina hanga mitsyenzya, miledi myandi myákala mya phembi ya lawu.

⁴ Kikuma kya bwabuna, batsinzidi báyuka bweya bwa lawu. Bakala tekita amana bákituka hanga batu bafwa.

⁵ Mu kutambula ndinga, wanzo wázimbula kwena bakhetu: «Lukalaku yi bweya, benu, mukuma nzayi ni Yesu wuna bakhoka ha kitakani lubati sanda;

⁶ keku haha, wufutumukini bwosu kázimbula. Alwisa, talenu homa hana kakadikini walandalala.

⁷ Alwenda tswatsu, zimbulenu kwena balonguki bandi: "Wufutumuki ha kati dya

bafwa, amana tala wulutekididi kedi mu Ngadidi; kwakuna lwámumona." Tala, mana khádiki mawu mu kuluzimbwala.»

⁸ Amana bákatuka tswatsu ku mazyamu, bákala bazakama yi kitswi yi kyesi kya lawu amana bakhetu benda thinu kusamuna kwena balonguki bandi.

⁹ Kutala, Yesu wisi batundakana mu kuzimbula: «Kimboti kyenu!» Bawu bábwesuka, bāmubumbakana muna malu mu kumufukamina.

¹⁰ Hanga Yesu wubazimbwadi: «Lukalaku yi bweya. Alwenda, samunenu kwena baphangi bama ni benda kuna Ngadidi: amana bangwána kwakuna.»

Meni dya batsinzidi

¹¹ Tangwa bakala mu nzila, ndambu ya batshinzidi ba mazyamu, bisa mu mbanza, basamuni kwena bambuta ba banganga Nzambi moosu mosu mana máluta.

¹² Buna bákutakana yi bambuta ba Bayuta, lukutakanu lwásalama: bábonga lukanu, amana bahana mbongu za lawu kwena baphumbulu

¹³ mu kuzimbula: «Zimbulenu: "Balonguki bandi bisi muyibaka muna phipha, bwosu tukadiki betu banimba."»

¹⁴ Amana yuka ni kilolu mwisi Loma kayukabwa, betu twamúlembika, ndangu benu baluyangisaku.»

¹⁵ Batsinzidi bátambula mbongu, báhanga bwosu bábazimbwala. Amana ndinga yayi

yámwangana kwena Bayuta tii yi kuna lelu dyadi.

Kituma kya Yesu kwena balonguki

(Mlk 16:14-18; Luk 24:36-49; Ywn 20:19-23; Mhb 1:6-8)

¹⁶ Balonguki kumi yi mosi benda ku Ngadidi, kuna mongu wuna kabazimbwala Yesu ni benda^a.

¹⁷ Tangwa bamumona, bafukama, kaasi bahika bakala yi keti-keti.

¹⁸ Yesu wabwesuka, wuzimbudi kwena bawu: «Kipfumu kyosu baphekakya muna zilu yi ha tsi.

¹⁹ Disongidila alwendenu, kitulenu batu ba makanda moosu balonguki bama; babotikenu mu khumbu ya Tata yi ya Mwana yi Kitembu Kyatoma;

²⁰ balongenu mu kusadila moosu mana yilulongikidi. zayenubwoku, meni yenina yi benu bilumbu byosu tii yi kuna tsuka ya tsi.»

^a **28:16 28:16** Tala muna nzila ya 26:32.

Yaka NT

The New Testament in the Yaka language of the Democratic Republic of the Congo

copyright © 2022 The Seed Company in coordination with Forum Communautaire des Traducteurs de la Bible et Alphabétisation

Language: (Yaka)

Contributor: Coordination Inter-Eglises pour l'Alphabétisation et Traduction en Langues Gabonaises

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Dec 2025 from source files dated 10 Jul 2025

bbfa98c9-db25-5a12-b9aa-d16c7103581d